

JOÃOVA'EA OMOMBE'U JESUS CRISTO'GA O Evangelho de João

Jesus Cristo'ga okwahavuka Tupana'ga nhande ve

¹ Jypya yvya apoa renonde Tupana'ga reaporogita kwahavukahara'ga rekojipei hako. Tupana'ga pyri ga ruvi ga rerekovo. Ga ko Tupanamo tuhẽ oko. ² Yvya apoa renonde akoja'ga rekoi Tupana'ga pavẽi gakhavukahara'ga. ³ Ga pe Tupana'ga oapopavuka mbatera. Ojipe'ga pe rũi Tupana'ga oapouka. Okwahavukahara'ga pe jate ga oapouka mbatera hako. ⁴ Tupana'ga kwahavukahara'ga tuhẽ oko po rimba'e. A'ero ga jara'ga mongopavi ga monguva. Ga vyakotyve'ga mongoi. A'ero ga Tupana'ga kwahavukari ga pe no. Arimo nhande tihepia katu mbatera kwahavaḡwama mytu'ẽro ḡwaramo. Na ja ga imomytu'ẽi vyakotyve'ga akaḡi pe tokwaha ti ga Tupana'ga javo.

⁵ Ypytunarupive'ga ndokwahavi hepiage'yma ḡwaramo. Ypytunarupive'ga'jave'ga – ga ndokwahavi Tupana'ga okote'varuhuavo – ga pe ga Tupana'ga mombe'umbe'ui no tokwaha ti ga javo. Ga omombi pota Tupana'ga kwahavaḡwama novĩa. Ndopigi reki. A'ereki Tupana'ga mombe'ua ikwahy ve ojipe'ga ndehe ga kwahavuka ga pe.

⁶ Nahã ko ahe ikwehe. Ahe ve ga ei João Batista. Tupana'ga e'i ahe ve:

—Emombe'u ti ġa pe jikwahavukahara'ga, ei Tupana'ga ahe ve.

⁷ A'ero Joãova'ea ruri ga mombe'gwovo ikwehe.

—Tamombe'u ti ga pe me tapejiko pa ti ga rehe javoji, ei ahe, kiroki ga Tupana'ga kwahavuka nhande ve, ei Joãova'ea ikwehe.

⁸ Ahe ko imomytu'ēhara'ga rũi.

—Akoja'ga mombe'gwovo reki ji ruri, ei ahe, kiroki ga omomytu'ē Tupana'ga kwahavuka nhande ve, ei Joãova'ea ikwehe.

⁹ Gaha ko imomytu'ēharetero. A'ero ga ruri imomytu'embava vvyakotyve'ġa akaġi pe tokwaha pa ti ġa Tupana'ga javo.

¹⁰ Yvya koty ga ruvi ikwehe. A'ea tuhē Tupana'ga oapouka ga pe hako vvyakotyve'ġa ndeheve. Vvyakotyve'ġa ki a'e te ndogweroviari ga. ¹¹ Ogwryi pe ga ruri ikwehe gwe'ya'ġa pyri judeus'ġa pyri. Ga ki a'e te ndokoi ga rehe.

¹² Kiroki ġa oko reki ga rehe – ġa pe ga ei a'ero: “Pejiko pe ji rehe,” ei ga. “Kiro ji pe mongoi Tupana'ga ra'yramo a'ero,” ei ga ġa pe.

¹³ Vvyakotyve'ġa ko na ta'y. Akwaimbae'ġa ta'y pota ġwembireko'ġa nderekovo. Aerē ġanda'yra'ġa ari ġa hugwi a'ero. Na rũi reki ga nhande mongoi Tupana'ga ra'yramo. Nhande xajiko Tupana'ga kwahavukahara'ga rehe. A'ero Tupana'ga ei nhande ve: “Jira'yramo ko pe ndekoi kiro pejikoga ġwaramo ga rehe,” ei Tupana'ga.

¹⁴ Tupana'ga kwahavukahara'ga onhimon-gouka vvyakotyva'ero a'ero ikwehe Jesus Cristo'ga. Igwete ga ruvi orepyteri pe ikwehe. Ga nhande arō hete imombyryva nhande ve. Ga okwahavuka katu Tupana'ga nhande ve no.

A'ereki ga jate ko Tupana'ga ra'yretero. Igwete ore nhimombaragwahavi garuvihavuhuhetea rehe garuva'ga ruvihavuhuhetea rehe.

¹⁵ João Batista'ea omombe'umbe'u ga ikwehe. Ahe e'iahy ġa pe ikwehe:

—Gaha ji amombe'u pe me oji'i, ei ahe. “Aerẽ po ti ga ruri pe nderekovo nehẽ,” a'e ji oji'i, ei ahe. “Ga huvihavuhuhetero. Ji ki a'e te ako tehe reki. Jypya vehevi ji rekoe'ymame ga okoe'ymi,” a'e ji pe me oji'i, ei João'va'ea ikwehe.

¹⁶ Ga pyry hete tuhẽ nhande aromo. A'ero nhande ve nhaporemoga imombyryvi jipi. Igwaigwavete ga imombyryva'ja'javi nhande ve.

¹⁷ Moisés'va'ea pe Tupana'ga ombuhuruka onhi'ġa hako tohendu katu ti ġa javo. Jesus Cristo'ga pe ki a'e te Tupana'ga nhande arõheteuka.

—Emombyry ti ġa pe, ei Tupana'ga ga pe. Ji kwahavuka katu ti ġa pe no, ei ga Jesus Cristo'ga pe.

Na tuhẽ Jesus Cristo'ga rekoi a'ero.

¹⁸ Yvyakotyve'ġa ndohepiagangavi Tupana'ga. Gara'yra'ga jate – ga tehe ko Tupana'ga ra'yretero – gaha jate koi ojikoty'a Tupana'ga pavëi. Gaha okwahakatuuka Tupana'ga nhande ve a'ero.

João Batista'ea onhimombe'u

¹⁹⁻²⁸ Igwete judeus'ġa nduvihava'ġa ġa mbuhurukari ojipyri mbatera kwava'êhara'ġa – ġa okwava'ê mbatera Tupana'ga pe jipi. Igwete ġa ei ġa pe ġapokohara'ġa pe no levitas'ġa pe. Ga pe – ġa ko fariseus'ġa – ġa pe judeus'ġa nduvihava'ġa ei:

—Peho ti João Batista'ga pyri tonhimombe'u ti ga pe me nehẽ, ei ġa ġa pe.

A'ero ġa hoi cidade de Jerusalém hugwi ogwovo João Batistava'ea pyri – perope ahe ġa mobatiza paranahũa aherovai Jordão aherovai. Cidade de Betânia ira'agwe te jugwi. Pevo ġa hoi javo Joãova'ea pe.

—Mome ahe nde? ei ġa ahe ve. Enhimombe'u ti ore ve torokwaha ti nde, ei ġa.

Ahe ni'mbei ġa pe a'ero. Onhimombe'u katu ahe ġa pe tajikwaha ti ġa javo.

—Ji ko ga rũi – kiroki ga pe Tupana'ga e'i: “Amondo po ti ga yvyakotyve'ġa pyri ġanduvihavuhetero nehẽ Cristo'ga,” ei ga. Ji ko ga rũi, ei ahe.

—Marã naerũ? ei ġa ahe ve. Nde po Eliasva'ea ekwerava ejyvya hugwi? ei ġa.

—Ji ko ahe rũi, ei ahe.

—Nde ereko Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharamo a'ero – kiroki ga Moisésva'ea omombe'u hako uhu ti ga javo hako? ei ġa ahe ve.

—A'ea rũi ko ji, ei ahe.

—Mome ahe nde naerũ? Enhimombe'u ti ore ve toromombe'u ti ġa pe – kiroki ġa ore mbuhu nde pyri, ei ġa. Marã ti nde nhimombe'ui ore ve nehẽ? ei ġa ahe ve.

—Pehendu ti nhinhi'iġa a'ero, ei ahe. Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea Isaíasva'ea omombe'u nhoġwenonde ojipe'ga rembi'eagwama hako, ei Joãova'ea. Nahã Isaíasva'ea ei hako:

“Ojipe'ga nhi'iġa po ti hahyahi

ga erame ġa mbo'eavo ongae'yi me nehẽ,” ei ahe.

“E'i po ti ga ġa pe:

‘Pemboavujikwe ti pehea imbohupikatuavo huvi-hava’ga pe
 tuhu ti ga nhande pyri javo,’ e po ti ga,” ei
 Isaíasva’ea hako, ei ahe.

Jihi ko a’ea, ei Joãova’ea onhimombe’gwovo ģa pe.
 A’eahy ji javo ojipe’ģa pe: “Penhimboavujikwe ti
 pejipohia pejikote’varuhua hugwi tuhu ti nhande-
 depojoykaharete’ga nhande pyri javo,” a’e ji, ei
 Joãova’ea onhimombe’gwovo ģa pe.

A’ero ģa ei ahe ve:

—Marã a’ero? Nahã nde ei ore ve: “Ji ko
 Cristo’ga rũi Tupana’ga remimbuhurukara’ga
 rũi,” ere ko nde, ei ģa. “Eliasva’ea rũi ko ji no,” ere
 ko nde, ei ģa. “Ji ko akoja’ga rũi Tupana’ga nhi’iģa
 mombe’uhara’ga rũi,” ere ko nde ore ve, ei ģa.
 Maranuhũrame nde okoteheva’ero ģa mobatizai
 naerũ? ei ģa Joãova’ea pe.

—Jihi amobatiza ģa yhya pyvõ jipi, ei ahe. Pepy-
 teri pe ojipe’ga ami okovo. Emo pe ndapekwahavi
 ga, ei ahe ģa pe. Gaha po ti oko pe pyri huvi-
 havuhuhetero nehẽ, ei ahe. Huvihavuhu hete
 tuhẽ ga, ei ahe. Ji ki a’e te okoteheva’ea, ei Joãova’ea
 ģa pe.

Nhanderekote’varuhua mombohara’ga

²⁹ Ko’emame Joãova’ea Jesus’ga repiagi ga ru-
 rame ojipyri. A’ero ahe ei jara’ģa pe:

—Pehepia ga! ei ahe. Pevo ga rekoi –
 kiroki ga cordeiro ja, ei ahe. Ikwava’ẽhara’ģa
 ojuka cordeiros jipi Tupana’ga ti tomombo
 nhanderekote’varuhua a’ero javo, ei ahe.
 Cordeiro ja po ti ga manoi nehẽ no. A’ereki
 Tupana’ga ga mbuhuruka nhande pyri tomano
 ti ga imomboa vvyakotyve’ģa ndekote’varuhua

javo, ei João'ova'ea ġa pe. ³⁰ Amombe'u ji ga pe me oji'i cordeiro'jave'ga, ei ahe. “Pe pyri po ti ga rekoi jihoheva'ero. A'ereki jypya vehevi ji rekoe'ymame ga okoe'ymi po rimba'e,” a'e ji pe me oji'i, ei ahe Jesus'ga mombe'gwovo ġa pe.

³¹ —Ymya ji ei: “Ma'ġa po ti Tupana'ga ombuhuruka nhande pyri nehē tomombo ti ga ġandekote'varuhua javo?” ei ahe. Kiroġwe ji ga kwahavi. A'ero ji ga kwahavukari jire'yja'ġa pe israelitas'ġa pe. Nurā ji ruri pe mobatizavo yhya pyvō tapekwaha ti ga javo, ei João'ova'ea ġa pe.

³²⁻³³ Igwete João'ova'ea Jesus'ga mombe'ukatui ġa pe:

—Ndakwahavi ypy ji ga ma'ġa po ti Tupana'ga ombuhuruka javo, ei ahe. Emo Tupana'ga – gaha ji mbuhuruka ġa mobatizauka yhya pyvō – ga e'i ji ve: “Erehepia po ti nde jira'uva rura ga pyri nehē. Ojy po ti jira'uva opytavo ga pyri nehē,” ei Tupana'ga ji ve, ei ahe. “Gaha po ti aerē pe pojykauka jira'uva pe nehē a'ea ti tapemongo Jesus'gareheva'ea javo,” ei Tupana'ga ji ve, ei ahe. Ahepia tuhē ji Tupana'ga ra'uva rura a'ero oji'i, ei ahe. Inambua ja koi iyyvi yvaga hugwi opytavo ga pyri oji'i. ³⁴ Ahepia tuhē ko ji oji'i, a'e ji, ei ahe. Nurā ji ei pe me: Akoja'ga tuhē koi Tupana'ga ra'yra'ga, ei João'ova'ea.

Jesus'ga remimbo'eypyharava'ea

³⁵ Ko'emame João'ova'ea rekoa'javi onhi'ġa mokonha'ġa pavēi ġwemimbo'ehara'ġa pavēi o'ama. ³⁶ Igwete ahe hepiagi Jesus'ga kwava.

—Pevo ga hoi cordeiro'jave'ga! ei João'ova'ea ga mombe'gwovo ġa pe. Cordeiro ja po ti ga manoi

nehẽ. A'ereki Tupana'ga ombuhuruka ga nhande pyri tomano ti ga ġandekote'varuhua imomboa javo, ei ahe.

³⁷⁻⁴⁰ Joãova'ea remimbo'ehara'ġa ġwendu memei ahenhi'ġa André'ġa. A'ero ġa hoi Jesus'ga reviri. Igwete Jesus'ga jirovagi ġa ndepiaga gweviri.

—Gara? ei ga.

—Mome nde ruvi? ei ġa ga pe.

—He pejijo hepiaga, ei ga ġa pe.

A'ero ġa hoi ga rupi garuhava repiaga. Ka'aru quatro horas rupi ġa hoi. Igwete ġa nhomonhi'inhi'ġi upa kwara hoa rupi. ⁴¹ Kiro André'ga hoi na'ẽ oirũ'ga pyri Simão Pedro'ga pyri.

—Orohepia ore Messias'ga Tupana'ga remimbuhurukara'ga, ei ga Simão'ga pe. (Cristo'ga pe judeus'ġa e'i Messias.)

⁴² A'ero André'ga Simão'ga reruri Jesus'ga pyri. Simão'ga repiagame Jesus'ga ei ga pe:

—Ndehe ko Simão João'ga ra'yra, ei Jesus'ga ga pe. Cefas po ti nderera nehẽ, ei ga Simão'ga pe. (Cefas'ga pe judeus'ġa e'i Pedro. A'ea ko Ita.)

Jesus'ga ombuhuruka ahe ojiheva'ero

⁴³ Ko'emame Jesus'ga ei:

—Taho ti Galiléiapeve'ġa gwyri pe.

Oho na'ẽ ga Filipe'ga pyri.

—Herejo ji rupi nhiremimbo'eharamo, ei ga Filipe'ga pe.

⁴⁴ Filipe'ga ko cidade de Betsaidapeve'ga – perope André'ga u Pedro'ga pavẽi. ⁴⁵ Aerẽ Filipe'ga hoi Natanael'ga pyri javo.

—Orohepia ore ga – kiroki ga Moisésva'ea omombe'u ikwatijarame ġwemimbo'eagwera hako, ei Filipe'ga ga pe. Tupana'ga nhi'īga mombe'uharava'ea okwatija ga no ga mombe'gwovo hako, ei ga. Ga tuhē ore orohepia. Ga ko Jesus'ga Joséva'ea ra'yra'ga. Cidade de Nazaré pe ga ruvi, ei ga Natanael'ga pe.

⁴⁶ —Nazaré! ei Natanael'ga. Imombyryva'ea nduri tuhē pea hugwi, ei ga ga pe.

—Herejo xaho ji rupi a'ero terehepia ti ga, ei Filipe'ga ga pe.

⁴⁷ Natanael'ga rurame Jesus'ga ga repiagi.

—Kiro ki ga u israelitapyryvamo, ei Jesus'ga ga mombe'gwovo. Ga ni'mbeangavi jipi ojipe'ga moandyje'yma, ei ga Natanael'ga mombe'gwovo.

⁴⁸ —Marã nde ikwahavi jireaporogita naerũ? ei Natanael'ga ga pe.

A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Irupe ko nde rekoi oji'i novã, ei ga. Filipe'ga ea renonde nde ve ji orohepia reki. Figueira aġi pe nde reni, ei Jesus'ga ga pe.

⁴⁹ —Jesus, ei Natanael'ga. Tupana'ga ra'yra tuhē ko nde! ei ga. Nde ko israelitas'ga nduvi-havuhuhetea tuhē! ei ga Jesus'ga pe.

⁵⁰ Igwete Jesus'ga ei ga pe a'ero:

—A'e ko ji nde ve ko: “Orohepia ko ji nde rename figueira aġi pe.” A'ero nde jikogi ji rehe, ei Jesus'ga ga pe. Aerẽ po ti ji koji'iheteva'ea japoi nehē ahemonhimomby'aheteva'ea nehē. A'ea po ti nde erehepia nehē no, ei ga Natanael'ga pe.

⁵¹ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Tamombe'u katu tuhē kiro pe me, ei ga. Tamombe'u ti jijihe'ara Tupana'ga rehe, ei ga.

A'ea'java'ea ko nahã a'ero. Pehepia po ti pe yvaga rovapytymba'vogipyra, ei ga. Pehepia po ti pe Tupana'gapyrive'ğa jiupiupira ġajivyjivyra ji pyri nehẽ no, ei ga. Nahã ko ji ajihe'a Tupana'ga rehe nhiremimbuhurukara'ga rehe, ei Jesus'ga. Oron-homonhi'inh'i'ġe'yimi ore orojogwerekokatuavo ga pavẽi. Nahã po ti pe me nehẽ no, ei Jesus'ga ġa pe.

2

Jesus'ga ombote yhya vinhoram

¹⁻² Mokõi Jesus'ğa kiri ogwovo toryvi pe cidade de Caná pe – perope Galiléiapeve'ğa gwyrì pe. A'ereki ġa Jesus'ga mondouka ġanembirekohava repiagauka. Ga Jesus'ga remimbo'ehara'ğa mondouka no. Igwete Jesus'ğa hoi hepiaga toryva. Jesus'ga yembora pevo oko ġa pyri no. Toryva apopave'ymame momina ġa hugwi vinho. ³ A'ero Jesus'ga yembora ei Jesus'ga pe:

—Momina kiro vinho ġa hugwi, ei ahe Jesus'ga pe.

⁴ —Maraname nde ei ji ve kiro a'ea rehe? ei ga ahe ve. A'ereki ndohoi ve hepiukara apiavo. Aġwamo rõi po ti ji hepiukapavi Tupana'ga popoakara ġa pe nehẽ, ei ga o'yembora pe.

⁵ Igwete ahe ei ġa pe – kiroki ġa opoko toryva repiakatuhara'ga – ġa pe ahe ei:

—Jira'yra'ga erame pe me penhi'ĩpo'ru ti ga, ei ahe ġa pe.

⁶ Pevo gwereko yhya ryrúa ita apopyra. A'ereki judeus'ğa nane'yimi ojipyhepyhei. Oheohei ġa mbatera jipi no nahã nhande nhimomyryvi

Tupana'ga pe javo. Nurã gwereko pevo mbo-hapyrete seis yhya ryrúa. Inainani gwereko he'yjuhu cem litros gwerevi ipype tynahemame. ⁷Igwete Jesus'ga ei hepiakatuhara'ga pokohara'ga pe a'ero:

—Peheka'voka'vo ti yhya ipype. Pemotynahẽ hete ti imohina, ei ga.

A'ero ga imotynahenahẽhetei inoğa hyrua pype. ⁸Igwete ga ei ga pe:

—Pejara ti kiro yhya herogwovo toryva repi-akatuhara'ga pe, ei ga ga pe.

A'ero ga herohoi yhya ga pe to'u ti ga hepiaga javo. ⁹Yhya rũi reki ga i'urame. Vinho reki yhya mbotepyra ga i'ui hepiaga. Ndokwahavi ga yhya mbotea vinhoramo. Gapokohara'ga ki a'e te okwaha hete Jesus'ga remimbotea. Igwete ga i'ui hepiaga. A'ero ga hambirekove'ga mbuhurukari ojipyri javo ga pe.

¹⁰—Nde ko ore atyvi, ei ga hambirekove'ga pe. Ore oromondo ypy vinho heheva'ea toryvarupive'ga pe, ei ga. Kirẽ ga i'uheterame ore imondoi ndaheiva'ea ga pe. A'ereki i'uheterame ga nonhimombaragwahavi ndaheiva'ea rehe. Nde ki a'e te nerembuhuri ypy heheheteva'ea kirogwe imbuhua ore ve, ei ga ga pe.

¹¹Jesus'ga ombote yhya vinhoramo cidade de Caná pe Galiléiapeve'ga gwyri pe ikwehe. A'ea ypy ga oapo ahemonhimomby'ava'ea hepiuka ga pe gweaporoğita Tupanamo. Nurã garemimbo'ehara'ga jikohetei ga rehe.

¹²Aerẽ Jesus'ga hoi cidade de Cafarnaum me. Ga'yembora oho gairũ'ga pavẽi.

Garemimbo'ehara'ġa oho ġa ndupi no. Pevo ġa pytaahi'vi upa.

Jesus'ga omo'emba ahe ahejatykahavuhua hugwi

(Mateus 21.12-13; Marcos 11.15-17; Lucas 19.45-46)

¹³ Aerē Jesus'ġa hoi cidade de Jerusalém me. A'ereki judeus'ġa toryva gwereko ġwerī. Páscoa ei ġa akoja pe. A'ea rupie'yimi judeus'ġa japyakai uragwera rehe Egitopeve'ġa gwyrā hugwi.

¹⁴ Igwete Jesus'ga hoi judeus'ġa jatykahavuhua rokari pe ġa ndepiaga. Pevo ġa ndekoi ima'ema'eamo mbatepyryva itambere'ia pyhyga ġa hugwi. Yuranuhūa bois ġa ima'ema'ēi ovelhas. Inambu'ia ġa ima'ema'ēi upa. Mesa pyri jara'ġa neġaneni hajiheve'ġa itambere'ia ipyhypyhyga judeus'ġa itambere'ia ikwepykwepyga imondovo ġa pe. ¹⁵ Ga ndepiagame Jesus'ga japoī yhypohama ġa nupanupamo ipyvō ġa mo'embava ġa mondovo ojatykahavuhua rokara hugwi. Ovelhas ga imo'emo'ēi, bois ga imo'emo'ēi imonhamonhana imondovo. Ombojirejire ga itambere'ia kwepykara'ġa mesa heka'voka'vogauka ġaitambere'ia jugwi. ¹⁶ Igwete ga ei ġa pe – kiroki ġa oma'ema'ē inambu'ia:

—Peroho ti kia jugwi! a'e te ji, ei ga. Tapema'ema'ēa'javuhui mbatera avo jiruva'ga rongā pe! ei ga ġa pe.

¹⁷ A'ero garemimbo'ehara'ġa ikwahava'javi Tupana'ga rembikwatijarukara. Igwete ġa ei ojo-hupe:

—A'ea pe reki ikwatijara i'ei Cristo'ga nhi'iga mombe'gwovo, ei ġa. Nahã Cristo'ga nhi'iga Tupana'ga pe hako:

“Nhi'aġataruhu ji neronga rehe jipi toko katu ti ġa ipype javoji,” ei ga.

“Nhi'aġataruhua ji juka hete,” ei ga, ei ġa.

Ikwatijara omombe'u jipe Cristo'ga nhi'igaġwama, ei Jesus'ga remimbo'ehara'ġa.

¹⁸ Kiro judeus'ġa nduvihava'ġa nduri javo Jesus'ga pe a'ero.

—Ma'ġa nde mbuhurukaruhu ġa mo'ėukaraġwama avo hugwi? ei ġa. Po Tupana'ga nde mbuhurukari, a'ero po ti nde hepiukari gapopoakara ore ve ahemonhimomby'ava'ea japovo, ei ġa. A'ero po ti ore nde reroviari nehẽ Tupana'ga tuhẽ ga mbuhuruka javo, ei ġa Jesus'ga pe.

¹⁹ Igwete Jesus'ga ei ġa pe a'ero:

—Po ti pe imbojypavi aġa Tupana'ga ruhava imbote'varuhuavo nehẽ, aerẽ mokõi nhande kirame ti ji imbovyra'javi imohina nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁰ Igwete judeus'ġa nduvihava'ġa ei ga pe:

—Nde ki ere'eteheuhu, ei ġa. He'yjuhuva'ea rupi quarenta e seis anos rupi ġa poravykyvykyi japovo aġa Tupana'ga ryrua, ei ġa. Marã po nde gwehu kotihĩ japoa'javuhui imohina mokõi nhande kirame naerũ? ei ġa ga pe.

²¹ Gwa'oa pe reki Jesus'ga ei a'ea ko Tupana'ga ruhava javo. ²² Aerẽ Jesus'ga vyrame omanoa hugwi garemimbo'ehara'ġa ikwahava'javi ga'eagwera. A'ero ġa heroviari ga'eagwera Jesus'ga onhimombe'u katu javo. Igwete ġa

heroviari Tupana'ga rembikwatijarukara ahe ve no Jesus'ga ahe omombe'u ga kwatija javo.

Jesus'ga okwaha vvyakotyve'ga py'a

²³ Toryva rupi Páscoa rupi Jesus'ga rekoi cidade de Jerusalém me a'ero. Igwete ga hepiukari Tupana'ga popoakara ġa pe ahemonhimomby'ava'ea japovo. Nurã ġa jikojikogi ga rehe onhimongyavo. ²⁴ Jesus'ga ki a'e te ndojikogi ġa ndehe a. A'ereki ga okwahapavipe vvyakotyve'ga py'a. ²⁵ Ga nde'i ojipe'ga pe: “Marã ġandeaporoġita?” A'ea ga nde'i. A'ereki ga okwahapavipe ġa a.

3

Nicodemosva'ea uhu Jesus'ga pyri

¹⁻² Aerē Nicodemos'ga ruri Jesus'ga pyri ypytunimo. Ga ko judeus'ga moġitahara'ga fariseu'ga. Aerē ga ruri Jesus'ga pyri xanhomonhi'ĩ ti javo.

—“Gaha ko nhanembo'ehara,” oro'e ore nde ve, ei ga Jesus'ga pe. “A'ereki Tupana'ga ga mbuhuruka nhande pyri tombo'e ti ga ġa javo,” oro'e ore nde ve, ei ga. Tupana'ga opokogame jate ġa hepiukari Tupana'ga popoakara nde ja ahemonhimomby'ava'ea japovo, ei ga ga pe. Nurã ore ei: “Tupana'ga ombuhuruka ga rerekovo,” oro'e ore, ei Nicodemos'ga ga pe.

³ Igwete Jesus'ga ei ga pe a'ero:

—Tamombe'u katu tuhē kiro nde ve, ei ga. Kiroki ġa ojihuva'ja – ġa pe jate po ti Tupana'ga ei: “Jihi ko ġanduvihavuhuhetero,” ei Jesus'ga ga pe.

⁴ Igwete Nicodemos'ga ei a'ero:

—Marã po jyvuakave'ga jihuvi naerũ? ei ga. Maranuhũ po ga kia'javi oy'ga vyvyteri pe o'ara'java naerũ? ei ga Jesus'ga pe.

⁵ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Tamombe'u katu tuhẽ nde ve. Penhimobatizauka po pe yhya pyvõ imomboruka pejikote'varuhua pejihugwi hamo, ei ga. Tupana'ga ra'uva po pe mboheaporoğita pyahu hamo no, ei ga. Nane'ymame po ti Tupana'ga ndokoi penduvihavuhuhetero nehẽ penhimobatizaukare'ymame yhya pyvõ gara'uva pe mboheaporoğitapyahue'ymame nehẽ no, ei Jesus'ga ga pe. ⁶ Nhaney'ga nhande mbojihuvame nhande mbo'a, nhandera'o nhande a'ero vyakotyva'ero, ei ga. Tupana'ga ra'uva nhande mboheaporoğitapyahurame jate nhande reaporoğitapyahuro a'ero, ei Jesus'ga ga pe. ⁷ Terenhimomby'auhui ti nhiremimombe'uagwera rehe ji erame nde ve: “Pejihuva'ja ti.” Nahã ti pe ndeaporoğitapyahuro nehẽ. Erovia ti nhinhi'iga, ei ga Nicodemos'ga pe. ⁸ Nahã ko vyvtua, ei ga. Gwemimbotarimo uhu okookovo. Pehendu pe tura novãa. Emo pe ndapekwahavi ma hugwi te turi javo. “Mome po ti ihoi nehẽ?” pe'ji pe no, ei ga. A'ea javijitehe ko Tupana'ga ra'uva ahe mboheaporoğitapyahurame, ei ga. Gwemimbotarimo gara'uva rekorekoi. Emo pe ndapekwahavi marã javo. “Ma'ga po ti gara'uva ga mboheaporoğitapyahu kiro nehẽ?” pe'ji pe, ei Jesus'ga ga pe.

⁹ —Maranuhũ nanongara? ei Nicodemos'ga. Ndakwahavi ji a'ea, ei ga ga pe.

10 —Ndehe ko israelitas'ga mbo'ehara novĩa. Nde nderekwahavi a'ea naerũ? ei ga Nicodemos'ga pe. 11 Tamombe'u katu tuhẽ nde ve, ei ga. Oromombe'u ore pe me orerembikwahavipyra. Orerembiepiagipyra ore oromombe'u pe me novĩa. Emo pe ndaperoviarihu oreremimombe'uagwera, ei Jesus'ga ga pe. 12 Yvyakotyva'ea ji amombe'u pe me. Emo pe ndaperoviari, ei ga. Ndaperoviari kaitu po ti pe nhinhi'iga nehẽ ji imombe'urame yvagipeva'ea pe me nehẽ, ei ga Nicodemos'ga pe. 13 Ndajiupihavi yvagi pe ikwahava mbatera ojyva imombe'gwovo, ei ga. Jihi jate reki ajy pea hugwi imombe'gwovo a'itituhẽva'ea pe me. A'ereki Tupana'ga ji mbuhuruka kokoty, ei Jesus'ga imombe'gwovo Nicodemos'ga pe.

14 Igwete Jesus'ga Moisésva'ea mombe'ui no. A'ereki ymya Tupana'ga e'i Moisésva'ea pe hako: “Eapouka ti mboja ra'angava imbovyra yva rehe imo'ama,” ei ga ahe ve hako.

Ongae'yi me ahe imbovyri ha'angava imohina a'ero tohepia ti mboja rembihu'upyra'ga javo. Kiroki ahe ojovavu hepiaga imohinipyra – oka'ẽ ahe hugwi. Nomanoi ahe a'ero. Aerẽ Tupana'ga ei: “Moisésva'ea ombovyruka mboja ra'angava yva rehe hako,” ei ga. “Na jitehe po ti ga ga mbovyri yva rehe no. A'ero po ti ga ga jukai nehẽ,” ei Tupana'ga gwa'yra'ga mombe'gwovo hako.

15 Nahã Tupana'ga ga momanoukari toko pyahu ti ga javo – kiroki ga ojiko ga rehe. Aerẽ po ti ga ndekoi Tupana'ga pyri yvagi pe nehẽ no. 16 A'ereki Tupana'ga oarõ hete yvyakotyve'ga. A'ero ga gwa'yra'ga mbuhuri yvyako-

tyve'ğa pyri ikwehe. Gara'yra'ga ko ojipeji hete ko ga rekoi ga pe. Emo Tupana'ga ga mbuhuri nhande pyri ga momanomouka nhande repyga toho ti ға yvagi pe nehë javo. Nurã nhande-jikogame Tupana'ga ra'yra'ga rehe po ti nhande rekoi Tupana'ga pyri avuirama nehë. Ndiahoi po ti nhande hahyva'ea ruvihava pype a'ero nehë nhanemanorame nehë. ¹⁷ Gwa'yra'ga mbuhurame nhande koty Tupana'ga nde'i ga pe: “Eho ti ға pyri peko te'varuhu pe javo ға pe.” Tupana'ga nde'i a'ea gwa'yra'ga mbuhurukarame nhande koty. A'ereki ga gwa'yra'ga mbuhuruka avo togweru po ti ga ға ji pyri nehë javo.

¹⁸ Ga jikogame gara'yra'ga rehe Tupana'ga nde'ia'javi ға pe: “Peko te'varuhu pe.” Ga jikoge'ymame Tupana'ga e'i jipe a'ea ға pe. Oko te'varuhu tuhë nanongara'ға. A'ereki ға ndojikogi Tupana'ga ra'yra'ga rehe – ga ojipeji oko gara'yretero.

¹⁹ Nahã a'ero. Mytu'ërame nhande ve nhande hepiagi mbatera ikwahava. A'ea'java'ea pe Cristo'ga ei a'ero urame yvya koty. “Tamomytu'ë ti ға pe, ei ga. A'ero po ti ға Tupana'ga kwahavi okovo katu nehë,” ei ga novã. Emo ға ndokwahapotari Tupana'ga. A'ereki ға okote'varuhue'ymi. Oko hete ға okote'varuhua rehe jate a'ero – a'ea ypytuna ja ndokwahavukari ға pe. Nurã ko Tupana'ga eağwama ға pe. ²⁰ Okote'varuhurame ға ndokoi ga rehe – kiroki ga omomytu'ë ahe ve Cristo'ga. Ga ndokopotari tuhë ga pavëi. A'ereki ға e'i ojive: “Po ti ji rekoi Cristo'ga pavëi, a'ero po ti ga imboukwahavi jirekote'varuhua nehë,” ei ға ojive.

²¹ Jararamo ki ġa a'e te oko Tupana'ga reaporogita rupi okovo katu. Nanongara'ġa oko pota tuhē Cristo'ga pavēi – gaha okwahapavuka ahe ve. A'ereki ġa e'i: “Ji rekorame Cristo'ga pavēi po ti ojipe'ġa ikwahavi jirekokatua nehē. A'ero po ti ġa ei ji mombe'gwovo: ‘Tupana'ga ga poko ga mongovo ġwemimbotarimova'ea rehe,’ e po ti ġa ji mombe'gwovo a'ero nehē,” ei ġa. Nanongara Jesus'ga imombe'umbe'ui Nicodemos'ga pe ikwehe.

João Batistava'ea omombe'ua'ja Jesus'ga

²² Aerē Jesus'ga hoi Judéiapeve'ġa gwyri pe ġwemimbo'ehara'ġa pavēi. Igwete Jesus'ġa pytaahi'vi pevove'ġa pavēi ġa mobatizatizavo.

²³ A'ea rupi João Batistava'ea rekoi ojipe'ġa mobatizavo cidade de Enom me – a'ea ojopyri u cidade de Salim pavēi. A'ereki gwereko hete yhya pevo. Igwete pevove'ġa hoġahoi ahe pyri a'ero onhimobatizavouka ahe ve. ²⁴ A'ereki a'ea rupi soldados'ġa nomongiukari ve Joãova'ea cadeia pype.

²⁵ Aerē jararamo Joãova'ea remimbo'ehara'ġa nhi'iġayvari ojipe'ga pavēi judeu'ga pavēi.

—João'ga ġa mobatizaramo pyri hete okwahyro ġa ndehe, ei aheremimbo'ehara'ġa ga pe.

A'ero judeu'ga ei ġa pe:

—A'ea hohe te ikwahyro ġa ndehe Jesus'ga ġa mobatizaramo, ei ga ġa pe.

²⁶ Nurã Joãova'ea remimbo'ehara'ġa hoi ahe pyri javo ahe ve.

—Akoja'ga, ei ġa, kiroki ga oko nde pyri paranauhña aherovai Jordão aherovai – kiroki ga nde eremombe'u ore ve oji'i, ei ġa, kiro ga ġa

mobatizauhui no. Ohopavuhu reki ġa ga pyri a'ero, ei ġa imombe'gwovo ahe ve novĩa.

²⁷ Igwete Joãova'ea ei ġa pe a'ero:

—Pyry hete reki ji ve ġa hopavame ga pyri, ei ahe. Tupana'ga jate ombopopoakarama ahe popoakaramo a'ero okovo Tupana'ga remimbota-rimova'ea rehe, ei ahe. Nurã ġa hopavi ga pyri. A'ea ko pyry hete ji ve, ei ahe ġa pe. ²⁸ Pehe tuhē pehendu nhinhi'igagwera oji'i, ei ahe. A'reki ji a'e katu nhinhimombe'gwovo pe me oji'i. “Ji ko Cristo'ga rõi nhanderekote'varuhua mombohara'ga rõi,” a'e ko ji pe me oji'i, ei ahe. Ga renonde Tupana'ga ji mbuhurukari, ei Joãova'ea ġa pe.

²⁹ —Nahã ġa nembirekorame jipi, ei Joãova'ea. Hëapotahara'ga tuhē gwereko hëa, ei ahe. Gairũ'ga reki hëapotahara'ga pokogi ġanembirekoagwama. A'ero ga roryvamo hëapotahara'ga nhi'iga renduva hëa rerekoa mombe'urame, ei ahe ġa pe. Hëapotahara'ga irũ'ga ja ko ji, a'e ji pe me. A'reki ji Jesus'ga poko. A'ero ji roryhetero ġa hopavame Jesus'ga pyri ga rerekovo, ei ahe ġa pe. ³⁰ A'ea ko pyry a'ero, ei ahe. Igwaigwavete po ti ga reko i tuhē huvihavuhuhetero nehë. Ji ki a'e te igwaigwavete ji rekotehei tuhē nehë, ei Joãova'ea ġwemimbo'ehara'ga pe.

Tupana'ga ombuhu Jesus'ga yvaga hugwi

³¹ Yvateahugwive'ga ko huvihavuhuhetero oko vvyakotyve'ga hohe. Yvyakotyve'ga vvyakotyva'ea rehe jate ġa ndekoi. A'ea rehe jate ġa nhi'igi no. Yvagahugwive'ga ko huvihavuhuhetero tuhē oko ġa hohe pa. ³² Ga omombe'u ġwembiepiagipyra ġwemienduvipyra

reheve. Ga ki a'e te ndogweroviarihu ganhi'iga. ³³ Kiroki ġa gwerovia ganhi'iga – ġa e'i a'ero: “A'itituhēva'ea tuhē Tupana'ga nhi'iga,” ei ġa. ³⁴ A'ereki Tupana'ga remimbuhurukara'ga omombe'u katu Tupana'ga nhi'iga. A'ereki Tupana'ga omondo gwa'uva ga pyri a'ea ti tokwahavuka pa ga pe javo. Nurã ga omombe'u katu Tupana'ga nhi'iga. ³⁵ Tupana'ga oarõ hete gwa'yra'ga. A'ero ga ga mbopopoakarukari togwereko pa ti ga ġwemimbotarimo. ³⁶ Kiroki ġa ojiko Tupana'ga ra'yra'ga rehe hendukatuvavo ganhi'iga – ġa ndeaporogitapyahuro a'ero aerē okovo Tupana'ga pyri nehē. Kiroki ġa nohendukatui ganhi'iga ojikoge'yma ga rehe – ġa po ti ndohoi yvagi pe upa Tupana'ga pyri nehē. Ga e'i ġa pe jipi peko te'varuhu pe javo.

4

Samariapeva'ea

¹ Aerē Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa nderohoi Judéiapeve'ġa gwyrá hugwi. A'ereki ga okwaha ojipe'ġa nhi'iga fariseus'ġa pe. A'ereki ġa e'iuhu fariseus'ġa pe:

—João'ga omongo ojipe'ġa ojiheva'ero ġa mobatizavo, ei ġa. João'gareheve'ġa hohe'i tehe reki Jesus'gareheve'ġa nde'yjuhuro – kiroki ġa Jesus'ga omobatizauhu, e'iuhu ġa ġa mombe'gwovo fariseus'ġa pe.

² Jesus'ga nomobatizai reki ġa. Ga omobatizauka ġa ġwemimbo'ehara'ġa pe. ³ Ganhi'iga ikwahavame Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa nderohoi Judéiapeve'ġa gwyrá hugwi a'ero.

—Xajivy ti Galiléiapeve'ġa gwyri pe a'ero, ei ga.

⁴ Ga horame Jesus'ga ei:

—Samariapeve'ġa gwyrá rupi po ti nhande hona'ēi nehē hamo, ei ga ġa pe.

⁵ Aerē ġa nduri cidade de Sicar pe a'ero Samariapeve'ġa gwyri pe. Ira'agwe u Jacóva'ea koagwera hugwi. Jacóva'ea omondo a'ea gwa'yrava'ea pe Joséva'ea pe hako. ⁶ Jacóva'ea apoagwera ykwara pevo u no. Ahaji katu ġa nduri. Igwete Jesus'ga apygi oina ykwara pyri. A'ereki ga ipykane'ō.

⁷⁻⁸ Igwete garemimbo'ehara'ġa hoi cidade pe mbatera pyhyga. Nanime Samariapevehēa ruri yhya ti tajara javo. Igwete Jesus'ga ei hēa pe:

—Embuhu ji ve ya tay'u, ei ga hēa pe.

⁹ —Garamo judeuramo nde euhui ji ve embuhu yhya javo ji ve? Ji ki a'e te Samariapeva'ea, ei hēa ga pe. (A'ereki judeus'ġa ndojihe'ari Samariapeve'ġa ndehe ġa arōe'yma.)

¹⁰ A'ero Jesus'ga ei hēa pe:

—A'e ji nde ve: “Embuhu ji ve ya.” Emo nde ndajikwahavi, ei ga. Nde nderekwahavi Tupana'ga remimbuhutehea no, ei ga hēa pe. Po nde ikwahavi hamo a'ero po nde ei ji ve embuhu ji ve akoja javo hamo, ei ga. A'ero po ji imondoi yhya ahemongohara nde ve hamo, ei ga hēa pe.

¹¹ A'ero hēa ei ga pe:

—Ndererekoi reki nde ijarahava, ei hēa. Irupehu yhya reni ykwara pype. Ma hugwi nde herekoi yhya a'ero ahemongohara? ei hēa ga pe. ¹² Nhaneramonhava'ea Jacóva'ea gweja aġa imohina nhandeygwavamo hako, ei hēa. Ahe tuhē oy'u avova'ea pyvō gwa'yrava'ea pavēi hako.

Gwenymbava yuranuhũa ahe omboy'u ipyvõ no, ei hũa. “Ji ko koji'i tehe jiruvihavuhu nhaneramonhava'ea hohe'i tehe,” ere po nde ji ve naerũ? ei hũa ga pe.

¹³ Igwete Jesus'ga ei hũa pe:

—Ağa pyvõ oy'urẽ po ti ġa ygweja'javamo nehẽ, ei ga. ¹⁴ Nhiremimondoa herekorame po ti ġa ndiygweja'javi nehẽ. Nhiremimondoa po ti ikwahy hete ġa ndehe nehẽ okookovo ġayvyteri pe nehẽ, ei ga. A'ea po ti ġa mboheaporoġitapyahui nehẽ, ei ga. A'ero po ti ġa mongoi avuirama Tupana'ga pyri nehẽ no, ei Jesus'ga hũa pe.

¹⁵ —Embuhu ji ve nanongara yhya a'ero tajiygweja'javyme ti a'ero nehẽ, ei hũa ga pe. A'ero po ti ji ndajora'javi avo ijara jipi nehẽ, ei hũa ga pe.

¹⁶ —Eho ti enhimbireko'ga rerua, ei ga hũa pe.

¹⁷ —Ji ko nanhirembirekoi, ei hũa.

—Erenhimombe'u katu nde ji nanhirembirekoi javo, ei ga hũa pe. ¹⁸ A'ereki cinco nerembirekokwera'ġa. Korogweve'ga nde erereko tehe, ei ga. Nde nane'mbei tuhẽ javo ji ve, ei ga hũa pe.

¹⁹ —Kiroġwe ji nde kwahavi, ei hũa. Tupana'ga nhi'iġa mombe'uhara ndehe. Nurã nde ikwahahetei mbatera, ei hũa ga pe. ²⁰ Marã naerũ? Emombe'u ti ji ve, ei hũa. Samariapeva'ero oreramonhava'ea ei pea pe yvytyruhua pe hako: “Avo jate po nhande Tupana'ga mbohetei hamo,” ei ahe hako, ei hũa ga pe. Pehe judeusramo pe'ji: “Jerusalém me jate po nhande Tupana'ga mbohetei hamo,” pe'ji pe, ei hũa ga pe.

²¹ Igwete Jesus'ga ei hũa pe a'ero:

—Erovia ti nhinhi'íga, ei ga. Aerẽ po ti ęa nde'i avova'ea pe avo ti timbohete nhandervete'ga nehẽ javo. Jerusalém me po ti ęa nde'i nehẽ no pevo ti timbohete ga javo, ei ga. ²² Samariapeva'ero pemboheteteheuhu pe ga kwahave'yma. Ore judeusramo orokwaha Tupana'ga mboheteavo, ei ga. Ore ve ga ojikwahavuka. Tupana'ga e'i ore ve hako: “Yvyakotyve'ęa ndekote'varuhua mombohara'ga po ti o'a judeuramo,” ei Tupana'ga, ei ga. “Gaha po ti pe nderu ji pyri yvagi pe nehẽ,” ei Tupana'ga ore ve hako, ei Jesus'ga imombe'gwovo hẽa pe. ²³ Aerẽ po ti ęa nhandervete'ga mbohetekatui a'ero nehẽ, ei ga. Aęwamo vehevi po ti ęa ga mbohetei ga kwahaheteavo nehẽ. Gara'uva po ti ga mboheteukari ęa pe nehẽ. A'ea Tupana'ga opota nanongara'ęa omboheterame, ei Jesus'ga hẽa pe. ²⁴ Ndaha'o'i Tupana'ga, ei ga. Kiroki ęa ga mbohete – tojipokoguka ti ęa gara'uva pe a'ero ga mboheteavo. Tokwaha hete ti ęa ga mboheteavo, ei Jesus'ga imombe'gwovo hẽa pe.

²⁵ A'ero hẽa ei ga pe:

—Messias'ga po ti uhu tuhẽ nehẽ Tupana'ga remimbuhurukara'ga Cristo'ga, ei hẽa. Urame po ti gaha imombe'upavi mbatera nhande ve nehẽ, ei hẽa Jesus'ga pe.

²⁶ —Ji tuhẽ Messiasramo kiro ji nhi'ígi nde ve, ei ga onhimombe'gwovo hẽa pe.

²⁷ Nanime Jesus'ga remimbo'ehara'ęa jivyri cidade hugwi ua ga pyri. Igwete ęa nhimomby'ai ga repiaga hẽa monhi'ígame. A'ereki judeus'ęa mbo'ehara'ęa nonhi'ígi kunhangwera'ęa pe jipi. A'ero ęa nhimomby'ai Jesus'ga repiaga. Ga nde'i

reki ga pe: “Maraname nde nhi'iguhũi hẽa pe?” nde'i ġa. “Gara nde erepota hẽa hugwi?” A'ea ġa nde'i Jesus'ga pe.

²⁸ Kiro hẽa hejari imohina yhya ryrua a'ero ojivya ogwovo cidade pe. Igwete hẽa ei ga mombe'gwovo pevove'ġa pe:

²⁹ —He pejijo xaho ji rupi ga repiaga, ei hẽa. A'ereki ga omombe'u pa ji ve jirekoagwera, ei hẽa ġa pe. Mara'ngu po Messias'ga tuhẽ Tupana'ga remimbuhurukara'ga tuhẽ? ei hẽa ġa pe ga mombe'gwovo.

³⁰ A'ero ġa nduri cidade hugwi ua Jesus'ga pyri tihepia ti ga javo.

³¹ Ga vahema renonde Jesus'ga remimbo'ehara'ġa eġa'ei ga pe:

—Jesus, here i'gwovo.

³² —Nhirembi'ua pe ndapekwahavi reki, ei ga ġa pe.

³³ —Marã? ei ġa ojohupe a'ero. Mara'ngu po ġa herua mbatera ga pe ra'e garembi'uramo? ei ġa ojohupe.

³⁴ Igwete ga ei ġa pe:

—Garemimbotarimova'ea rehe ji rekoi – kiroki ga ji mbuhuruka yvya koty, ei ga. Ga ji mboporavyky avo. A'ero ji taporavyky pa katu ga pe, ei ga. A'ea pe ji ei a'ero nhirembi'ua. A'ereki ji rekorame garemimbotarimova'ea rehe a'ea ji mbopopoaka nhirembi'ua ja, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁵ —Pe'ji pe: “Quatro jahya ipora rehe po ti itiniġi koapora nehẽ,” pe'ji pe, ei ga. Ji ki a'e te a'e pe me: Pehepia ti kohoa. Kiroġwe tuhẽ itiniġi koapora. Kiroġwe po ahe imopeni herua hamo, ei ga ġa pe. Tamombe'u katu pe me, ei

ga. Ji rehe ġambojikoga pe ji ei reki koapora imopena imombe'urame, ei Jesus'ga. Nahã ji ei a'ero: Pe'ji pe pejiyvyteri pe: “Aerêji po ti nhande ġa mbojikojikogi Jesus'ga rehe nehê,” pe'ji pe, ei ga. Ji ki a'e te a'e pe me: Tape'ei poro. Pehepia ti ġa. Kiroġwe ġa jikogi ġwerĩ ji rehe, a'e ji, ei ga. Kiroġwe tuhẽ po pe ġa mbojikojikogi ji rehe hamo, ei ga ġa pe.

³⁶ —Kiroki ga omopemopẽ koapora herua – ga mbohory a'ero koapora, ei ga. Ga javijitehe ojipe'ga roryvamo no – kiroki ga otỹ na'ẽ, ei ga. Ga memei hory hete a'ero ojogwerekovo itỹhara'ga imopẽhara'ga pavẽi, ei ga. Imopẽhara'ga javijitehe ko ġa ndoryvamo no – kiroki ġa ombojiko ojipe'ga ji rehe. Ojikogame ji rehe po ti ġa ndekoi yvagi pe nehẽ no, ei ga ġa pe. Kiroki ġa ji mombe'u ypy ojipe'ga pe tojiko ti ġa ga rehe javo – itỹhara'ga javijitehe ko ġa ndoryvamo ġambojikohara'ga pavẽi. Ga hory hete a'ero ojogwerekovo nhi-mombe'uypyhara'ga ġambojikohara'ga pavẽi, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁷ —Nahã ko nhanenhi'iġa jipi, ei ga. “Gaha otỹ. Ojipe'ga reki omopẽ herua ojive,” xa'e nhande, ei ga. A'itituhẽva'ea tuhẽ ko nhanenhi'iġa. ³⁸ A'ereki na ja jara'ga ji mombe'umbe'u tojiko ti ġa ga rehe javo. Pehe reki ġa mbojikojiko ji rehe, ei ga. Ymya pe nanhimombe'ui pejikovo, ei ga. Aerẽ ji pe mondoukari ġa mbojikojikogukaraġwama jijihe, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

³⁹⁻⁴⁰ Kiro Samariapeve'ga nduri ovahema Jesus'ga pyri a'ero. A'ereki Samariapevehẽa omombe'u jipe ga ocidadepeve'ga pe. “Jesus'ga omombe'u pa ji ve jirekoagwera,” ei hẽa ga

mombe'gwovo ġa pe. Hěanhi'iġa renduva ġwaramo ġa jikojikogi Jesus'ga rehe a'ero onhimongyavo. Kiro ġa nduri Jesus'ga pyri a'ero tihepia ti ga javo.

—Epytaahi'vi ti ore pyri, e'ie'i ġa ga pe.

—Kwa, ei ga.

Mokōi ga kiri ġa pyri a'ero. ⁴¹ Igwete ga nhimombe'umbe'ui ġa pe. Ganhi'iġa renduva ġwaramo jara'ġa jikojikogi ga rehe no onhimongy-heteavo. ⁴² A'ero ġa ei hěa pe:

—Nenhi'iġa renduva ġwaramo jate rūi ore jikogi ga rehe kiro, ei ġa hěa pe. Ganhi'iġa tuhě ore orohendu ikwahava kiro, ei ġa. Nurã ore ei: “Ga ko yvyakotyve'ġa ndekote'varuhua momboharamo tuhě,” ei ġa hěa pe.

Kiro ndera'yra'ga nhimohiġatui, ei Jesus'ga ahe ve

⁴³ Mokōi Jesus'ga kiri pevo. A'ero ga hoi Galilėapeve'ġa gwyri pe upa. ⁴⁴ A'ereki Jesus'ga e'i jipe: “Kiroki ġa pevo u Tupana'ga nhi'iġa mombe'uhara'ga gwyri pe – ġa nomondoimohina ga rehe jipi,” ei ga. ⁴⁵ A'ero Jesus'ga hoi Galilėapeve'ġa gwyri pe. Ga repiagame ġa ndoryndoryvamo ga rehe. A'ereki ġa gwepia na'ě Jesus'ga cidade de Jerusalém me. A'ereki ġa oho na'ě pevo toryva repiaga. Pevo ġa hepiapavi Jesus'ga japoparavuhurame ahemonhimomby'ava'ea. Nurã ġa ndoryndoryvamo Jesus'ga rehe ga repiaga ogwyri pe.

⁴⁶ Aerě Jesus'ga hoajavi cidade de Caná pe Galilėapeve'ġa gwyri pe jitehe – perope ga ombote yhya vinhoramo ikwehe. A'evo

jitehe Jesus'ga hoi. A'ero ga ruri Jesus'ga pyri ġanduvihava'gareheve'ga. Gara'yra'ga itetirūa hete ojipe'ġa cidade pe Cafarnaum me.
⁴⁷ Galiléiapeve'ġa e'i ga pe a'ero:

—Uhu Jesus'ga kiro nhande pyri Judéiapeve'ġa gwyrā hugwi, ei ġa ga mombe'gwovo ga pe.

A'ero ga ruri Jesus'ga pyri javo.

—Herejo xaho ji rupi jira'yra'ga repiaga tere-mombi ti karugwara ga hugwi, ei ga. A'ereki ga omano ġwerĩ, ei ga Jesus'ga pe.

⁴⁸ Igwete Jesus'ga ei:

—Hepiage'yname ahemonhi-momby'aheteva'ea po pe ndapejikogi tuhẽ ji rehe, ei ga ga pe.

⁴⁹ —Xaho tuhẽ ti ji rupi, ei ga Jesus'ga pe. Nde hoe'yname po ti jira'yra'ga manoi a'ero nehẽ, ei ga.

⁵⁰ —Kiro ndera'yra'ga nhimohiġatui, ei Jesus'ga ga pe. Heregwovo ga pyri a'ero ga repiaga, ei ga.

Gwerovia ga Jesus'ga nhi'iġa a'ero ogwovo tahepia ti javo. ⁵¹ Ga horame pea rupi gapyrive'ġa nduri ga rovatiamo.

—Onhimohiġatu kiro ndera'yra'ga, ei ġa ga pe.

⁵² —Marananime kwara nhimonaname ga rehe raji'i? ei ga ġa pe.

—Kirame ahaji katu nhimonaname ga rehe oji'i, ei ġa imombe'gwovo ga pe.

⁵³ A'ero ga ikwahavi javo.

—A'ea rupi tuhẽ Jesus'ga ei ji ve oji'i: “Kiro ndera'yra'ga nhimohiġatui,” ei ga.

A'ero ġa jikopavi Jesus'ga rehe gaha ġwongapeve'ġa pavẽi.

⁵⁴ Mokõi a'ero Jesus'ga rura'java Galiléiapeve'ğa gwyri pe Judéiapeve'ğa gwyra hugwi. Urypyrame ga ojipeji oapo ahemonhimomby'ava'ea hepiuka ğa pe. Kiro ura'javame ga ojipea oapo imombiga karugwara ga hugwi.

5

Jesus'ga omopo'ã ahe

¹ Aerē judeus'ğa japoi toryva Jerusalém me. A'ero Jesus'ga hoi tahepia javo. Igwete Jesus'ga ipyka'nauhūve'ga repiagi ypia'ia pyri. ² Jerusalém jupihava pyri ypia'ia u – perope hovapytymbava pyri. Jurukwara rupi ğa heno'eno'ēi ovelhas jipi. Betezata ei judeus'ğa ypia'ia pe. Gwereco mbohapyrete cinco tapy'ia ypia'ia pyri. ³ A'ea gwyri pe itetirūave'ğa nhinoġi upa ypia'ia pyri onhimongyavo jipi. Hehae'ŷve'ğa ko pevo u jipi ipyka'naka'nauhūve'ğa pavēi nomyive'ğa pavēi. [⁴ A'ereki amoamome Tupana'gapyrive'ga ogy yhya pype ya momyina. Kirē kiroki ğa oho ypy yhya pype – ğahã onhimohiġatu a'ero. Nahã ğa horame ipype ga rugarurirē ğatetirūaparavuhua ipigi ğa hugwi a'ero. Nurã itetirūave'ğa nhinoġi upa ypia'ia pyri jipi taho ypy ti ipype javo.] ⁵⁻⁶ Igwete Jesus'ga ipyka'nauhūve'ga repiagi pevo. “Ymyahū hete ga ka'nauhūro,” ei Jesus'ga. A'ereki he'yjuhu trinta e oito kwara gaka'na rehe. Ikwahavame Jesus'ga ei ga pe:

—Ndepyry hete pota nde? ei ga.

⁷ —Jipyry pota ji novã, ei ipyka'nauhũve'ga ga pe. A'ereki nanhimbojyhavi ipype ya momyiname jipi, ei ga. Ji hopotarame ipype ojipe'ga hojipei ipype ji renonde jipi, ei ga Jesus'ga pe.

⁸ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Epo'ã! Epyhy ti ejikupeupava herogwovo, ei ga.

⁹ Kotihĩ ga pyryvamo a'ero opo'ama herogwovo. A'ea ko sábadu judeus'ga poravykye'yma. ¹⁰ Nurã judeus'ga nduvihava'ga ei ika'nauhũgwera'ga pe:

—Kirogwe ko sábadu, ei ga. Ndapyryvi nde hero-hoi ejikupeupava kirogwe, ei ga ga pe. A'ereki Moisésva'ea e'i: “Po ahe ndogwerohoi te mbatera sábadu rupi nhandeporavykye'yma rupi,” ei ahe ikwatija, ei ga ga pe.

¹¹ Igwete ga ei:

—Akoja'ga – kiroki ga ji mopo'ã ko – gaha e'i ji ve: “Epyhy ti herogwovo,” ei ga ga pe.

¹² —Ma'ga e'iuhu nde ve naerũ hero-houkarağwama? ei ga ga pe.

¹³ Ika'nauhũgwera'ga ndokwahavi reki Jesus'ga. A'ereki Jesus'ga oho jipe gande'yjuhua pytera rupi ogwovo.

¹⁴ Aerẽ Jesus'ga ga repiagi judeus'ga jatykahavuhua pype. Igwete ga ei ga pe:

—Ji rendu ti, ei ga ga pe. Erepo'ağatu nde kiro, ei ga. Terekote'varuhua'javi ti a'ero, ei ga. Po ti nde nderepohiri ejikote'varuhua hugwi, a'ero po ti koji'i tehe nde mbatera rahya hepiagi nehẽ, ei Jesus'ga ga pe.

¹⁵ A'ero ika'nauhũgwera'ga hoi imombe'gwovo judeus'ga nduvihava'ga pe.

—Gaha ji mopo'ã Jesus'ga, ei ga ga pe.

16 Nurã ġa imbote'varuhupotari Jesus'ga pe. A'ereki ga omombimombi ġatetirũa ġa hugwi sábadu rupi jipi.

17 Igwete Jesus'ga ei:

—Jiruva'ga oporavykye'yimi jipi ġa pokopokoga, ei ga. Ga javijitehe ji aporavykye'yimi ġa pokoga no, ei Jesus'ga.

18 Ganhi'iġa renduvame koji'i ġa Jesus'ga jukapotari a'ero.

—A'ereki sábadu rupi ga oporavykyuhu imombiga ġatetirũa ġa hugwi nhaneramonhava'ea nhi'iġa rendukatue'yima, ei ġa. Johe'i tehe garekote'varuhua. Jiruva'ga ei ga Tupana'ga pe no, ei ġa. Nahã ga nhimongopotaruhui Tupanamo a'ero, ei ġa.

Nurã ġa Jesus'ga jukapotari a'ero.

*Tupana'ga gwa'yra'ga mongoi
ġwemimbotarimova'ea rehe*

19 Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Tamombe'u katu tuhẽ pe me, ei ga. Jihi Tupana'ga ra'yramo ndakoi nhiremimbotarimova'ea rehe. Akwaha ji Tupana'ga reaporoġitakatua jitekovo. A'ea rehe jate ji reaporoġitaro a'ero, ei ga. Okoe'yimi ga ġwemimbotarimova'ea rehe. Gareximimbotarimova'ea rehe javijitehe ji rekoe'yimi no gara'yramo, ei Jesus'ga.

20 A'ereki jiruva'ga ji arõ hete, ei ga. A'ero ga ikwahapavukari ji ve gweaporoġitakatua, ei ga. Koji'i po ti ga ikwahavukari ji ve nehẽ no, ei ga. “Nahanahã po ti nde rekoi ġa monhimomby'avo nehẽ,” e po ti ga ji ve nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe.

—Pyry hete tuhẽ ji ika'nauhũve'ga mopo'ami, ei ga. Johe'i tehe po ti ji japoi pyryheteve'ea nehẽ. A'ero po ti pe nhimomby'ahetei a'ea rehe nehẽ, ei ga. ²¹ A'ereki jiruva'ga omanove'ğa mbogwera ğa mongovo, ei ga. Ga javijitehe jihi gara'yramo ğa mbogwerapotarame ji ğa mbogweravi ğa mongovo no, ei Jesus'ga. ²²⁻²³ Jihi a'e jara'ğa pe: “Ereko te'varuhu nde. Eho ti hahyva'ea ruvihava pype a'ero nehẽ,” a'e ji, ei ga. Jara'ğa pe ji ei: “Ndepyry nde ejikoga ji rehe. Yvagi pe ti nde ruvi avuirama nehẽ,” a'e ji, ei ga. Tupana'ga tuhẽ nde'i ğa pe. A'ereki ga e'i ji ve gwa'yramo: “Ndehe ti ere ğa pe tanembohete ti ğa,” ei ga ji ve a'ero, ei Jesus'ga. Ombohete ğa Tupana'ga. Na jitehe po ti ğa tanhimbohete nehẽ no, ei ga. Kiroki ğa nanhimbohetei – ğa nombohetei jiruva'ga no nhimbuhurukara'ga, ei Jesus'ga ğa pe.

²⁴—Tamombe'u katu tuhẽ pe me, ei ga. Ga hendukaturame nhinhi'iga ojikoga Tupana'ga rehe nhimbuhurukara'ga rehe, gweaporoğita pyahu ko ğa a'ero, ei ga. A'ero po ti ğa ndekoi avuirama Tupana'ga pyri nehẽ no, ei ga. Nda'ei po ti ji ğa pe nehẽ: “Peko te'varuhu pe,” ei ga. A'ereki ğa ndohoa'javi kiro hahyva'ea ruvihava viara rupi. Yvaga viara rupi ğa hoi a'ero Tupana'ga pyri nehẽ, ei ga. ²⁵ Tamombe'u katu tuhẽ pe me, ei Jesus'ga. Ji ko Tupana'ga ra'yramo ako. Okote'varuhuve'ğa po ti henduvi nhinhi'iga nehẽ ağwamo vehevi reki. Hendukaturame po ti ğa ndeaporoğitapyahuro nehẽ, ei ga. ²⁶ Tupana'ga hete ahe mongoi ahe monguva. Ga javijitehe ji gara'yramo ahe mongoi no. A'ereki ga ahe mongoukari ji ve. ²⁷ Na jitehe Tupana'ga ei ji

ve: “Ndehe ti ere okote'varuhuve'ğa pe peko te'varuhu pe javo,” ei ga ji ve, ei Jesus'ga. A'ereki ji ko yvagipeva'ea. Yvyakotyva'ea ko ji no, ei ga.

²⁸ —Tapenhimomby'auhui ti nhinhi'ığa renduva, ei ga. Aerẽ po ti ahe nhaporemo henduvi nhinhi'ığa nehẽ. ²⁹ Henduvame po ti omanove'ğa kwerava'javi nehẽ. Okokatuve'ğa po ti okwera okovo Tupana'ga pyri avuirama nehẽ, ei ga. Okote'varuhuve'ğa po ti okwera nehẽ no. A'ero po ti ji ei ға pe: “Pendekote'varuhuro ғwaramo po ti pe hoi hahyva'ea ruvihava pype a'ero nehẽ,” a'e po ti ji ға pe nehẽ, ei Jesus'ga ға pe.

A'iti tuhẽ Tupana'ga Jesus'ga mbuhuruka

³⁰ Igwete Jesus'ga ei ға pe no:

—Nhiremimbotarimo rũi ji ei ға pe peko te'varuhu pe javo. Tupana'ga ji mbo'euka. Gareximbo'ea rupi jate ji ei a'ero, ei Jesus'ga. Nurã hupi katu ji ei jara'ğa pe peko te'varuhu pe javo. Hupi katu ji ei jara'ğa pe no pepyry hete pe javo, ei ga. A'ereki nhiremimbotarimova'ea rehe rũi ji rekoi. Jiruva'ga remimbotarimova'ea rehe ji rekoi nhimbuhurukara'ga rehe, ei Jesus'ga ға pe.

³¹ —Po ti jihi tehe anhimombe'u pe me, a'ero po ti pe ndajireroviari nehẽ hamo ga hete onhimombe'u javo ji ve, ei ga. ³² Ojipe'ga ji mombe'u no jiruva'ga, ei ga. Akwaha hete ji nhimombe'ukatua. A'ereki a'itituhẽva'ea gareximombe'ua, ei ga ға pe.

³³ —Pehe pemondo ға João Batista'ga pyri raikwehe tonhimombe'u ti ga javo, ei ga. Onhimombe'urame a'ero ga ei a'itituhẽva'ea pe. A'ereki ga ji mombe'u katu no, ei ga. ³⁴ Ji ve rũi po

ojipe'ga ji mombe'ukatui hamo, a'e ji. Pe me po ga ji mombe'ukatui hamo tokwaha ti ga ga javo, ei ga ga pe. Nurã ji ei João'ga remimombe'uagwera pe taperovia ti. Heroviarame po ti pe jikogi ji rehe nehẽ pejigwove'yma hahyva'ea ruvihava pype nehẽ, ei Jesus'ga ga pe.

³⁵—João'ga ko hyapehava ja. A'ea hendy'javame gwepiuka nhande ve tokwaha ti ga javo, ei ga. Na jitehe João'ga ji repiukari pe me ikwehe tokwaha ti ga Jesus'ga javo, ei ga. Ga pe mbo'e katu novĩa. A'ero pe ndoryvamo jiji garemimbo'ea rehe novĩa, ei Jesus'ga ga pe.

³⁶—A'apo ji ahemonhimomby'ava'ea jipi. A'ereki Tupana'ga oapoapouka ji ve, ei ga. Nhirembiapoa tuhẽ ji kwahavukari pe me a'ero, ei Jesus'ga. João'ga nhi'iga ji kwahavukari pe me no. Koji'i reki nhirembiapoa ji kwahavuka pe me João'ga nhi'iga hohe, ei Jesus'ga. Nhirembiapoa repiaga gwaramo po pe'ji hamo: “Tupana'ga ga mbuhuruka tuhẽ kokoty a'ea apovouka ga pe,” pe'ji po pe hamo, ei Jesus'ga ga pe.

³⁷ Nhimbhurukara'ga jiruva'ga ji mombe'u katu no, ei ga. Ndapehepiagangavi pe gara'oa. Pejiapyakwara pyvõ pe napehenduvangavi ga nhi'igame no, ei ga. ³⁸ Pe ndapekopotari ganhi'iga rupi, ei ga ga pe. A'ereki pe ndaperoviari nhinhi'iga. Gaha reki ji mbuhuruka kokoty, ei ga.

³⁹ Pehepiepia katu pe aherembikwatijara novĩa Tupana'ga mombe'uhara, ei ga. “A'ea repiagame po ti nhande ikwahavi nhanderekoagwama yvagi pe Tupana'ga pyri nehẽ,” pe'ji po pe pejohupe novĩa, ei ga. Aherembikwatijara jitehe reki ji mombe'u pe me novĩa, ei Jesus'ga ga pe. ⁴⁰ Emo

pe ndapejikopotari ji rehe. Ndapejori ko pe ji pyri toroko ti Tupana'ga pyri nehẽ jave'yma ji ve, ei ga.

⁴¹ —Ji nda'ei ahe ve tanhimbohete ti ġa javo, ei Jesus'ga. ⁴² Pe ki a'e te ji atyvihu, ei ga. Anhimombaragwaha ji pe ndehe. Pe napearõi tuhẽ Tupana'ga, ei ga ġa pe. ⁴³ Ajo ji jiruva'ga hugwi. A'ereki gaha ji mbuhuruka pepyteri pe ji mombe'u ti ġa pe javo, ei ga. Pe ki a'e te ndapekoi ji rehe. Ojipe'ġa ko onhimbuhuteheuhu pepyteri pe. Ga ndehe pe ndekoi a, ei Jesus'ga ġa pe. ⁴⁴ Piry pe me pe nhomboheteheteuhui a. Pe ndapekoi reki Tupana'ga remimbohetea rehe. Ga jate ko Tupanamo, ei ga. Emo pe ndape'ei: “Xako katu ti Tupana'ga ti tianembohete.” A'ea pe ndape'ei. Nurã tegwete pe me pejikoga ji rehe, ei ga ġa pe.

⁴⁵ —Ji rõi po ti imombe'umbe'ui Tupana'ga pe pendekote'varuhua nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe. Moisésva'ea po ti imombe'ui a'ea ga pe nehẽ, ei ga ġa pe. Pe'ji po pe novĩa: “Aerẽ po ti Moisésva'ea vavagahivi nhande rehe Tupana'ga pyri nehẽ,” pe'ji po pe novĩa, ei ga. Emo po ti ahe omombe'u Tupana'ga pe pendekote'varuhua nehẽ, a'e ji, ei ga ġa pe. ⁴⁶ Moisésva'ea ji mombe'ukatui reki ji kwatija hako. Po pe Moisésva'ea nhi'iġa reroviari tuhẽ hamo, a'ero po pe nhinhi'iġa reroviari hamo no, ei ga. ⁴⁷ Pe ndaperoviari reki ahenhi'iġa – kiroki a'ea ahe okwatija inoġa. Nurã pe ndaperoviari tuhẽ nhinhi'iġa no, ei Jesus'ga ġa pe.

6

Jesus'ga ombohe'yi mbatera cinco milva'ea pe
(*Mateus 14.13-21; Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17*)

1 Aerẽ Jesus'ga hero'yahavi ypiahua aherovai Galiléiapeva'ea aherovai. Tiberíadespeva'ea ei ga ypiahua pe no. 2 He'yjuhu hete ko ga ogwoogwovo Jesus'ga ndeviri. A'ereki ga gwepigwepia ahemonhimomby'ava'ea – kiroki Jesus'ga oapoapouka imombiga g̃atetirũa ga hugwĩ. 3 Igwete Jesus'ga hoi yvytyruhua rehe oina g̃wemimbo'ehara'ga pavẽi. 4 A'ea rupi judeus'ga oapo g̃werĩ toryva cidade de Jerusalém me. Páscoa ko toryva rera. 5 Igwete Jesus'ga jovavuri he'yive'ga ndepiaga – kiroki ga u ga pyri okovo. A'ero ga ei Filipe'ga pe:

—Mome po ti nhande ipyhygi mbatera akoja'ga nembu'uaḡwama nehẽ? ei Jesus'ga ga pe.

6 Jesus'ga okwahavipe reki g̃wemimondoag̃wama ga pe. Emo oyvyteri pe ga ei tahendu ti Filipe'ga nhi'iḡa ji ve javo. Nurã ga ei Filipe'ga pe: “Mome po ti nhande ipyhygi mbatera ganembu'uaḡwama?”

7 Igwete Filipe'ga ei ga pe:

—Po ti he'yjuhuva'ea duzentos nhande imondoi itambere'ia hehe nehẽ ndohygi'i'i po ti mbatera ga ndehe nehẽ, ei ga. A'ereki ga he'yjuhu hete.

8 Igwete André'ga – ga ko Jesus'ga remimbo'eharamo no Simão Pedro'ga irũ'ga – igwete ga ei Jesus'ga pe:

9 —Avo tapihama'ga mbohapyrete cinco herekoi pães trigo'java'ea apopyra cevada apopyra, ei ga imombe'gwovo Jesus'ga pe. Dois ga pira'ia herekoi no. Emo mbohapyretero g̃waramo ndohygi tuhẽ ga ndehe nhaporemo, ei ga ga pe.

10 Igwete Jesus'ga ei g̃wemimbo'ehara'ga pe:

—Pe'ji ti ġa pe toapyapy ti ġa upa, ei ga.

Ga erame ġa pe ġa apygi nhungwa'via rehe a'ero. A'ereki nhungwava gwereko pa pevo. He'yjuhu hete ko akwaimbae'ġa cinco mil. Kunhangwera'ġa ndehe koji'i tehe ġa nde'yjuhuhetero tayri'ġa ndehe no. ¹¹⁻¹² Kiro Jesus'ga ipyhygi taphama'ga apoa pães javo Tupana'ga pe.

—Ndepyry hete nde imbuhuruka pão ore ve, ei ga ga pe.

A'ero ga ima'ema'ëukari imondovouka ġapo pe – kiroki ġa oapyapy upa. Na jitehe ga ipyhygi pira'ia javo Tupana'ga pe. A'ero ga ima'ema'ëukari ġa pe. Ombohe'yjuhu hete reki ga pães pira'ia reheve ġa moytaromouka. Aerë Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Pemono'ono'õ ti hembyruera tipo'ru ti aerë nehë javo, ei ga.

¹³ Kiro ġa hoi imono'ono'oġa hembyruera a'ero imotynahema yrua. He'yiva'ea doze ġa imotynahemi yrua. A'ereki he'yi pães rembyruera cincova'ea rembyruera ġa i'upavirë.

¹⁴ Hepiagame pevove'ġa ei a'ero:

—Ahemonhimomby'ava'ea Jesus'ga oapo pão imbohe'yja nhande ve, ei ġa. Ga ko Tupana'ga nhi'iġa mombe'uhara'ga tuhë! Moisésva'ea omombe'u ga hako uhu po ti ga yvya koty javo. Ga tuhë reki, ei ġa ojohupe.

¹⁵ Jesus'ga okwahavipe ġandeaporogita. A'ero ga ei oyvyteri pe: “Kiro po ti ġa nduri ji pyhygahyavo ji rerogwovo oreruvihavuhuhetero ti eko javo ji ve nehë,” ei ga. “A'ea rehe rüi ji ruri yvya koty,” ei ga oyvyteri pe.

Nurã Jesus'ga hoa'javi ogwovo ġa hugwi. Ga tehe oho a'ero vvytyruhua rupi.

Jesus'ga oho yjapea rupi

(Mateus 14.22-33; Marcos 6.45-52)

¹⁶ Ka'aruheterame Jesus'ga remimbo'ehara'ġa hoi ypiahu pe. ¹⁷ Igwete ġa avi yhara pype xajivy ti Cafarnaum me javo. Ypytunamo ġa pe a'ero ġa horame. Jesus'ga nduri ve ġa pyri. ¹⁸ Kiro vvyruhua ruri imotypepemuhuamo ġa pe. ¹⁹ Igwete ġa ipyvupyvuri a'ero. Irupe cinco quilômetros ġa hoi ypyteri pe. A'ero ġa Jesus'ga repiagi ga rurame. Yhya japea rehe ga pyrũpyruġi ua yhara pyri.

—Gara katu? ei ġa.

A'ereki ġa okyhyji hete hepiagame garura yjapea rupi.

²⁰ —Tapekyhyji ti, ei Jesus'ga ġa pe. Jihi ko koro ako, ei ga.

²¹ A'ero ġa ndoryvamo here'ava ipype javo ga pe. Nanime ġa vahemi aherovai a'ero.

Tiheka ti Jesus'ga, ei ahe

²²⁻²³ Ko'emame jara'ġa ei – kiroki ġa opyta ypiahua aherovai – perope ġa o'u pão Jesus'ga nhi'igirẽ Tupana'ga pe hehe. Ko'emame ġa ei o'ama:

—Mome po Jesus'ga hoi? ei ġa ojohupe. A'ereki ojipeji ġa herekoi yhara oji'i. Jesus'ga remimbo'ehara'ġa avame ipype herogwovo Jesus'ga ndohoi ġa ndupi kirame oji'i. Ahã ojipea yhara gahohava, ei ġa. Mome po ga rekoi a'ero? ei ġa ojohupe.

Ojipe'ġa gweru yhara cidade de Tiberiádes hugwi kiro imboja pevo ġa pyri. ²⁴ Gayhara

pype ġa aġa'avi upa a'ero xajivy javo. A'ereki ġa ndohepiaga'javi Jesus'ġa pevo. Aerẽ ġa vahemi cidade de Cafarnaum me tiheka ti Jesus'ga avo javo.

Jesus'ga ko pãohetea'jave'ga

²⁵ Jesus'ga repiagame ġa ei a'ero:

—Jesus, maname nde ruri kokoty raji'i? ei ġa ga pe.

²⁶ Igwete Jesus'ga ei:

—Tamombe'u katu tuhẽ pe me, ei ga. Ahe-monhimomby'ava'ea repiaga pe ndape'ei reki ji ve: “Jesus'ga ko Tupana'ga remimbuhurukaramo oko. Nurã ti tiheka ga repiaga ga kwahava.” Ndape'ei pe a'ea, ei ga. Pe'uuhu pe pão nhiremimondoa penhimoytaromouka oji'i. Nurã ko pe ji rekaruhui toro'ua'ja ti javo, ei ga ġa pe.

²⁷ Tape'aġatarahivuhui po pe mbatera rehe hamo tiugweugwei nhande javo. Nanongara mbatera opa pa jipi. Tamombe'u katu ti pe me, ei Jesus'ga ġa pe. A'ea rehe po pe aġatarahivamo hamo – kiroki a'ea ahe mboheaporogita pyahu avuirama ahe mongoaġwama – a'ea rehe po pe aġatarahivamo hamo a'ea tipota hete javo, ei ga. Pejikogame ji rehe po ti ji pe mboheaporogitapyahui pe mongovo Tupana'ga pyri a'ero nehẽ. A'ereki Tupana'ga jiruva'ga ji mbopopoaka ahemonhimomby'ava'ea japouvouka ji ve, ei ga. Nahã ga hepiukari pe me jihi Jesus'ga mondouka pe pyri javo pe me, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁸ A'ero ġa ei ga pe:

—Marã po ti ore rekoi jipi nehẽ Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe orokovo nehẽ? ei ġa.

²⁹ Igwete Jesus'ga ei:

—Nahã po pe ndekoi hamo, ei ga. Pejiko ti ji rehe. A'ereki Tupana'ga ji mbuhuruka kokoty, ei ga. Nahã po ti pe ndekoi garemimbotarimova'ea rehe nehẽ, ei ga ġa pe.

³⁰ A'ero ġa ei ga pe:

—Marãva'ea po ti nde ereapo ore ve ore monhimomby'avo nehẽ ndereroviaraġwama nehẽ? ei ġa Jesus'ga pe. Gara ti nde ereapo hepiuka ore ve nehẽ? ei ġa. ³¹ Nhaneramonhava'ea o'uo'u maná mbeju'ia'javuhuva'ea pãoramo ongae'ÿi me hako. Nahã ikwatijara ei imombe'gwovo: “Yvaga hugwi ahe imbuhurukari pão ahe ve to'u ġa javo,” e'i, ei ġa.

³² Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Tamombe'u katu tuhẽ pe me, ei ga. Moisésva'ea rũi ombuhuruka pe me pão yvaga hugwi. Jiruva'ga ko ombuhuruka pe me pãohetea yvaga hugwi, ei ga ġa pe. ³³ A'ereki Tupana'ga remimbuhura ogy yvaga hugwi yvyakotyve'ġa mboheaporoġitapyahuavo ġa mongovo avuirama, ei ga ġa pe.

³⁴ A'ero ġa ei ga pe:

—Kotihĩtihĩ ti embuhu a'ea ore ve a'ero, ei ġa.

³⁵ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Jijive ko ji ei pãohetea. A'ereki jihi ajy Tupana'ga hugwi ikwehe, ei ga. Jihi po ti ġa mboheaporoġitapyahui ġa mongovo nehẽ. Ga i'urame pão avova'ea po ti ġa jugweja'javi nehẽ. Oy'urame po ti ġa ygweja'javamo nehẽ, ei ga. Po ti ji rehe ġa jikogame a'ero po ti ġa ndopotara'javi hajiheve'ġa omombyryharamo. “Jesus'ga jate nhande mombyry nhande mboheaporoġitapyahuavo,” e po ti

ğa nehẽ. Ga po ti horyoryve'yimi a'ero jireheva'ero nehẽ, ei ga ға pe.

³⁶ —A'e ko ji pe me ko, ei ga. Ji repia ko pe novĩa. Emo pe ndapejikogi ji rehe, ei ga. ³⁷ Jiruva'ga ombuhurukarame ji pyri po ti ға nduri ojikoga ji rehe. Kiroki ға uhu toroko ti ndereheva'ero javo ji ve – ji ti nda'eağwami ға pe ji ndopopotari pe jireheva'ero jave'yima ға pe, ei ga. ³⁸ A'ereki ji aji yvaga hugwi tako ti Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe javo. A'ereki gaha ji mbuhuruka kokoty, ei ga. Ji ndakoi nhiremimbotarimova'ea rehe a'ero, ei ga ға pe. ³⁹ Nahã ga ei ji ve nhimbuhurukara'ga: “Kiroki ға ji ға mondouka nde pyri ndereheva'ero – ereko katu pa ti ға tohoyme ti ға hahyva'ea ruvihava pype a'ero nehẽ,” ei ga ji ve, ei Jesus'ga. “Embogwera pa ti ға ғamanoa hugwi ejivyra'javame yvya koty nehẽ,” ei ga ji ve, ei ga. ⁴⁰ “Kiroki ға nhimombaragwahavi nde rehe ojikoga – ға po ti oko pyahu okovo ji pyri nehẽ,” ei jiruva'ga ji ve, ei ga ға pe. Jihi po ti ambogwera ға a'ero jijivyra'javame nehẽ, ei Jesus'ga ға pe.

⁴¹ Kiro judeus'ға nduvihava'ға ete'varuhui ga mombe'gwovo ojohupe a'ero.

—Maranuhũrame ga euhui jihi ko pãohetea javo? “Yvaga hugwi ji jyvi ikwehe,” e'iuhu ga, ei ға. ⁴² Ga ko Jesus'ga rõi naerũ José'ga ra'yramo? Orokwaha memei ore ға garuva'ga gayhẽa reheve, ei ға. Maraname te ga euhui naerũ: “Ji ko aji yvaga hugwi ikwehe”? ei ға.

⁴³ Igwete Jesus'ga ei ға pe:

—Pepi ti pe'ete'varuhua hugwi, ei ga.

⁴⁴ Jiruva'ga ombojikoge'yimame po ға ndojikogi

ji rehe a'ero. Ga jikogame ji rehe po ti ji ġa mbogweravi ġamanoa hugwi jijivyravame nehē, ei ga. ⁴⁵ Nahā Tupana'ga nhi'īga mombe'uharava'ea ei ikwatija hako: “Tupana'ga po ti ġa mbo'epavi nehē,” ei ahe hako, ei Jesus'ga. Kiroki ġa ġwendu katu jiruva'ga nhi'īga ga ombo'erame – ġa ojiko ji rehe a'ero, ei ga ġa pe. ⁴⁶ Ji nda'ei: “Gwepia ġa jiruva'ga.” A'ereki ndohepiagi tuhē ġa ga a, ei ga. Jihi jate ahepia jiruva'ga. A'ereki Tupana'ga hugwi ji ruri ikwehe, ei Jesus'ga ġa pe.

⁴⁷ —Tamombe'u katu tuhē pe me, ei ga. Kiroki ġa ojiko ji rehe – ġa heaporoġita pyahu kiro. Aerē po ti ġa ndekoi avuirama Tupana'ga pyri nehē no, ei ga. ⁴⁸ Jihi ko pāoheteramo ako. Jihi ambo-heaporogita pyahu ġa mongovo avuirama, ei ga. ⁴⁹ Penamonhava'ea o'uo'u maná pāoramo ongae'yi me jipi, ei ga. Emo ahe omano, ei ga. ⁵⁰ Pāohetea ki a'e te ogy yvaga hugwi. Nanongara i'urame po ti ġa ndekoi Tupana'ga pyri okovo nehē, ei ga. ⁵¹ Jihi ko pāoheteramo ako jijyva yvaga hugwi ġa mongouvouka. Po ġa jikogame ji rehe a'ero po ti ġa ndekoi avuirama Tupana'ga pyri nehē, ei ga. Pāohetea – akoja ti ji amondo pe me nehē tape'u ti javo – a'ea ko jira'oramo, ei ga. A'ea po ti ji imondoi vvyakotyve'ġa ndepyga ġa mongouvouka nhimanorame nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

⁵² Ganhi'īga renduvame judeus'ġa nduvi-hava'ġa nhonhi'īgayvari a'ero.

—Marā po ti ga imbuhurukaruhui gwa'oa nhande ve nehē tape'u ti javo? ei ġa ojohupe.

⁵³ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Tamombe'u katu tuhẽ pe me, ei ga. Tupana'ga ji mbuhuruka kokoty, ei ga ġa pe. Po ti pe i'ue'ymame jira'oa jirekoa reheve, a'ero po ti pe napendeaporogitapyahui avuirama nehẽ, ei ga. ⁵⁴ Kiroki ġa o'u jira'oa jirekoa reheve – ġa ko heaporogita pyahu avuirama. Aerẽ po ti ji ġa mbogweravi jijivyra'javame nehẽ, ei ga. A'ero po ti ġa ndekoi avuirama Tupana'ga pyri nehẽ, ei ga. ⁵⁵ A'ereki jira'oa ġanembi'ua tuhẽ jirekoa pavẽi. ⁵⁶ Kiroki ġa o'u jira'oa jirekoa reheve – ġahã ojihe'a hete ji rehe. Jihi ajihe'a hete ġa ndehe no, ei ga. ⁵⁷ Jiruva'ga ji mbuhuruka kokoty. Gaha ojipe'ġa mongouka. Gaha ji mongouka no, ei ga. Na jitehe kiroki ġa o'u jira'oa – jihi ti ġa mongo pyahu nehẽ no, ei ga ġa pe. ⁵⁸ Jira'oa ko pãoheteramo – a'ea o'jy yvaga hugwi. A'ea ko akoja atyvi – kiroki penamonhava'ea o'u aerẽ omanomo hako, ei ga. Pãohetea ġa i'urame po ti ġa ndeaporogitapyahuro nehẽ. Aerẽ po ti ġa ndekoi Tupana'ga pyri nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe.

⁵⁹ A'ea Jesus'ga ei judeus'ġa jatykahava pype Cafarnaum me. Onhimi reki Jesus'ga nhi'iġa ġa pe ga erame to'u ti ġa jira'oa jirekoa reheve javo. A'ereki Jesus'ga e'i reki ġajikoga pe ojihe.

Opohi ahe Jesus'ga hugwi

⁶⁰ Nahã Jesus'ga he'yive'ġa mbo'embo'ei ġa nderekovo. Henduvame ganhi'iġa ġa ei ojohupe:

—Onhimi hete ganhi'iġa nhande ve, ei ġa. No-hendukatui po ahe a'ea, ei ġa.

⁶¹ Jesus'ga oyvyteri pe okwahavipe ġa'ete'varuhua ojive. A'ero ga ei ġa pe:

—Nhinhi'iġa pe monhimboahivuhui naerũ? ei ga. ⁶² Po ti pe hepiagi jijiupira yvagi pe nehẽ – perope ji ajuvypy – marãi po ti pe nehẽ naerũ? ei ga ġa pe. ⁶³ Tupana'ga ra'uva omboheaporogita pyahu yvyakotyve'ġa mongovo. Yvyakotyve'ġa nomboheaporogitapyahui ojipe'ġa mongovo, ei ga. Pe nhinhi'iġa rendukaturame ji pe mboheaporogitapyahuukari Tupana'ga ra'uva pe pe mongouvouka. ⁶⁴ Jararamo ko pe ndaperoviari nhinhi'iġa, ei ga ġa pe.

A'ereki Jesus'ga okwahavipe ġandeaporogita. Ga mbo'eypyrame vehevi ko ga okwahavipe gweroviare'ÿve'ġa. Okwahavipe ga ga no – kiroki ga aerẽ ga mondouka guardas'ġa po pe ga pyhygauka ġa pe.

⁶⁵ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Jararamo pe ndaperoviari nhinhi'iġa, ei ga. Nurã ji ei pe me ko: “Jiruva'ga ombojikoge'ymame po ġa ndojikogi ji rehe,” ei ga ġa pe.

⁶⁶ A'ero jara'ġa pohiri Jesus'ga hugwi onhi-mongyavo. Ombo'embo'e ga ġa novãa. Kiro ġa ndohopotara'javi ga rupi. ⁶⁷ A'ero Jesus'ga ei dozeve'ġa pe ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Pehe peho pota ji hugwi no? ei ga ġa pe.

⁶⁸ Igwete Simão Pedro'ga ei ga pe:

—Jesus, ma'ġa pyri po ore hoi? ei ga. Ndehe jate ere'e ore ve: “Nahã ti pe ndeaporogitapyahuro pejikovo nehẽ,” ere ko nde ore ve, ei ga. ⁶⁹ Orokwaha hete ore nde rerovia. Nde ko pyryheteva'ero ereko Tupana'ga remimbuhurukaramo, ei Pedro'ga ga pe.

⁷⁰ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Opomo'emo'ẽ ji jijive dozeva'ero ikwehe novĩa, ei ga ġa pe. Pepyteripeve'ga reki Diabo'gareheva'ero oko, ei Jesus'ga ġa pe.

⁷¹ Judasva'ea pe Jesus'ga e'i Simão Iscariotes'ga ra'yrava'ea pe. Jesus'ga remimbo'ehara'ġa ko dozeve'ġa novĩa. Judasva'ea ki a'e te aerẽ Jesus'ga pyhyguka ga mon dovouka.

7

Jesus'ga irũva'ea

¹ Aerẽ Jesus'ga hoi imbojoapiapiavo cidades repirepiaga Galilíapeve'ġa gwyri pe. Ga ndohopotari Judéiapeve'ġa gwyri pe. A'ereki pevove'ġa nduvihava'ġa e'i tijuka ga javo. ² A'ea rupi ko judeus'ġa oapo ġwerĩ toryva huvihava. A'ea japorame ġa oapo tapyi'ia okihavamo. ³ Igwete Jesus'ga irũ'ġa ei ga pe:

—Pevo ti eho Judéiapeve'ġa gwyri pe, ei ġa. Nde erembo'embo'e ġa pevo ikwehe. Ehoa'ja ti ġa pyri a'ero tohepia ti ġa nerembiapoa ahemonhimomby'ava'ea, ei ġa Jesus'ga pe.

⁴ Oukwahahetepotarama po ahe hepiukari ojipe'ġa pe ġwembiapoa hamo. Nde japorame ahemonhimomby'ava'ea ejipiuka ti ġa pe nhaporem o a'ero, e'i tehe ġa Jesus'ga pe.

⁵ A'ereki gairũ'ġa vehevi ndojikogi reki ga rehe.

⁶ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Ndohoi ve jihohava apiavo toryvi pe, ei ga. Kiromo jate pyryvamo pehoa, ei ga ġa pe. ⁷ Kiroki ġa noarõi Tupana'ga – ġa nonhi-monha'ngai pe ndehe. Emo ji rehe ko ġa nhi-monha'ngauhui jipi. A'ereki ji amombe'u katu

ġa pe jipi ġandekote'varuhua, ei Jesus'ga ġa pe.
⁸ Pehe ti peho toryvi pe a'ero, ei ga. Jihi ndahoi ve kiro. A'ereki ndohoi ve jihohava apiavo, ei Jesus'ga ġa pe.

⁹ Onhi'igirē ġa pe Jesus'ga pytaahi'vi pevo a'ero Galiléiapeve'ġa gwyri pe.

Jesus'ga hoa toryvi pe

¹⁰ Igwete Jesus'ga irū'ġa hoi toryvi pe. Aerē Jesus'ga hoi no. Ojipiukare'yma ga hoi ojipe'ġa ndovakie'ỹ. ¹¹ Igwete judeus'ġa nduvihava'ġa ga rekarekaruhui toryva rupi mahā akoja'ga naerū javo.

¹² Igwete he'yive'ġa nnonhi'igayvayvari Jesus'ga rehe. Jara'ġa ei:

—Pyry hete ga.

Jara'ġa etehei ga pe:

—Ga iporomoandyandyjuhu, ei ġa o'eavo tehe ga pe.

¹³ Okyhyji reki judeus'ġa gwuvihava'ġa hugwi. Nurā ġa nonhi'igi ojipe'ġa ndovaki Jesus'ga mombe'gwovo tianerenduvyme ti ġa javo ġwaramo.

¹⁴ Trēs Jesus'ga kiri ġa japorame toryva. Japopave'ymame ga hoi ġajatykahavuhua pyri pevove'ġa mbo'eavo. ¹⁵ Igwete judeus'ġa nduvihava'ġa nhimomby'ai ganhi'iga renduva.

—Marā po ga ikwahahetei mbatera? ei ġa. A'ereki ikwahavipyra'ġa nombo'eangavuhui ga, ei ġa.

¹⁶ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Nhiremimbo'ea rūi reki. A'ea ko Tupana'ga remimbo'ea nhimbuhurukara'ga remimbo'ea, ei

ga ġa pe. ¹⁷ Kiroki ġa oko pota Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe – ġahã po ti onhi-mombaragwaha Tupana'ga remimbo'ea rehe ji imombe'urame ġa pe nehẽ, ei ga. “Tupana'ga remimbo'ea tuhẽ ga imombe'ui,” e po ti ġa ji ve nehẽ, ei ga. “Gwemimbo'eteheha rũi ga omombe'u,” e po ti ġa nehẽ ji mombe'urame ġa pe nehẽ, ei Jesus'ga.

¹⁸ —Kiroki ġa omombe'u ġwemimbo'eteheha – ġahã e'i ji mbohete ti javo, ei ga. Jara'ġa ki a'e te e'i: “Gaha ti pembohete ga – kiroki ga ji mbuhuruka avo.” Kiroki ġa e'i poro – ġa nomoandyandyi ojipe'ġa. A'itituhẽva'ea ġa omombe'u, ei ga. ¹⁹ Moisésva'ea okwatija Tupana'ga nhi'iġa inoġa pe me hako. Emo pe napehendukatupavi aheremimbo'eagwera, ei ga. Maraname pe ji jukapotaruhutehei? ei Jesus'ga ġa pe.

²⁰ A'ero he'yjuhuve'ġa ei ga pe:

—Anhaġa nde pojykauhu nde mboheagwryryva Diabo'gapyriva'ea! Nurã po nde ei poro, ei ġa. Ma'ġa nde juka potaruhu naerũ? e'i tehe ġa Jesus'ga pe.

A'ereki ġa ndokwahavi ve gwuvihava'ġa nembi-jukapotara ga rehe.

²¹ Igwete Jesus'ga ei:

—Ojipeji ji japoi ahemonhimomby'ava'ea sábadu rupi, ei ga. Hepiagame pe euhui ji ve: “Maraname ga japouhui sábadu rupi nhandeporavykye'yma rupi?” pe'euhu pe ji ve, ei ga. ²² Pehe na jitehe peapo mbatera sábadu rupi no. A'ereki a'ea rupi pe peja'yra'ġa nakwanha ikyti no Moisésva'ea nhi'ĩpo'rurame, ei ga. Moisésva'ea rũi

reki e'i ppy jupe. Aherenondeva'ea penemboypya e'i ppy jupe hako, ei ga. “Pekyiti ti peja'ya'ğa nakwanha pi'ria sete pekirirē ğa'ara rehe,” ei ahe hako, ei ga. ²³ Po pekipava horame sábadu apiavo a'ero sábadu rupi tuhē pe ğa kyiti tihendu katu ti Moisésva'ea remimbo'eagwera javo. Ji ki a'e te sábadu rupi amombi pa akoja'ga ka'nahūa gara'oa hugwi, ei ga. Maraname pe nhimonha'ngauhui ji rehe naerū? ei ga ğa pe. ²⁴ Tape'euhui ti ikwahahetee'ymame i'ara tehe hepiagame. A'itituhēva'ea rupi katu po pe ei hamo, ei ga ğa pe.

Jesus'ga ko Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo

²⁵ Igwete jara'ğa Jerusalémmeve'ğa ei ojohupe:

—Akoja'ga rūi naerū – kiroki ga nhanderuvi-hava'ğa ojuka potaruhu ga? ei ga. ²⁶ Pehepia ti, ei ga. Gandovaki hete ga nhi'inh'i'igi. Emo ğa nde'i reki ga pe, ei ga. Mara'ngu po ğa javo kiro ga pe: “Ga ko Cristoramo tuhē Tupana'ga remimbuhurukaramo”? Poha po ğa euhui ga pe naerū? ei ga ojohupe. ²⁷ Ga ko a'ea rūi reki. Cristo'ga jipiukarame po ti nhande ndikwahavi garura ma hugwi po ga ruri javo, ei ga. Akoja'ga gwyruera reki nhande tikwaha hete, ei ga ojohupe.

²⁸ A'ero Jesus'ga eahyahivi ğa mbo'erame ǵajatykahavuhua pype.

—“Tikwaha hete nhande ga,” pe'jiuhu pe ji ve naerū? ei Jesus'ga. “Tikwaha hete nhande gagwyruera,” pe'jiuhu pe no, ei ga. Nhiremimbotarimo rūi reki ji ruri. Kiroki ga ji mbuhuruka

kokoty – ga ko a'itituhẽve'ga. Gaha pe ndapekwa-havihu, ei ga. ²⁹ Jihi reki akwaha ga. A'ereki ga hugwi ji ajo. Gaha ji mbuhuruka kokoty, ei Jesus'ga ģa pe.

³⁰ A'ero jara'ģa Jesus'ga pyhypotari. Ndopokogi reki ģa ga rehe ga pyhyga. A'ereki ndohoi ve gapyhyhava apiavo. ³¹ He'yjuhu hete reki ģa – kiroki ģa ojiko Jesus'ga rehe. A'ero ģa ei ojohupe:

—Jesus'ga oapo pa ahemonhimomby'ava'ea, ei ģa. Ndia'ei po nhande a'ero: “Cristo'ga rurame koji'i tehe po ti ga japoi ahemonhimomby'ava'ea Jesus'ga hohe nehẽ.” Poa po nhande ndia'ei, ei ģa. A'ereki Jesus'ga oapopavipe ahemonhimomby'ava'ea jipi, ei ģa. Ga ko Cristoramo tuhẽ a'ero, ei ģa.

Guardasva'ea uhu tipyhy Jesus'ga javo

³² Igwete he'yjuhuve'ģa imombe'ui nahanahã ko Jesus'ga rekoi javo. Ganhi'iģa renduvame fariseus'ģa ei a'ero ikwava'ẽhara'ģa nduvihava'ģa pavẽi:

—Tipyhyguka ti Jesus'ga.

A'ero ģa ei guardas'ģa pe – kiroki ģa gwepia katu judeus'ģa jatykahavuhua. A'ero ģa ei ģa pe:

—Pepyhy ti Jesus'ga rerua ore pyri, ei ģa.

³³ Igwete Jesus'ga ei onhimombe'gwovo pevove'ģa pe:

—Apytaahi'vi po ti ji pe pyri nehẽ, ei ga. A'ero po ti ji hoa'javi ga pyri nehẽ – kiroki ga ji mbuhuruka kokoty, ei ga. ³⁴ Pe po ti ji rekarekari nehẽ tiandepoko ti ga javo ji ve nehẽ novĩa. Emo po ti pe ndajirepiaga'javi nehẽ, ei ga. A'ereki tegwete pehohava ji pyri – perope ji aju, ei ga ģa pe.

35 Igwete judeus'ğa nduvihava'ğa ei ojuhupe:

—Marã ga euhui ndajirepiaga'javi po ti pe nehẽ javo? Mome tuhẽ po ti ga houhui a'ero nehẽ naerũ? ei ға. Nhandere'ya'ğa pyri po ti ga hoi nehẽ naerũ? ei ға, kiroki ға okwaki'o judeus'ғarũive'ға gwyri pe? ei ға. Ombo'e po ti ga judeus'ғarũive'ға pevo nehẽ naerũ? ei ға novĩa. ³⁶ A'ereki ga e'i: “Ji rekareka po ti pe nehẽ novĩa. Emo po ti pe ndajirepiaga'javi tuhẽ nehẽ,” ei ga, ei ға. “Tegwete pehohava ji pyri – perope ji aju,” ei ga, ei ға. Gara pe po ga euhui naerũ? ei ға ojuhupe.

Yhya'java'ea

37 Okioki ға toryva apovo. Aerẽ mbapavava'ea rupi huvihava rupi Jesus'ga po'amĩ onhi'ğa hahyahi ға pe:

—Kiroki ға yhya pota oygwejamo – tuhu ti ға ji pyri oy'gwovo a'ero, ei ga ға pe. Nahã a'ero, a'e ji, ei ga. Kiroki ға opota Tupana'ga ra'uva rekoa onhipavẽi – tojiko ti ға ji rehe a'ero. A'ero po ti ға herekoi a'ea nehẽ yhya'java'ea – kiroki a'ea ға mboheaporogita pyahu ға mongovo, ei ga ға pe. ³⁸ Ga jikogame ji rehe po ti ға herekohetei yhya'java'ea nehẽ. Ji mombe'umbe'u po ti ға ojipe'ғape'ға pe nehẽ, ei ga. Henduvame po ti ға jikogi ji rehe no herekoheteavo yhya'java'ea. A'ea po ti ға mboheaporogitapyahui ға mongovo Tupana'ga pyri nehẽ no, ei ga. A'ea jitehe Tupana'ga rembikwatijarukara omombe'u no, ei Jesus'ga ға pe.

39 Tupana'ga ra'uva pe Jesus'ga ei a'ero a'ea ko yhya'java'ea javo. A'ereki ga e'i:

—Ga jikogame ji rehe yhya'java'ea po ti ji imon-
doi ġa pyri nehẽ a'ea ti togwereko katu ġa javo
nehẽ, ei ġa.

A'ea rupi Jesus'ga nomondoi ve gara'uva oji-
heve'ġa pyri. A'ereki ga nomanoi ve. A'ero
Tupana'ga nombogweravi ve ga rupia ojipyri ga
mboheteavo. Ohoe'ymame Jesus'ga nomondoi ve
gara'uva ojiheve'ġa pyri.

Onhonhi'igayva ahe Jesus'ga rehe

⁴⁰ He'yive'ġa ġwendu Jesus'ga nhi'igame. A'ero
jara'ġa ei:

—Ga ko Tupana'ga nhi'igã mombe'uharamo
tuhẽ Moisésva'ea remimombe'uhara'ga, ei ġa.

⁴¹ Jara'ġa ei:

—Ga ko Cristoramo Tupana'ga remimbuhu-
rukaramo.

—Ahã, e'i tehe jara'ġa ġa pe. Jesus'ga ko
Galilíapeve'ga. Cristo'ga po ti Galilíapeve'ga rũi
nehẽ! ei ġa. ⁴² Tupana'ga rembikwatijarukara e'i:
“Cristo'ga po ti oko Daviva'ea rymymínoro nehẽ,”
e'i. “O'a po ti ga cidade de Belém me – perope
Daviva'ea uvypy,” e'i ikwatijara, ei ġa.

⁴³ Nahã ġa nhonhi'igayvayvari Jesus'ga rehe
upa. ⁴⁴ Jara'ġa ga pyhy pota novã. Emo ġa
ndopokogi ve ga rehe a.

*Judeusva'ea ruvihavava'ea ndojikogi Jesus'ga
rehe*

⁴⁵ A'ero guardas'ġa jivyri ikwava'ẽhara'ġa ndu-
vihava'ġa pyri fariseus'ġa pyri no. Igwete ġa ei
guardas'ġa pe:

—Maranuhũrame pe ndapepyhygi Jesus'ga re-
rua ra'e? ei ġa ġa pe.

⁴⁶ Igwete guardas'ğa ei:

—A'ea ko jara'ğa nhi'iğa ja rüi ga nhi'iğame, ei ğa. Norohenduvangavi ore nanongara, ei ğa ğa pe.

⁴⁷ Igwete fariseus'ğa ei ğa pe:

—Pehe na jitehe ga pe moandyandyjuhu?

⁴⁸ Ndapekwahavihu pe? ei ğa ğa pe. Judeus'ğa nduvihava'ğa ndojikogi pa ga rehe. Ore na jitehe fariseusramo ndorojikogi pa ga rehe no, ei ğa. ⁴⁹ Arove'ğa ki a'e te okoteheuhu onhimongyavo. Gahã ndokwahavihu Moisésva'ea remimbo'eagwera, ei ğa ğa pe. Nanongara'ğa reki ojiko Jesus'ga rehe. Tupana'ga po ti imbohahyi ğa pe nehē peko te'varuhu pe javo, etehei ğa guardas'ğa pe.

⁵⁰ Igwete Nicodemos'ga ei fariseus'ğa pe javo. Nicodemos'ga ko fariseuramo oko no. Gaha ko oho na'ē Jesus'ga pyri raikwehe tahendu ti ganhi'iğa javo. Igwete ga ei ğa pe:

⁵¹ —Moisésva'ea remimbo'eagwera e'i nhande ve: “Pehendu na'ē ti ğa nhimombe'urame pe me. Ikwahavirē ğandeaporogita ti pyry pe ei ğa pe,” e'i aherembikwatijara nhande ve, ei ga ğa pe. Jesus'ga nhi'iğa renduve'ymame xa'ete'varuhuyme ti ga pe a'ero, ei Nicodemos'ga ğa pe.

⁵² Nurã ğa ei Nicodemos'ga pe:

—Nde ko Galilíapeva'ero jitehe naerũ? Nurã nde vavagahivuhui ga rehe a, ei ğa Nicodemos'ga pe. Ehepia ti Tupana'ga rembikwatijarukara ikwahava a'ero, ei ğa. A'ereki a'ea nde'iangavi: “Tupana'ga nhi'iğa mombe'uhara'ğa Galilíapeva'ero oko,” nde'i, e'i tehe ğa. Jesus'ga ki a'e te Galilíapeva'ero, ei ğa ga pe.

[⁵³ Igwete ġa kwaki'opavi ogwovo ġwonga pype upa.

8

Ahe gwereko ġwembirekova'earũiva'ea

¹ Kiro Jesus'ga hoi oliveira ndyvuhu pe monte das Oliveiras pe. ² Ypyhajive ga rura'javi judeus'ġa jatyahavuhua rokari pe. Kiro ġa ndupavi a'ero onhimongyavo ga pyri. A'ero ga reni ġa mbo'embo'eavo. ³ A'ea rupi judeus'ġa mbo'ehara'ġa hẽa pyhygi hẽa rerua fariseus'ġa pavẽi. Hẽa ġwembireko'garũive'ga rerekorame ġa hẽa pyhygi hẽa rerua hẽa mo'ama Jesus'ġa pyteri pe. ⁴ Igwete ġa ei Jesus'ga pe:

—Jesus, gwereko hẽa ġwembireko'garũive'ga. Nurã ore hẽa pyhygi hẽa rerua, ei ġa. ⁵ Ahe mbo'erame Moisésva'ea ei ikwatija hako: “Peapi ti nanongara'ġa jukavo kunhangwera'ġa,” ei ahe hako. Oro nde? ei ġa Jesus'ga pe. Marãi re po nde naerũ? Toroapi ti hẽa naerũ? ei ġa.

⁶ A'ereki ġa e'i jipe ojohupe:

—Tihendu ti ganhi'iġa, ei ġa. Ga nhanenhi'ĩpondekuate'varuhurame po ti nhande imombe'ui nhanderuvihava'ġa pe nehẽ. “Nohendukatui ga Moisésva'ea nhi'iġa,” xa'e ti ga mombegwovo a'ero ġa pe nehẽ, ei ġa ojohupe.

Nurã ġa ei Jesus'ga pe: “Marãi re po nde naerũ?” Kiro Jesus'ga nhova'apyni oina opũa pyvõ ikwatija yvya rehe. ⁷ Ndopigi reki ġa ja'javo ga pe. A'ero ga po'ami javo ġa pe:

—Kiroki ga ndokote'varuhuangavi – ga ypy ti toapi hẽa, ei Jesus'ga ġa pe.

⁸ Igwete ga nhova'apyna'javi oina a'ero vyva rehe ikwatijara'java. ⁹ Ganhi'i'ga renduvame kiro onhinanhinani ġa hoġahoi. Xava'eve'ga ypy oho. A'ero ġa hopavi Jesus'ga reja – kiroki ġa gweru hēa. Pevo hēa ami a'ero ga pyri jara'ġa pyteri pe. ¹⁰ Kiro Jesus'ga po'ama'javi javo hēa pe.

—Mahã akoja'ġa naerũ? ei ga. Ga nde'ia'javi nde ve teremano javo? ei ga hēa pe.

¹¹ —Ahã tuhē, ei hēa.

—Ji na jitehe nda'ei nde ve, ei ga. Heregwovo a'ero, ei ga. Epohi ti kiro ekote'varuhua hugwi, ei Jesus'ga hēa pe.]

Jesus'ga omomytu'ẽ nhande ve

¹² Aerē Jesus'ga nhi'i'ga'javi he'yive'ġa pe:

—Arimo ko nhande hepiakatui mbatera ikwahavaġwama. A'ereki mytu'ẽ nhande ve, ei ga. Na jitehe ji amomytu'ẽ vyvakotyve'ġa pe. A'ereki ji akwahavuka Tupana'ga ġa pe, ei Jesus'ga ġa pe. Kiroki ġa ojiko ji rehe ji nhi'ĩpo'ruavo – ġa po ti nde'ia'javi: “Ndakwahavi ji Tupana'ga,” ei ga. Okwaha tuhē po ti ġa Tupana'ga gweaporoġitapyahuro nehē, ei ga ġa pe.

¹³ Igwete fariseus'ga ei ga pe:

—Nde tehe erenhimombe'u, ei ġa. Nurã ore ndorogweroviari nenhi'i'ga ndetehero ġwaramo, ei ġa ga pe.

¹⁴ A'ero ga ei ġa pe:

—A'iti ji tehe anhimombe'u pe me. Emo a'itituhēva'ea rupi katu nhinhimombe'ua a, ei ga. A'ereki ji hete tuhē akwaha jiruhava – perope ji ajo jugwi – perope ji aho jupe no, ei ga. Pe ki a'e te ndapekwahavi pea – perope ji ajo jugwi – perope

ji aho jupe, ei ga ġa pe. ¹⁵ Ojipe'ġa ara tehe pe pehepia. Ikwahahetee'yma pe etehei ġa pe a'ero peko te'varuhu pe javo, ei ga. Nahã ko yvyakotyve'ġa jipi. Ji ki a'e te nda'ei poa ojipe'ġa pe, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁶ Ji erame poa ġa pe a'itituhēva'ea rupi katu nhirembi'ea a'ero. A'ereki ji tehe rūi a'e. Ore memei oro'e jihi jiruva'ga pavēi nhimbuhurukara'ga pavēi, ei ga. ¹⁷ Peapoa aherembikwatijara e'i no: “Mokonha'ġa imombe'urame mbatera na tuhē javo a'ero hupi katu ġanembi'ea,” e'i. “A'ereki ġa memei e'i a jupe,” e'i ikwatijara, ei Jesus'ga. ¹⁸ Jihi anhimombe'u, ei ga. Jiruva'ga ji mombe'u jitehe no nhimbuhurukara'ga, ei ga. Ore memei ji mombe'u a'ero, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁹ A'ero ġa ei ga pe:

—Mahã nderuva'ga naerũ? ei ġa ga pe.

—Pe ndajikwahavi tuhē, ei Jesus'ga. Ndapekwahavi jitehe pe jiruva'ga a'ero, ei ga ġa pe. Po pe ji kwahavi tuhē hamo, a'ero po pe jiruva'ga kwahavi hamo no, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁰ A'ea Jesus'ga ei ġa mbo'erame judeus'ġa jatykahavuhua pype – perope hyru'ia pyri. A'ea pype judeus'ġa omondomondo itambere'ia Tupana'ga pe jipi. Pevo Jesus'ga ei ġa pe ġa mbo'eavo. A'ero jara'ġa ga pyhypotari novĩa. Emo ġa ndopyhygi ga. A'ereki ndohoi ve gapyhyhava apiavo.

Jesus'ga onhimombe'u ahe ve

²¹ Aerē Jesus'ga nhi'iġa'javi judeus'ġa nduvihava'ġa pe:

—Aho po ti ji avo hugwi nehē, ei ga. Ji reka po ti pe nehē ore poko ti javo nehē novĩa. Pejikote'varuhua momborukare'ymame po ti pe

manoi pejigwovo hahyva'ea ruvihava pype nehẽ, ei ga. Perope ji aho – pevo ki a'e te tegwete pehohava ji pyri, ei Jesus'ga ġa pe.

²² Igwete judeus'ġa nduvihava'ga ei ojohupe:

—Marãi ga a'ero? Ojijukauhu po ti ga nehẽ naerũ? ei ġa. A'ereki ga e'i: “Perope ji aho – tegwete pehohava ji pyri,” ei ga, ei ġa. Gara pe po ga ei? ei ġa ojohupe.

²³ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Pe ko yvyakotyva'ea. Ji ki a'e te yvagipeva'ea, ei ga. Pendeaporoġita te'varuhu pe yvyakotyva'ero ġwaramo. Ji ko na rũi, ei ga ġa pe.

²⁴ Nurã ji ei pe me ko: “Pemano po ti pe imomborukare'ymame pejikote'varuhua nehẽ,” ei ga ġa pe. Na tuhẽ, ei ga. Ji ko Tupanamo ako. Po ti pe ndaperoviari a'ea nehẽ, a'ero po ti pe manoi pejikote'varuhuro ġwaramo nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁵ —Mome ahe tuhẽ nde naerũ? ei ġa ga pe.

—A'ea ypy tuhẽ ko ji a'e pe me, ei Jesus'ga ġa pe. ²⁶ Opomombe'uahivuhu tuhẽ po ji hamo pe ndekote'varuhuro ġwaramo. Emo ganhi'iġa jate ko ji amombe'u yvyakotyve'ga pe nhiremienduvamo, ei ga. Ganhi'iġa ko a'itituhẽva'ea nhimbuhurukara'ga nhi'iġa, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁷ Gwuva'ga pe Tupana'ga pe Jesus'ga ei gaha ji mbuhuruka javo. A'ea onhimi reki judeus'ġa nduvihava'ga pe ga erame ġa pe. ²⁸ Nurã Jesus'ga ei ġa pe:

—Ji ko Tupana'ga remimbuhurukara, ei ga. Pe ji mbovyrame ji mo'ama yva rehe po ti pe ji kwahavi nehẽ, ei ga. “Ga ko Tupanamo tuhẽ oko,” pe'ji po ti pe ji ve nehẽ, ei ga. “Ga ko ndokoi

ġwemimbotarimova'ea rehe. Uva'ga remimbo'ea jate ga omombe'u okovo,” pe'ji po ti pe ji ve nehē, ei ga ġa pe. ²⁹ Kiroki ga ji mbuhuruka – gaha ji pavēi oko jipi. Ga ndopohiri ji hugwi, ei ga. A'ereki ji ako garemimbotarimova'ea rehe jipi ganhimo-hemaġwama ji rehe, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁰ Henduvame ganhi'iġa jara'ġa jikogi ga rehe onhimongyavo.

Ipiro'y ahe

³¹ Igwete Jesus'ga ei judeus'ġa pe – kiroki ġa ojiko ga rehe:

—Po ti pe ndekoi nhinhi'iġa rupi jipi jireheva'ea tuhē po ti pe ndekoi nehē, ei ga. ³² Igwete po ti pe Tupana'ga kwahavi nehē a'itituhēve'ga. Ga kwahava ġwaramo po ti pe piro'yro nehē, ei ga ġa pe.

³³ Igwete ġa ei ga pe:

—Maraname nde euhui poha ore ve? ei ġa ga pe. Oreremimbotarimova'ea rehe jate tuhē ore rekoi. Ore ko Abraãova'ea rymyminororo oroko, ei ġa. Orepiro'y tuhē ore ojipe'ġa hugwi jipi. Ndipopoakari tuhē ġa ore rehe, ei ġa. Marāi nde ore ve naerū: “Pepiro'y po ti pe nehē”? ei ġa ga pe.

³⁴ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Tamombe'u katu tuhē pe me, ei ga. Kiroki ġa oko te'varuhu jipi – ġa ndipiro'yi tuhē okote'varuhua hugwi. Gandekote'varuhua ipopoaka hete ġa ndehe a'ero, ei ga ġa pe.

³⁵ Nahā aherongapypeve'ġa, ei ga. Xava'eve'ga po omondomondo ojipyrive'ġa okoteheve'ġa jipi. Ga potara'jave'ymame ga ġa mondohetei ojihugwi, ei ga. Gwa'yra'ga ki a'e te ga nomondoi

tuhẽ. Gae'ÿe'yimi opyta uva'ga pyri gara'yra'ga ġwaramo, ei ga. ³⁶ Ji ko Tupana'ga ra'yramo, ei ga ġa pe. Gara'yra ġwaramo ji imombigi aherekote'varuhua popoakara ahe hugwi. Po ti ji imombigi pe hugwi nehẽ, a'ero po ti ndipopoakari tuhẽ pe ndehe nehẽ, ei ga. ³⁷ Pe ko Abraãova'ea rymyminoru peko novĩa. Emo pe ji juka pota reki. A'ereki pe me ndatekwavi nhiremimbo'ea rehe, ei ga. ³⁸ Ahepia ji jiruva'ga rekoa. Nhirembiepiaga ji amombe'u katu pe me a'ero, ei ga. Pehe pehendu penduva'ga Diabo'ga. Penemienduva pe pehendu katu a'ero, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁹ —Abraãova'ea ko oreramonhava'ea, ei ġa ga pe.

Igwete Jesus'ga ei:

—Abraãova'ea rymyminoru po pe ndekoi, a'ero po ahe javijitehe pe ndekokatui hamo, a'e ji pe me, ei ga ġa pe. ⁴⁰ Pe ki a'e te ji juka potaruhu, ei ga. Amombe'umbe'u ji pe me a'itituhẽva'ea Tupana'ga remimombe'ua. Pe ki a'e te ji juka potaruhu, ei ga. Na rui ko Abraãova'ea rekoi hako! ⁴¹ Pejijuvete'ga javijitehe ko pe ndekote'varuhui! ei ga ġa pe.

A'ero ġa ei ga pe:

—Tupana'ga ra'yreteramo jate ore rekoi, ei ġa. Ndorogwerekoi ore jara'ga orojuvetero, ei ġa ga pe.

⁴² Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Po Tupana'ga penduvetero oko hamo, a'ero po pe ji arõhetei hamo, ei ga ġa pe. A'ereki ji Tupana'ga hugwi ajo. Ji nanhimbuhuri avo. Gaha ji mbuhuruka kokoty, ei ga ġa pe. ⁴³ Marã pe ndapekwahavihu nhinhi'iga naerũ? ei ga. Pe napehendupotari nhiremimombe'ua. Nurã

pe ndapekwahavihu, ei ga ġa pe. ⁴⁴ Pe ko Diabo'ga ra'yramo tuhē peko okote'varuhuve'ga ra'yramo. A'ero pe ndekote'vapotaruhui Diabo'ga remimbotarimova'ea rehe pejikovo, ei ga ġa pe. Tupana'ga rembiapopyyagwera jate Diabo'ga ahe momanomanoukari kiromo jate. Ga ndokoi a'itituhēva'ea rehe. A'ereki a'itituhēva'ea rehe ndatekwavajavi ga pe, ei ga ġa pe. O'mberame ga reko'i gweaporoġita rupi. A'ereki ga i'mbeuhuve'ga tuhē. Gaha ahe mo'mbeuhu okovo no, ei ga. ⁴⁵ Peroviaruhu pe ga'mbea jipi. Nurã ko pe ndajireroviarihu reki a'ero. A'ereki ji a'itituhēva'ea mombe'u pe me, ei ga ġa pe. ⁴⁶ Manamo po ti pe hepiukari jirekote'varuhua naerũ? Ndapehepiukari tuhē po ti pe jirekote'varuhue'yma ġwaramo, ei ga. Marã naerũ? Ji a'itituhēva'ea mombe'urame pe me maraname pe ndajireroviarihu naerũ? ei ga ġa pe. ⁴⁷ Tupana'gareheve'ġa ġwendu katu ganhi'ġa. Pe ki a'e te napehendukatui ganhi'ġa gareheva'ero pejikoe'yma ġwaramo, ei ga ġa pe.

Abraãova'ea renonde Jesus'ga oko

⁴⁸ Igwete judeus'ġa nduvihava'ġa ei Jesus'ga pe:
—Nde ko judeuramo rũi reki, e'i tehe ġa. Nde ko Samariapeva'ea ekote'varuhuva'ea. Anhaġa nde pojkauhu Diabo'gapyriva'ea, ei ġa. Oromombe'u katu nde a, e'i tehe ġa Jesus'ga pe.

⁴⁹ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Anhaġa ndajipojykai tuhē, ei ga. Jihi ambohete jiruva'ga. Pe ki a'e te ji mbotegweteuhu, ei ga ġa pe. ⁵⁰ Ji nda'ei reki ojipe'ġa pe tanhimbohete ti ġa javo. Ojipe'ga e'i nhimbohetea rehe tombohete

ti ġa ga javo. Gaha okwaha hete javo a'itituhēva'ea rupi katu Tupana'ga, ei ga ġa pe. ⁵¹ Tamombe'u katu tuhē pe me, ei ga. Kiroki ġa ġwendu katu nhinhi'iġa – okoe'ymi po ti ġa nehē, ei ga ġa pe.

⁵² Igwete ġa ei Jesus'ga pe:

—Nurã ore kiro ikwahahetei a'ero. Anhaġa nde pojyka tuhē, ei ġa ga pe. Abraãova'ea omano hako. Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea na jitehe omanomba hako, ei ġa. Marã kiro nde euhui naerũ? “Kiroki ġa ġwendu katu nhinhi'iġa – ġa po ti okoe'ymi nehē,” ereteheuhu nde, ei ġa ga pe. ⁵³ Omano ko oreramonhava'ea Abraãova'ea hako. Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea omano jitehe no, ei ġa. Nde po nderuvihavuhu Abraãova'ea hohe naerũ nhirendukatuve'ġa po ti okoe'ymi javo naerũ? ei ġa. Mome ahe tuhē nde naerũ poha nde eaġwama? ei ġa ga pe.

⁵⁴ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Po jiteheuhu anhimbohete, a'ea po ndapyryvi hamo, ei ga. Jiruva'ga reki ji mbohete Tupana'ga – ga pe jitehe pe'e tehe reki orombohete ore ga javo tehe, ei ga ġa pe. ⁵⁵ Pe ndapekwahavi reki ga. Ji ki a'e te akwaha ga. Po ji ei hamo ji ndakwahavi ga javo, a'ero po ji mbero pe javijitehe hamo no, ei ga ġa pe. Ji ki a'e te akwaha tuhē ga. Igwete ji hendukatui ganhi'iġa no, ei ga. ⁵⁶ Penamonhava'ea Abraãova'ea jiruraġwama gwepia potarahi hete hako. Igwete ahe hepiagi reki gworygworyvamo hehe, ei Jesus'ga ġa pe.

⁵⁷ Igwete ġa ei ga pe:

—Nandexava'ejuhu nde. Cinquenta kwara ndohoi ve nde rehe, ei ġa. Marã nde Abraãova'ea repiaguhui naerũ? ei ġa ga pe.

58 —Tamombe'u katu tuhẽ ti pe me, ei Jesus'ga ġa pe. Abraãova'ea are'ymame kiromo tuhẽ ji rekoï Tupanamo, ei ga ġa pe.

59 A'ero ġa ipyhygi ita tiapi ti ga javo. “A'ereki ga onhimongo Tupanamo o'mbero,” ei ġa ojohupe. Kiro Jesus'ga nhimimi ġa hugwi a'ero ogwovo judeus'ġa jatykahavuhua rokara hugwi.

9

Jesus'ga ahe mboheha katu

¹ Aerẽ ohorame Jesus'ga hehae'ỹve'ga repiagi. O'arypyrame vehevi ga ndahehai. ² Kiro Jesus'ga remimbo'ehara'ġa ei Jesus'ga pe a'ero:

—Ma'ġa ndekote'varuhua ga mbohehate'varuhui? Garekote'varuhua tuhẽ? ei ga. Mara'ngu po garuva'ġa ndekote'varuhua ga mbohehate'varuhuavo? Marã? ei ġa ga pe.

³ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Garekote'varuhua rũi ga mbohehate'varuhui, ei ga ġa pe. Garuva'ġa ndekote'varuhua rũi ga mbohehate'varuhui no, ei Jesus'ga. Tupana'ga omboukwaha pota nhande ve opopoakara ga rehe nehẽ. Nurã ga ndahehai, ei ga.

⁴ Igwete Jesus'ga ei no:

—Kiro arimo nhande poravykyi nhandekovo, ei ga. A'ereki aerẽ ypytunimo tegwete nhandeporavykyhava. A'ea rupi nhande ndiaporavykya'javi a'ero, ei ga. Na jitehe aġwamo ti xaporavyky a'ero. Timboukwaha ti ġa pe Tupana'ga popoakara nhimbuhurukara'ga popoakara, ei ga. A'ereki aerẽ nhande manorẽ tegwete nhande ve Tupana'ga mboukwahahava, ei ga ġa pe. ⁵ Arimo

mytu'ẽ nhande ve. Nurã nhande hepiagi ikwa-havaḡwama. Na jitehe ji ruvame yvya koty ji imomytu'ẽi vyvakotyve'ḡa akaḡi pe tokwaha ti ḡa Tupana'ga javo.

⁶ Onhi'igirẽ Jesus'ga nyvuni yja rehe ikotiamo. A'ea ga imongyi hehae'ỹve'ga ropepira rehe a'ero.

⁷ —Heregwovo ejovaheita kiro, ei Jesus'ga ga pe. Pevo ypia'i pe Siloé pe ti eho, ei ga. (Siloé ko Imondopyra.)

Pevo hehae'ỹve'ga hoi a'ero. Ojovaheirẽ ga hep-iakatui ua. Judeus'ḡa poravykye'yma rupi sábado rupi Jesus'ga japoí yja kotimbyra a'ea pyvõ ga mbohehavo katu. ⁸ Aerẽ hehae'ỹgwera'ga rongakotyve'ḡa ga repiagi. Igwete ḡa ei jara'ḡa pavêi – kiroki ḡa hehae'ỹve'ga repia ga poranduranduvame itambere'ia rehe jipi – igwete ḡa ei:

—Akoja'ga rũi novĩa? ei ḡa ojohupe, kiroki ga oporandurandu itambere'ia rehe jipi oina, ei ḡa.

⁹ —Ga tuhẽ, ei jara'ḡa.

Emo jara'ḡa e'i:

—Akoja'ga'jave'ga tehe, ei ḡa.

Hehae'ỹgwera'ga e'i ḡa pe a'ero:

—Ji tuhẽ ko a'ea, ei ga.

¹⁰ —Marã nde rehakaturamo kiroḡwe a'ero? ei ḡa ga pe.

¹¹ —Uhu ga ji pyri – Jesus ei ḡa ga pe, ei ga. Igwete ga ikotĩ yja ḡwendya pyvõ imongyavo jiropepira rehe, ei ga. A'ero ga ji mondoi ypia'i pe Siloé pe ji mbojovaheita, ei ga. Ganhi'iḡa rupi ji hoi a'ero. Jijovaheipavame kiro ji ma'eḡatui, ei ga ḡa pe.

¹² —Mahã ga naerũ? ei ḡa ga pe.

—Ji ndakwahavi, ei ga.

Fariseusva'ea e'ie'i hehae'ÿgwerava'ea pe

13-14 Judeus'ğa poravykye'yma rupi sábadu rupi Jesus'ga japoi yja kotimbyra a'ea pyvõ ga mbohehavo katu. Kiro ğa hehae'ÿgwera'ga rerohoi fariseus'ğa pyri a'ero. ¹⁵ Igwete fariseus'ğa ei ga pe no:

—Marã nde rehakaturamo aḡwamo naerũ?

—Omongy ga yja kotimbyra jiropepira rehe, ei ga. Igwete ji jovahei nhima'eḡatuaḡwama, ei ga ға pe.

¹⁶ Jararamo ға ei ga pe a'ero:

—Akoja'ga koi Tupana'ga nombuhurukari ga, ei ға. A'ereki ga oapo mbatera sábadu rupi nhaneramonhava'ea nhi'ÿpo'rue'ymamo. Oko te'varuhu ga a'ero, ei ға.

Jara'ğa e'i:

—Po ga rekote'varuhui hamo, a'ero po ga ndoapoi nanongara ahemonhimomby'ava'ea jipi hamo, ei ға.

A'ero ға nhonhi'iḡayvari ga rehe. ¹⁷ Igwete ға ea'javi hehae'ÿgwera'ga pe:

—Oro nde? ei ға ga pe. Po ga nde mbohehakatui marã re po nde ga pe a'ero? ei ға.

—Tupana'ga nhi'iḡa mombe'uhara'ga po, a'e ji, ei ga ға pe.

¹⁸ Emo judeus'ğa nduvihava'ğa ndogweroviapotari ga mbohehakatua.

—Ndahehai po ga raji'i, ei ға novã.

A'ero ға hehae'ÿgwera'ga ruva'ga mbuhurukari ojipyri gayhãa reheve.

¹⁹ —Pe'ji katu ti ore ve, ei ға ға pe. Gaha ko ndera'yramo? A'iti ga ndahehai o'arame novã? ei

ġa. Pe'ji ti ore ve. Marã kiro ga rehauhuro naerũ? ei ġa ġa pe.

²⁰ —Ga orera'yra'ga tuhẽ, ei ġa. A'iti tuhẽ ko ga ndahehai o'arame ikwehe novĩa. A'ea ore orokwaha hete, ei ġa ġa pe. ²¹ Emo gambohehakatugwera – a'ea ore ndorokwahavi. Marã po ga ma'eġatui kiro? oro'e ore, ei ġa. Ma'ġa omboheha katu ga naerũ? oro'e ore. A'ereki ore ndorokwahavi gambohehakatugwera, ei ġa ġa pe. Pe'ji ti ga pe a'ero. A'ereki ga yvuakaruhu. Gaha po ti onhimombe'u pe me nehẽ, ei ġa ġa pe.

²² A'ea ġa ei okyhyjiavo. A'ereki ojikwe judeus'ġa nduvihava'ġa e'i ojohupe: “Kiroki ġa e'i Jesus'ga pe: ‘Ga ko Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo’ – timo'ẽuka hete ti ġa mon dovouka avuirama nhandejatykahava hugwi nehẽ tura'javyme ti ġa ipype javo nehẽ,” e'i jipe judeus'ġa nduvihava'ġa ojohupe. ²³ Nurã hehae'ỹgwera'ga ruva'ġa ei ġa pe: “Orera'yra'ga yvuakaruhu. Pe'ji ti ga pe a'ero tomombe'u ti ga ombohehakatugwera javo,” ei ġa ġa pe. A'ereki ġa okyhyji hete gwuvihava'ġa hugwi.

²⁴ Kiro fariseus'ġa hehae'ỹgwera'ga mbuhurukara'javi ojipyri a'ero.

—Ere ti kiro ore ve: “A'itituhẽva'ea jate ti ji amombe'u. A'ereki Tupana'ga ji rendu.” Ere ti poro kiro, ei ġa ġa pe. A'ereki ore orokwaha hete akoja'ga rekote'varuhua, ei ġa.

Jesus'ga pe ġa ei o'mbero oko te'varuhu ga javo.

²⁵ —A'ea ji ndakwahavi, ei ga. Mara'ngu po ga okote'varuhuavo? ei ga. Emo ymya ji ndajirehai hepiage'yma. Aġwamo ji rehakaturu hepiakaturuavo. A'ea ji akwaha hete reki jitekovo, ei ga ġa pe.

²⁶ Igwete ġa ei ga pe:

—Marã ga nde rerekoi nde mbohehakatuvavo? ei ġa ga pe.

²⁷ —Amombe'u ko ji pe me ko, ei ga ġa pe. Pe ki a'e te napehendukatui, ei ga ġa pe. Maranuhūrame pe hendupotara'javuhui naerū? Peko pota pe gareheva'ero no naerū? ei ga ġa pe.

²⁸ A'ero ġa ete'varuhuhetei ja'javo ga pe.

—Ndehe tehe reki erekouhu akoja'gareheva'ero, ei ġa ga pe. Ore ki a'e te Moisésva'eareheva'ero oroko, ei ġa. ²⁹ Tupana'ga e'i Moisésva'ea pe ahe rerekovo hako. A'ea ore orokwaha orokovo, ei ġa. Akoja'ga reki ma'ġa e'i ga pe ga mbuhurukaraġwama? A'ea ore ndorokwahavi, ei ġa ga pe.

³⁰ —Mbiperanuhū ko a'ea! Anhimomby'a hete ji pe nenduvame, ei ga ġa pe. Ga ji mboheha katu. Emo pe ndapekwahavi ga ma'ġa ga mbuhuruka javo, ei ga ġa pe ġa nderekomemuamo. ³¹ Tupana'ga nohenduvi te okote'varuhuve'ġa nhi'iġa jipi. Tikwaha pa nhande a'ea, ei ga. Ga ki a'e te – kiroki ġa ga mbohete tuhē okovo garemimbotarimova'ea rehe – nanongara'ġa Tupana'ga ġwendu katu, ei ga ġa pe. ³² Yvya apoagwera jate ahe nohenduvangavi hehae'ÿve'ġa moma'eġatua – kiroki ġa ndahehai o'aramé. Kiro mo jate nhande nihenduvi no, ei ga ġa pe. ³³ Po Tupana'ga rūi ga mbuhuruka hamo, a'ero po ga ndoapoi ahemonhimomby'ava'ea hepiuka nhande ve hamo, ei ga ġa pe.

³⁴ Igwete ġa ei ga pe:

—Na tuhē ko nde e'a ereko te'varuhu, ei ġa. Kiro nde ore mbo'epotaruhui naerū? ei ġa ga pe.

A'ero ġa ga mombori pea hugwi.

Hehae'ÿve'ġa'jave'ġa

³⁵ Aerē Jesus'ga henduvi ga mombe'ua.

—Omombo ġa hehae'ÿgwera'ga onga hugwi, ei ġa ga mombe'gwovo.

Igwete Jesus'ga hoi ga reka. Ga repiagame ga ei ga pe:

—Erejiko pota nde Tupana'ga remimbuhurukara'ga rehe? ei Jesus'ga ga pe.

³⁶ —Ma'ġa naerū? ei hehae'ÿgwera'ga. Tajiko ti ga rehe a'ero javoji, ei ga ga pe.

³⁷ —Erehepia nde ga'ama ejipyri a, ei Jesus'ga. Erehendu nde ganhi'ġa no, ei ga. Jihi ko a'ea, ei ga ga pe.

³⁸ —Ajiko ji nde rehe, ei ga Jesus'ga pe a'ero.

Igwete ga Jesus'ga mbohetei jipojykahara'ga javo ga pe.

³⁹ Aerē Jesus'ga ei:

—Jirura ġwaramo ti ji avove'ġa mboja'oja'ogi ojohugwi, ei ga. Jara'ġa po ti ojiko ji rehe. Jara'ġa po ti ndojikogi ji rehe, a'e ji, ei ga. Jukwaha reki ġandekote'varuhua a'ero, ei ga. Nahã, ei Jesus'ga. Hehae'ÿve'ġa ndokwahavi jipi hepiage'yma ġwaramo. Yvyakotyve'ġa hehae'ÿve'ġa ja a'ero, ei ga ġa pe. Jara'ġa e'i reki: “Ore ko hehae'ÿve'ġa ja ikwahave'yma. Ekwahavuka ti ore ve a'ero,” ei ġa ji ve, ei ga. Nurã po ti ġa Tupana'ga kwahavi tuhē a'ero nehē ojikogame ji rehe nehē, ei ga. Jara'ġa ki a'e te e'i tehe ojive: “Ore ko hehae'ÿve'ġa ja rũi oroko. Orokwaha hete ore,” ei ġa novĩa, ei ga. Ki ġa tuhē po ti ndokwahavi Tupana'ga a'ero nehē. A'ereki ġa ndojikopotari ji

rehe. Ga nde'i ji ve: “Ekwahavuka ti ore ve,” ei Jesus'ga ġa pe.

⁴⁰ Jararamo fariseus'ġa ġwendu ganhi'iġa okovo ga pyri. Igwete ġa ei ga pe:

—Ore ve po nde ei naerũ: “Ga ko hehae'ÿve'ġa ja ndokwahavi”? ei ġa ga pe.

⁴¹ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Pyry po pe ei hamo: “Ore ko hehae'ÿve'ġa ja ndorokwahavi. Ekwahavuka ti ore ve a'ero,” pe'ji po pe hamo, ei ga ġa pe. Po pe ei poha hamo, a'ero po pe napenhimongote'varuhui hamo. Emo pe pe'ji: “Ore ko hehae'ÿve'ġa ja rui. Orokwaha hete ore,” pe'ji pe, ei ga. A'ero pe nhimongote'varuhui jipi, ei ga. Naname Tupana'ga nomombori pendekote'varuhua pe hugwi a'ero, ei Jesus'ga ġa pe.

10

Ovelhas repiakatuhara'ga

¹⁻² Igwete Jesus'ga ei ġa pe ġa mbo'eavo:

—Tamombe'u katu tuhẽ ti pe me, ei ga. Ovelhas repiakatuhara'ga oki ogwovo ovelhas rokaja pype jurukwara rupi, ei ga. Kiroki ga jurukwara rupi rui oki ipype – ga ko iporomive'ga ahe moandyandyita. Ojiupi ga hokairungava rehe tapyhygahyahi ti herogwovo javo, ei ga. Hepiakatuhara'ga ki a'e te uhu hovapytymbava rerekohara'ga pyri. ³ A'ero ga hovapytymba'vogi hepiakatuhara'ga pe toki ti ga ipype javo, ei ga. Igwete hepiakatuhara'ga ki ua ġwenymbava pyri hera nanani henoina heno'eamo tokaja hugwi herogwovo, ei ga. A'ea ġwendu katu ganhi'iġa.

⁴ Herohorame ga hoi henonde okovo ji reviri

tuhu katu javo. A'ereki garenymbava okwaha ganhi'i'ga, ei ga. ⁵ Hajiheve'ga reviri ovelhas ndohoi tuhē. A'ereki ndokwahavi hajiheve'ga nhi'i'ga. Oka'nhy reki nanongara'ga hugwi a'ero, ei ga ġa pe.

⁶ Nahã Jesus'ga ei moroġitapyahua mombe'gwovo ojo'java'ea mombe'gwovo ġa pe. Emo ġa ndokwahavi okovo.

—Maraname ga imombe'ui poa nhande ve? ei ġa ojohupe.

Jesus'ga ko jurukwara'jave'ga

⁷ A'ero Jesus'ga ei ġa pe no:

—Tamombe'u katu tuhē pe me, ei ga. Jurukwara rupi ovelhas oho okovo tokaja pype. A'ea rupi jitehe hepiakatuhara'ġa hoi ovelhas pyri herekovo, ei ga. Ji ko jurukwara'java'ea, ei Jesus'ga. A'ereki ji rupi jate yvyakotyve'ġa oho Tupana'ga viara rupi. A'ereki jihi jate ġa mongo gareheva'ero, ei ga. Jihi jate ġa mbo'euka ġandepiakatuhara'ġa pe no, ei ga. ⁸ Kiroki ġa ji renonde oko timbo'e ti Tupana'gareheve'ġa javo novã – iporomive'ġa ja ġa ahe moandyandyi pota, ei ga. Onhimbuhu tehe ġa Tupana'gareheve'ġa pyri ġa nderekote'varuhuavo. Tupana'gareheve'ġa ki a'e te nohenduvi ġanhi'i'ga, ei ga ġa pe. ⁹ Ji ko jurukwara'java'ea, a'e ji, ei Jesus'ga ġa pe. Ji pyri ġa nduri javo. “Nde rupi ti toroho Tupana'ga pyri,” ei ġa ji ve, ei ga. Ga erame ji ve pō ti ji ġa mongoi Tupana'gareheva'ero ġa nderekokatuavo nehē. A'ero po ti ġa inoġatui opy'a okovo nehē, ei ga. Igwete po ti ji imombyryvi ġa pe nehē ġa

ndepiakatuavo ġa nderekovo nehē, ei ga ġa pe. ¹⁰Iporomive'ġa uhu jipi tapyhy ti herogwovo javo. “Tajuka ti,” ei ġa. A'ea rehe jate ġa nduri. Ji ki a'e te ajo tamboheaporogita pyahu ti ġa mbohoryva javo, ei ga. Tamongo ti ġa Tupana'ga pyri nehē no, a'e ji, ei ga ġa pe.

Jesus'ga ko ovelhas repiakatuharete'ga'jave'ga

¹¹ —Ji ko ovelhas repiakatuhara'ga'java'ea jipyryheteva'ea jitekovo, ei Jesus'ga javo ġa pe. A'ereki ji ahepia katu jijiheve'ġa. Gandepykavamo po ti ji manoi nehē tomanoyme ti ġa javoji, ei Jesus'ga ġa pe. ¹² Ji ko ojipe'ga ja rūi – kiroki ga e'i tehe ovelhas repiakatuhara'ga pe tahepia ti nerenymbava nde ve javo tehe, ei ga. Gwenymbava rūi ġwaramo ga ndogwerekokatui reki ovelhas. Nurã ja'gwara'java'ea lobo rurame hehe ta'u javo, kiro ga pohipavi ovelhas hugwi a'ero onhana ogwovo, ei ga. A'ero lobo ruri ipyhyga ovelhas herogwovo ojive. Jara okwaki'o pa ojohugwiugwi, ei ga. ¹³ Oka'nhy ga ogwovo ovelhas reja. A'ereki ga ni'aġataruhui ovelhas rehe hepiakatuhara'ga rūi okovo ġwaramo, ei ga ġa pe. Ji ko ga ja rūi a'ero, ei Jesus'ga.

¹⁴⁻¹⁵ —Jihi ko hepiakatuhara'ga'java'ea jipyryheteva'ea, ei Jesus'ga. Jiruva'ga ji kwaha hete. Akwaha hete ji ga no, ei ga. Na jitehe ji akwaha hete jijiheve'ġa. Ga ji kwaha hete no. Aerē ti ji manoi gandepykavamo nehē no, ei ga. ¹⁶ Ga ndeheve ji areko hajiheve'ġa jijiheva'ero no. Ga ko judeus'ġarūive'ġa, ei ga. Ambojikoguka po ti ji ġa jijihe nehē. A'ero po ti ġa hendukatui nhinhi'ġa nehē, ei ga. A'ero po

ti ġa nhaporemō ġa ndekoi jireheva'ero nehē ojihe'ae'a ojogwehe ojipenhindyvamo nehē judeus'ġa judeus'ġarūive'ġa, ei ga. Ji tehe po ti ġandepiakatuhara nehē ġa ndepiakatupava nehē, ei ga ġa pe.

¹⁷ —Jiruva'ga ji arō hete, ei ga. A'ereki ji a'e: Ji ti amano jiji ġandepykavamo nehē takwerava'ja ti ji javo, ei ga. ¹⁸ Ji jujukaukare'ymame nhiarōe'ŷve'ġa pe po ti tegwete ġa pe jujukahava nehē. Emo nhiremimbotarimo po ti ji jujukaukari ġa pe nehē, ei ga. Jipopoaka ji jijiġukavouka nhinhimbogweravuka no, ei ga. A'ereki jiruva'ga e'i ji ve a'ea rehe: “Nahã po ti nde rekoi nehē”, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁹ Kiro judeus'ġa nduvihava'ġa nhonhi'igayvara'javi Jesus'ga nhi'igã renduva. Jara'ġa e'i onhimongyavo:

²⁰ —Anhaġa opoġyka ga mboheagwryrvuhuavo Diabo'gapyriva'ea, ei ġa. Maraname pe henduvuhui ganhi'igã naerū? ei ġa jara'ġa pe.

Jara'ġa ki a'e te e'i:

²¹ —Ga nde'i te nanongara pe anhaġa opoġykaramē, ei ga. Anhaġa nomoma'eġatui reki hehae'ŷve'ġa a, ei ġa.

Nahã judeus'ġa nduvihava'ġa nhonhi'igayvari Jesus'ga nhi'igã rehe.

Ahe ndokoi Jesus'ga rehe

²²⁻²³ Aerē Jesus'ga rekoi judeus'ġa jatykahavuhua pype. Igwete ga hoi okovo onga rembe'yvuhu pe ġambo'ehai pe – a'ea pe ġa ei Salomãova'ea apoa. Kiro yapouhua. Igwete judeus'ġa japoi toryva pevo cidade de Jerusalém me. A'ea rupi ġa ojapyakaaka ojatykahavuhua

apopava rehe. A'ereki ymya onga apopavame ahe okwava'ẽ Tupana'ga pe ġwino teni jawo ga pe. ²⁴ Igwete Jesus'ga hoi okovo onga rembe'yvuhu pe. A'ero judeus'ġa nduvihava'ġa nduri Jesus'ga pyri ga atimana jawo ga pe.

—Manamehũ po ti nde nhimombe'ui ore ve nehẽ? ei ġa Jesus'ga pe. Po nde Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo, enhimombe'u katu ti ore ve a'ero tonhimimyme ti ore ve, ei ġa ga pe.

²⁵ —Anhimombe'u tuhẽ ko ji pe me jipi, ei Jesus'ga ġa pe. Emo pe ndaperoviapotaruhui nhinhi'iġa. Nhirembiapoa – a'ea Tupana'ga oapouka ji ve – a'ea po ji kwahavukari pe me hamo, ei ga ġa pe. ²⁶ Emo pe ndaperoviapotari. A'ereki pe jireheva'ea rũi, ei ga. ²⁷ Jireheve'ġa ġwendu katu nhinhi'iġa, ei ga. Akwaha hete ji ġa. Igwete nhiremimbotarimova'ea rehe ġa ndekoi jipi, ei ga ġa pe. ²⁸ Amboheaporoġita pyahu ko ji ġa kiro, ei ga. Aerẽ po ti ji ġa nderohoi yvagi pe ġa mongovo Tupana'ga pyri avuirama nehẽ no. A'ero po ti ġa ndohoa'javi hahyva'ea ruvihava pype nehẽ, ei ga ġa pe. Ndipe'akavi ġa ji hugwi, ei ga. ²⁹ Jiruva'ga – gaha ġa mbojikoguka ji rehe – ga popoakahetero jara'ga hohe pa. Nurã ndipe'akavi ġa ga hugwi, ei ga. ³⁰ Ojipeji ko ore rekoi Tupanamo jihi jiruva'ga pavẽi, ei ga ġa pe.

³¹ A'ero judeus'ġa nduvihava'ġa ipyhygi ita tiapi ti ga jawo. ³² Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Pehepiepia pe nhirembiapoa novĩa, ei ga. He'yiva'ea Tupana'ga oapouka ji ve pyryva'ea. Marãva'ea rehe pe ji apipotaruhui naerũ? ei Jesus'ga ġa pe.

33 —Pyryva'ea rehe rõi ore nde apipotari, ei ġa ga pe. Nde euhurame ite'varuhuva'ea rehe ore nde apipotari. A'ereki nde Tupana'ga mbotegwetei javo tehe ga pe. A'ereki nde yvyakotyva'ero tehe erenhimongo potaruhu Tupanamo, ei ġa ga pe.

34-35 Igwete Jesus'ga ei ġa ga pe:

—Pekwaha pe pejiapoa ikwatijara novĩa. Kiha ko omombe'u Tupana'ga nhi'iġa ahe ve hako, ei ga ġa pe. A'ereki Tupana'ga e'i ahe ve hako: “Pe'e ti ojipe'ġa pe ji py'rovo,” ei ga. Ahe ve jitehe ga ei a'ero: “Pe ko tupanamo,” ei ga. Ikwatijara – kiroki omombe'u Tupana'ga nhi'iġa – kia koi a'itituhẽva'ea, ei Jesus'ga ġa pe. Tupana'ga e'i ahe ve hako pe ko tupanamo javo. ³⁶ Maranuhũrame pe euhui ji ve naerũ ji nhimombe'urame ji ko Tupana'ga ra'yramo javo, ei ga ġa pe. “Nde erembotegwete Tupana'ga,” pe'ji tehe pe ji ve, ei ga. Emo ji ve tuhẽ Tupana'ga ei: “Ndehe ti eho yvya koty ekovo nhiremimbotarimova'ea rehe nehẽ,” ei ga ji ve, ei ga. ³⁷⁻³⁸ Pe ndaperoviarihu nhinhi'ġa, ei ga. Ji ko Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe ako tuhẽ japovo ahemonhimomby'ava'ea. Po ji japoe'ymame taperoviari ti nhinhi'ġa a'ero. Ji japorame ahemonhimomby'ava'ea po pe hepiagame heroviari hamo, ei ga. Perovia ti a'ero tapekwaha orejikoty'ara onhopavẽi jihi jiruva'ga pavẽi. A'ereki jiruva'ga ojikoty'a ji pavẽi okovo. Jihi ajikoty'a jiruva'ga pavẽi no, ei ga ġa pe.

39 Kiro ġa Jesus'ga pyhypotara'javi a'ero novĩa. Igwete ga nhimbojirevi ogwovo ġa hugwi.

⁴⁰ Igwete Jesus'ga jivyra'javi rio Jordão aherovai opytavo – perope João'va'ea ġamobatizagweri pe.
⁴¹ Kiro he'yjuhuve'ġa nduri Jesus'ga pyri. Igwete ġa ei ojohupe:

—João'ga ndoapoangavi ahemonhi-momby'ava'ea, ei ġa ahe mombe'gwovo. Emo Jesus'ga mombe'urame ga omombe'u katu pa, ei ġa ojohupe.

⁴² A'ero pevove'ġa jikogi Jesus'ga rehe onhi-mongyavo.

11

Lázaro'va'ea manoagwera

¹⁻² Ojipe'ga kiro itetirūa. Garera ko Lázaro. Cidade de Betânia pe ga ruvi ġwendyra'ġa pavēi. Ga ko Martahēa Mariahēa pavēi. (Mariahēa ko akohāhēa – kiroki hēa aerē omongy nhandya perfume nhandepojykaharete'ga pya rehe Jesus'ga pya rehe. A'ero hēa imomikaġi gapya o'ava pyvõ.) Hēakuvyra'ga Lázaro'ga kiro itetirūa. ³ Nurã Maria'ġa ojipe'ga mondoukari Jesus'ga pyri.

—Ere ti nhandepojykaharete'ga pe itetirūa hete kiro garemiarõhara'ga javo ga pe, ei ġa ga pe imondovouka onhi'ġa Jesus'ga pe.

A'ero ga hoi ġanhi'ġa imombe'gwovo Jesus'ga pe.

⁴ Henduvame Jesus'ga ei:

—Lázaro'ga tetirūa nomomanoukaraġwami ga, ei ga. Gatetirūa ko Tupana'ga ruvi-havuhuhetea repiukaraġwama tokwaha ti ġa jiruvihavuhuhetea no, ei ga. Gatetirūaro ġwaramo po ti ġa ei ji ve nehē ipopoaka hete Tupana'ga ra'yra'ga javo ji ve nehē, ei Jesus'ga.

⁵ Jesus'ga oko hete Marta'ğa ndehe ġakuvyra'ga rehe no Lázaro'ga rehe. ⁶ Emo imombe'urame Lázaro'ga tetirūa ga pe Jesus'ga opytaahi'vi na'ē pevo upa. Mokōi ga kiri pevo jitehe. ⁷ Kirē ga ei ġwemimbo'ehara'ğa pe a'ero:

—Xajivy ti kiro Judéiapeve'ğa gwyri pe a'ero, ei ga ġa pe.

⁸ —Jesus, ei ġa. Judéiapeve'ğa nde apipotaruhu pevo oji'i. Kiro nde hopotara'javamo pevo jitehe naerū? ei ġa Jesus'ga pe.

⁹⁻¹⁰ Igwete Jesus'ga ei nahã javo ġa pe:

—Ara rupi ve gwereko doze horas, ei ga. Arimo nhandehorame nhandekovo nhande ndi'ari yvya rehe hepiakatuavo ġwaramo. A'ereki nhanderyapehava omomytu'ē nhande ve, ei ga ġa pe. Ypytunimo nhandehorame nhande ari a'ero hepiage'yma ġwaramo. Tegwete nhande ve a. A'ereki nianderyapehavi ypytunimo, ei ga ġa pe. Aġwamo ko arimova'ea ja nhande ve. Aġwamo nhande rekorame Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe nianemombikavi, ei ga. A'ereki Tupana'ga omomytu'ē ġwemimbotarimova'ea nhaneakaġi pe nhande pokoga jipi, ei ga. Aerē po ti ypytuna ja nhande ve nehē. A'ereki aerē nhande manorame tegwete nhande ve, ei ga. Xaho tuhē ti kiro a'ero. A'ereki ndohoi ve nhimomanohava apiavo, ei ga ġa pe imombe'gwovo.

¹¹ Aerē Jesus'ga ei ġa pe no:

—Nhaneremiarōhara'ga kiro oki upa Lázaro'ga, ei ga. Taho ti ga moma'eamo a'ero, ei ga ġa pe.

¹² Igwete garemimbo'ehara'ğa ei:

—Po ga kirame kiro a'ero po ti ga nhimohigatui nehẽ, ei ġa ga pe novĩa.

¹³ “Lázaro'ga kira pe po ga ei ra'e,” ei ġa oyvyteri pe. Lázaro'ga manoa pe Jesus'ga ei reki. A'ero ga imombe'ukatui ġa pe:

¹⁴ —Lázarova'ea omano ra'e, ei ga ġa pe. ¹⁵ Ji rekoe'yma ġwaramo ahe pyri ahe manorame a'ero po ti ji pe monhimomby'ahetei nehẽ tapejiko hete ti ji rehe javo. Nurã ji roryvamo jirekoe'yma rehe pevo, ei Jesus'ga. Xaho ti kiro ahe pyri a'ero, ei ga ġa pe.

¹⁶ Igwete Tomé'ga – o Gêmeo ei ġa ga pe – igwete ga ei jara'ga pe:

—Xaho ti Jesus'ga rupi xamano ti ga pavẽi a'ero nehẽ, ei Tomé'ga ġa pe.

A'ero ġa hoi cidade de Betânia pe pea rupi ogwovo.

Jesus'ga ko ġambogwerahavamo

¹⁷ Jesus'ga horame Betânia pe ġa imombe'ui Lázaro'ga manoagwera ġa pe.

—Mbohapy'ri quatro ore kiri kiro ahera'oa mongirẽ itaruvihavuhua kwaruhua pype ahe noġa, ei ġa imombe'gwovo Jesus'ga pe.

¹⁸ Jerusalém ko ira'agwe Betânia hugwi três quilômetros. ¹⁹ Pevove'ga ohooho a'ero Martahẽa pyri Mariahẽa pyri no ġa porogwetyga. ²⁰ Igwete Martahẽa henduvi Jesus'ga rura mombe'urame. A'ero hẽa hoi tahovatĩ ti ga javo. Mariahẽa ki a'e te onga pype hẽa reni upa. ²¹ Igwete Martahẽa hoi ovahema Jesus'ga pyri.

—Jesus, ei hẽa ga pe. Avo po nde rekoi raji'i hamo, a'ero po jikuvyrava'ea nomanoi raji'i

hamo! ei hēa Jesus'ga pe. ²² Kirogwe vehevi nde erame Tupana'ga pe po ti ga nde rendukatui hamo, ei hēa ga pe. A'ea ji akwaha hete, ei hēa ga pe.

²³ —Okwera po ti ndekuvyrava'ea nehē, ei Jesus'ga hēa pe.

²⁴ —Akwaha ji ahekweravaḡwama aerē mbapava koty Tupana'ga omanove'ḡa mbogwerapavame nehē, ei hēa.

²⁵ Igwete Jesus'ga ei hēa pe:

—Jihi ko ḡa mbogweraharamo ako ḡa mongovo, ei ga. Kiroki ḡa ojiko ji rehe – omanorame vehevi po ti ḡa ndekoi avuirama Tupana'ga pyri nehē, ei ga hēa pe. ²⁶ Kiroki ḡa heaporoḡita pyahu ojikoga ji rehe – ḡahā po ti ndohoi tuhē hahyva'ea ruvihava pype nehē. Oko hete po ti ḡa Tupana'ga pyri avuirama okovo nehē, ei ga. Ererovia nde a'ea? ei Jesus'ga hēa pe.

²⁷ —Arovia ji, ei hēa ga pe. A'ereki nde ko Tupana'ga remimbuhurukaramo ereko Tupana'ga ra'yramo ereko, ei hēa. A'ereki nde ve ko Tupana'ga e'i hako toho ti ga yvya koty javo, e ko ga nde ve, ei hēa ga pe.

Jesus'ga ojehe'o

²⁸ O'erē Jesus'ga pe Martahēa jivyri ua onga pe. Igwete hēa hoi oirūhēa pyri Mariahēa pyri. Gandovakie'ŷ hēa hoi javo hēa pe.

—Uhu ga nhanembo'ehara'ga, ei hēa. “Tuhu ti hēa ji pyri,” ei ga nde ve, ei hēa Mariahēa pe.

²⁹ A'ea renduvame kotihī hēa po'ami ogwovo ga pyri Mariahēa. ³⁰ Jesus'ga novahemi ve cidade pe. A'evo ga rekoi – perope Martahēa oho ga

rovatiamo. ³¹ Kiro Mariahêa po'ami nhandaibe ogwovo ga pyri a'ero. Kiroki ġa hêa pavêi oko onga pype hêa porogwetyga – gwepia ġa hêahoa. Nurã ġa ei ojohupe novĩa:

—Kiro hêa hoi aheryvy pe tajehe'o ti ahe pyri javo, ei ġa novĩa. Xaho ti hêa reviri a'ero, ei ġa ojohupe a'ero.

³² Kiro Mariahêa hoi Jesus'ga pyri a'ero. Ga repiagame hêa ndurugi ġwenypy'amo gapya pyri.

—Jesus, ei hêa. Avo po nde rekoi raji'i hamo, a'ero po jikuvyrava'ea nomanoi raji'i hamo! ei hêa ga pe.

³³ Jesus'ga gwepia hêajehe'oa ġajehe'oa reheve – kiroki ġa uhu hêa rupi. Omynhete gapy'a a'ero.

³⁴ Igwete ga ei:

—Mome pe ahe noġi raji'i? ei ga ġa pe.

—Herejo hepiaga, ei ġa ga pe.

³⁵ Igwete Jesus'ga jehe'oi.

³⁶ —Pehepia. Ga oarõ hete ahe! ei ġa gajehe'oa repiaga.

³⁷ Jara'ġa ki a'e te e'i:

—Ga omoma'eġatu hehae'ỹve'ga raji'i, ei ġa. Tegwete po ga pe naerũ Lázarova'ea manoaġwama mombiga raji'i naerũ? ei ġa ojohupe.

Ombogwera ga Lázarova'ea

³⁸ Jesus'ga py'a omynhetea'ja. Igwete ga ruri garyvy pe ikwaruhu pe. Jurukwara pype u itauhua imohinipyra hovapytymbavamo.

³⁹ —Pepe'a ti itauhua, ei Jesus'ga pevove'ġa pe.

A'ero Martahêa ei ga pe:

—Ah, Jesus, kiro inemahivamo jikuvyrava'ea ra'oa. A'ereki he'yi'i quatro ore kiri ahe manorẽ, ei hẽa ga pe.

⁴⁰ Igwete Jesus'ga ei hẽa pe a'ero:

—A'e ko ji nde ve ko: “Po ti nde jikogi ji rehe, a'ero po ti nde hepiagi Tupana'ga ruvi-havuhuhetea nehẽ,” ei ga hẽa pe.

⁴¹ A'ero ẽa ipe'ai itauhua jugwi. Igwete Jesus'ga jovavuri yvagi pe javo.

—Apĩ, ei ga. Ndepyry hete nde ji rendukatuavo kiro, ei ga Tupana'ga pe. ⁴² Nde ji rendu katu tuhẽ jipi. Emo ji a'e poa nde ve avove'ẽa ndovaki togwerovia ti ẽa neremimbuhuragwera ji rehe, ei ga Tupana'ga pe.

⁴³ Onhi'igirẽ Tupana'ga pe Jesus'ga eaahi:

—Lázaro, ei ga. Here ehema! ei ga ga pe.

⁴⁴ A'ero Lázaro'ga vyri omanoa hugwi ohema ikwaruhua hugwi. Imamanipyra ga gweru opya opoa reheve. Ga'akaẽa na jitehe gwereko tapy'ynhapira ojihe no. A'ereki judeus'ẽa omamamama ahera'oa tapy'ynhapipukuhua pyvõ jipi ahe mondorame ahe noẽa ita kwaruhua pype jipi.

—Pemama'ndo ti ga hugwi tapy'ynhapira kwa-harava ga hugwi toho ti ga, ei Jesus'ga ẽa pe.

Ahe ojuka pota Jesus'ga

(Mateus 26.1-5; Marcos 14.1-2; Lucas 22.1-2)

⁴⁵ Kiro he'yjuhuve'ẽa jikogi Jesus'ga rehe a'ero judeus'ẽa – kiroki ẽa uhu Mariahẽa pyri. A'ereki ẽa gwepia Jesus'ga remimbogwerava. ⁴⁶ Jara'ẽa ki a'e te oho fariseus'ẽa pyri imombe'gwovo.

—Jesus'ga ombogwera Lázaro'ga gamanoa hugwi! ei ġa ġa pe Jesus'ga mombe'gwovo.

⁴⁷ A'ero fariseus'ġa ei ikwava'ēhara'ġa nduvi-hava'ġa pavēi:

—Timbojatyka jara'ġa a'ero ġamoġitahara'ġa.

Igwete judeus'ġa moġitahara'ġa jatykapavi javo ojohupe.

—Marã po ti nhande rekoi nehē naerũ? ei ġa ojohupe. A'ereki he'yjuhu akoja'ga oapoapouhu ahemonhimomby'ava'ea jipi, ei ġa Jesus'ga mombe'gwovo. ⁴⁸ Po ti nhande nimombigi ga, a'ero po ti ġa nhaporemō ġa jikogi ga rehe nehē, ei ġa. “Gaha jate kiro oko nhanderuvihavuhuhetero,” e po ti ġa ga pe a'ero nehē, ei ġa ojohupe. Huvihavuhu'ga ikwahavame cidade de Roma pe po ti ga ei nehē: “Judeus'ġa po ti nanhirendukatua'javi kiro a'ero nehē,” e po ti ga nehē, ei ġa. A'ero po ti ga soldados'ġa mbuhurukari nhande pyri tapemomba pa ti pe judeus'ġa javo. “Gajatykahavuhua po ti pemomba pa nehē no,” e po ti ga soldados'ġa pe nehē, ei ġa ojohupe.

⁴⁹ A'ero Caifás'ga – ga ko ikwava'ēhara'ġa nduvi-havuhu'ga a'ea rupi – kiro ga ei ġa pe:

—Ndapekwahavihu pe! ei ga. ⁵⁰ Omano po ga hamo, ei ga javo. A'ero po ti ġa nianemomanoukari pa nehē. Na ti ojipejive'ga manoi nhande py'rovo a'ero xamanombavyme ti nhande judeusramo, ei ga ġa pe. Nanongara po ti pyry pe me nehē, ei ga. Pejapyaka katu ti a'ea rehe a'ero, a'e ji, ei Caifás'ga ġa pe.

⁵¹ Ga rũi onhimbo'e a'ea rehe javo. Tupana'ga reki ombo'euka ga hehe. A'ereki a'ea rupi

Caifás'ga ikwava'êhara'ğa nduvihavamo oko. Tupana'ga ombo'euka ga ġwemimbotarimova'ea rupi. A'ero Caifás'ga ei ġa pe imombe'gwovo Jesus'ga manoaġwama judeus'ğa ndepykavamo. ⁵² Judeus'ğa pe jate rūi reki Jesus'ga manoi. He'yjuhuve'ğa pe judeus'ġarũive'ğa pe ga manoi no – kiroki ġa ojiko Tupana'ga rehe ogwryi pe nhaporemo. Omano ga Tupana'gareheve'ğa pe nhaporemo tojihe'ae'a ti ġa ojogwehe ojipenhindyvamo javo.

⁵³ Igwete Caifás'ga ei ġa pe imombe'gwovo Jesus'ga manoaġwama. A'ero judeus'ğa nduvihava'ğa nhomonhi'iġi javo jipi.

—Marã po ti nhande Jesus'ga jukaukari nehẽ? ei ġa javo ojohupe.

⁵⁴ Nurã Jesus'ga ndokoa'javi judeus'ğa ndovaki. Pea hugwi ga hoi cidade de Efraim me a'ero upa ongae'yma koty. Efraim me ga pytai a'ero ġwemimbo'ehara'ğa pavêi.

⁵⁵ Kiro judeus'ğa oapo ġwerĩ toryva. Páscoa ei ġa jupe. A'ero ġa hogahoi kiro ogwrya hugwi onhimongyavo tihepia ti toryva javo. Toryva renonde ġa hoi Jerusalém me onhimboavujikwejikwea nahanahã nhande nhimombyryvi Tupana'ga pe javo. ⁵⁶ A'ero ġa Jesus'ga rekarekari novĩa. Igwete ġa nhomonhi'inhi'iġi ojatykahavuhua pype o'ama.

—Marãi pe a'ero naerũ? ei ġa ojohupe. Uhu po ti ga toryvi pe nehẽ? ei ġa. Mara'ngu po ti ga ure'yma nehẽ? ei ġa ojohupe.

⁵⁷ Ojikwe vehevi ikwava'êhara'ğa nduvihava'ğa ei ġa pe fariseus'ğa pavêi:

—Po ti pe ikwahavi garekohava, pemombe'u ti ore ve toropyhy ti ga, e'i jipe ġa ġa pe.

12

*Gweka'vo ahe nhandya Jesus'ga pya rehe
(Mateus 26.6-13; Marcos 14.3-9)*

¹ Aerē Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Mbohapyrete cinco po ti nhande kiri. A'ero po ti ġa japoi toryva Páscoa Jerusalém me nehē, ei ga ġa pe. Xaho na'ē ti Betânia pe, ei ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

Igwete ġa hoi Lázaro'ga pyri – akoja'ga Jesus'ga ombogwera gamanoa hugwi. ² A'ero pevove'ġa japoi mbatera Jesus'ġa pe to'u katu ti ġa ore pyri javo. Igwete Martahēa herueruri mbatera ġa pe. Lázaro'ga oapy oina Jesus'ga pyri jara'ġa pavēi. Igwete ġa i'ui. ³ Kiro Mariahēa heruri perfume nhandya. Nardo ei ġa jupe nomombar-aviva'ea. He'yjuhuva'ea itambere'ia hēa omondo hehe. Meio litro hēa gwereko. Kiro hēa heruri heka'voga Jesus'ga pya rehe. A'ero hēa imomikaġi gapya o'ava pyvō. Ikatiġahiva ohygahi onga rehe. ⁴ A'ero Jesus'ga remimbo'eharava'ea Judas Iscariotesva'ea – ahe ko aerē opyhyguka Jesus'ga – a'ero ahe ei:

⁵ —Maranuhūrame hēa nomondojuhu kia itambere'ia kwepygauka ġa pe? ei ahe. He'yjuhuva'ea itambere'ia trezentos po ġa ikwepyi hēa pe nhandya rehe ramo, ei ahe. Imbatere'ÿve'ġa pe po hēa imondoi itambere'ia a'ero ramo, ei ahe ġa pe.

⁶ Judasva'ea ni'aġataruhui reki imbatere'ÿve'ġa ndehe Mariahēa pe ja'javo. Ahe ko iporomiva'ea. Gwereco ahe Jesus'ġa pe ġaitambere'ia ryrui'a

herekokatuhava. A'ero ahe ipyhygi itambere'ia jugwi imima ojive jipi. Nurã ahe nhi'igahyi Mari-ahêa pe itambere'ia potaruhuavo.

⁷ A'ero Jesus'ga ei:

—Na hêa rekoi jate ġwemimbotarimo, ei ga. Hêa gwereko a'ea nhitÿhava rupiaramo, ei Jesus'ga. ⁸ Okoe'ymi imbatere'ÿve'ġa pe pyri. Imondopotarame po pe imondoi a'ero ġa pe jipi hamo, ei ga. Ji po ti a'e nakombegwei pe pyri nehê, ei Jesus'ga ġa pe.

Ahe ojuka pota Lázaro'va'ea

⁹ Kiro judeus'ġa ikwahavi Jesus'ga ruva pevo Betânia pe. A'ero ġa nduri ga repiaga onhimongyavo. Lázaro'ga repiaga ġa nduri no – akoja'ga Jesus'ga ombogwera. ¹⁰ Nurã ikwava'êhara'ġa nduvihava'ġa – ġa e'i jipe tijuka ti Jesus'ga javo – igwete ġa ei ojohupe kiro:

—Tijuka ti Lázaro'ga no, ei ġa.

¹¹ A'ereki he'yjuhuve'ġa judeus'ġa opohi kiro ġa hugwi Jesus'ga rehe okovo. Lázaro'ga mbogwera ġwaramo ġa jikogi Jesus'ga rehe a'ero opohia ikwava'êhara'ġa nduvihava'ġa hugwi. Nurã ġa Lázaro'ga jukapotari kiro.

Jesus'ga ovahê Jerusalém me Domingo dos ramos

(Mateus 21.1-11; Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40)

¹²⁻¹⁸ Ko'emame Jesus'ga ipyhygi jumentinho taho ti Jerusalém me i'arimo javo. A'ea ja Jerusalém me ġa Jesus'ga mombe'ui.

—Kiro po ti ga ruri nehê, ei ġa.

A'ero he'yjuhuve'ġa – kiroki ġa uhu toryva repi-aga Páscoa repiaga – a'ero ġa ei:

—Xaho ti ga rovatiamo, ei ġa.

A'ereki ojipe'ġa omombe'umbe'u Lázaro'ga mbogwerava ġa pe.

—Orohepia ore Jesus'ga oji'i, ei ġa. Lázaro'ga manorame Jesus'ga hoi ikwaruhua pyri. Ga onhi'igā mondoi ga pe ga mbojipe'avo ga mbuhua jugwi, ei ġa. Nahā ga ga mbogweravi gamanoa hugwi oji'i, ei ġa imombe'gwovo ġa pe.

A'ea renduvame he'yjuhuve'ġa ei a'ero:

—Jesus'ga oapo hete ahemonhimomby'ava'ea, ei ġa. Xaho ti ga repiaga a'ero Lázaro'ga mbogw-erahara'ga, ei ġa ojohupe.

Nurā Jesus'ga rura kwahavame ġa hoi ga rovatiamo. Igwete ġa hakā vondogi pindova rova ipyhyga herogwovo imbovavaga timbohete ti Jesus'ga javo. Igwete ġa ga mbojiroviari ga rerua ga rerovahema. A'ero ġa ei ga mombe'gwovo:

“Timbohete ti Tupana'ga,” ei ġa.

“Nhandepojoykaharete'ga ti tomombyry ga pe

– kiroki ga nhandepojoykaharete'ga Tupana'ga ombuhuruka nhande pyri,” ei ġa.

“Tupana'ga ti tomombyry hete ga pe

– kiroki ga oko nhanderuvihavuhuhetero israelitas'ġa nduvihavuhuhetero,” ei ġa.

Kiro Jesus'ga ruri jumentinho arimo ua a'ero. A'ereki na tuhē Tupana'ga rembikwatijarukara ahe ve imombe'ujipei garuraġwama.

“Tapekyhyji ti Jerusalémmeva'ero,” ei ahe.

“Pehepia. Kiro ki ga u penduvihavuhuhete'ga jumenta ra'yra arimo oina,” ei ahe ikwatija hako.

Jesus'ga rurame garemimbo'ehara'ga nonhimombaragwahavi garura rehe.

—Maraname tuhē Jesus'ga ruri nahã naerũ? ei ġa ojohupe.

Jesus'ga kweravirē ogwovo Tupana'ga pyri, a'ea rupi ġa ikwahava'javi Tupana'ga rembikwati-jarukara ahe ve. A'ero ġa ei: “Aherembikwatijara omombe'u jipe tuhē reki Jesus'ga ruraġwama,” ei ġa ikwahava. “Na tuhē ga ruri Jerusalém me a'ero ikwehe,” ei ġa. “Na tuhē nhande rekoi ga rerekovo ahe nhi'ĩpo'ruavo no ikwehe,” ei ġa ojohupe. Emo ga rurame ġa nonhimombaragwahavi hehe maraname ga ruri nahã javo.

¹⁹ Igwete fariseus'ga ei ojohupe:

—Pehepia pe ġahoahivuhua ga pyri, ei ġa ojohupe. Xa'exa'e nhande ġa pe novĩa tapejikogi ga rehe javo ġa pe novĩa. Emo ġa oho pa ga pyri ga rehe gworygworyvamo, ei ġa ojohupe.

Gregosva'ea gwepia pota Jesus'ga

²⁰ Jararamo gregos'ga uhu Jerusalém me ġa ndupi no – kiroki ġa uhu toryvi pe timbohete ti Tupana'ga javo. Gregos'ga ko judeus'garũive'ga.

²¹ Kiro ġa hoi javo Filipe'ga pe. Filipe'ga cidade ko Betsaida Galilíapeva'ea. Igwete gregos'ga hoi javo ga pe.

—Filipe, ei ġa, orohepia pota ore Jesus'ga.

²² Igwete Filipe'ga hona'ēi imombe'gwovo André'ga pe. A'ero ġa jogwerohoi Jesus'ga pyri imombe'gwovo gregos'ga nhi'igagwera ga pe.

²³ A'ero Jesus'ga ei pevove'ga pe:

—Ji ko Tupana'ga remimbuhurukara, ei ga. A'ero oho ġwerĩ kiro japiavo jiruvihavuhuhetea

ukwahava apiavo. A'ereki ji amano ġwerĩ, ei Jesus'ga ġa pe. ²⁴ Tamombe'u katu tuhẽ pe me. Ha'yinha ityme'ymame a'ea tehe opyta ojipeji jate, ei ga. Ga itymame ha'yinha omano ramenhumı. Omano'aġirẽ henhunhamo. Kirẽ po o'aramo ha'yinha herekoahivuhui, ei ga ġa pe.

Omanoaġwama pe Jesus'ga ei ha'yinha mombe'urame. A'ereki omanorẽ ga okwerava'ja. He'yjuhu gareheve'ġa a'ero ga ġa mboheaporogıtapyahurame.

²⁵ Igwete Jesus'ga ei:

—Kiroki ġa oko hete ojihe ji arõe'yma – ġa po ti omano ogwovo hahyva'ea ruvihava pype nehẽ, ei ga ġa pe. Kiroki ġa ndokohetei ojihe aġwamo ji arõheteavo – ġa po ti oko hete aerẽ ogwovo Tupana'ga pyri nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe. ²⁶ Kiroki ġa jireheva'ero oko – nhiremimbotarimova'ea rehe po ġa ndekoi hamo. Perope ji ako a'ero – pevo jitehe po ti ġa ndekoi ji pyri nehẽ no, ei Jesus'ga. Kiroki ġa jireheva'ero oko – ġa pe po ti jiruva'ga ei pepyry hete pe jawo nehẽ, ei ga ġa pe.

Jesus'ga omombe'u omanoaġwama

²⁷ Igwete Jesus'ga ei:

—Omynhete jipy'a kiro, ei ga. Marãı po ti ji a'ero nehẽ? Nda'ei po ti ji Tupana'ga pe: Apĩ, terembohahyukari ti ji ve nehẽ. Poa po ti ji nda'ei ga pe nehẽ, ei ga. A'ereki a'ea rehe tuhẽ ji ajo yvya koty tapo'ru ti ji hahya nhimanomo jawo, ei Jesus'ga. ²⁸ Apĩ, ehapiuka ti ġa pe ejuvihavuhuhetea, ei ga Tupana'ga pe.

A'ero ga ei Jesus'ga pe yvaga hugwi:

—Ahepiuka ko ji ikwehe, ei ga. Aerẽ po ti ji hepiukara'javi nehẽ no, ei ga Jesus'ga pe.

²⁹ Yvagahugwiva'ea renduvame he'yjuhuve'ga ei ojohupe o'ama:

—Gara poro?

Jara'ga e'i ojohupe:

—Onarağuhũ po.

Jara'ga e'i:

—Tupana'gapyrive'ga po onhi'ĩ Jesus'ga pe, e'i tehe ға ojohupe.

³⁰ Jesus'ga e'i ға pe:

—Ji ve rũi ko Tupana'ga ei, ei ga ға pe. Pe me ko ga ei tokwaha ti ға javo, ei ga. ³¹ Kiroğwe po ti ihoi japiavo Tupana'ga nhi'iğa nhiarõe'ỹve'ға pe nehẽ. “Oko te'varuhu pa ға,” e po ti ga ға pe nehẽ, ei ga. Kiroğwe po ti Tupana'ga imombigi nhiarõe'ỹve'ға nduvihavuhu'ga popoakara Diabo'ga popoakara ga hugwi nehẽ, ei ga. ³² Nhimbovyrame yva rehe po ti ji imbuhurukapavi yvyakotyve'ға ndea-poroğita tojiko ti ға ji rehe javo, ei Jesus'ga ға pe.

³³ A'ea erame ga imombe'ui ға pe omanoağwama nahã po ti ға ji jukai yva rehe nehẽ javo.

³⁴ Igwete he'yjuhuve'ға ei ga pe:

—Marã naerũ? ei ға ga pe. Ere'e ko nde ore ve: “Ji ko Tupana'ga remimbuhurukaramo,” ere ko nde ore ve. “Ji mbovy po ti ға yva rehe ji jukavo nehẽ,” ere ko nde ore ve, ei ға ga pe. Nhandeapoa ikwatijara ki a'e te omombe'u Cristo'ga okoji po ti ga avuirama nehẽ javo. Nomanoi po ti ga a'ero nehẽ, ei ға. Marã po nde imombe'ui ore ve Tupana'ga remimbuhurukara'ga manoağwama

naerũ? Ga ko Cristo'ga rũi naerũ? ei ġa Jesus'ga pe.

³⁵ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Amomytu'ẽ ji jiji tapekwaha ti a'itituhẽva'ea javo, ei ga. Kirẽ po ti ji namomytu'ẽa'javi pe me nehẽ. Imomytu'ẽrame ti pekwaha a'itituhẽva'ea a'ero pejikoga ji rehe, ei ga. Ji imomytu'ẽe'ymame po ti pe ypytunahivarupive'ġa ja ndapekwaha-hetei. A'ereki ypytuna rupi ohorame ahe ndokwahavi tuhẽ hepiage'yma, ei Jesus'ga ġa pe. ³⁶ Ji imomytu'ẽrame pe me ti pe jikogi ji rehe. A'ero po ti pe ikwahapyramo tuhẽ jireheva'ero nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe.

Judeusva'ea ndojikogi Jesus'ga rehe

Jesus'ga epavame ga hoi onhimima ġa hugwi. ³⁷⁻³⁸ Ojikwe Jesus'ga oapoapo ahemonhimomby'ava'ea ġapyteri pe novĩa. Ndojikogi reki ġa ga rehe Isaíasva'ea nhi'iġagwera po'ruavo. Ahe ko Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea. Igwete ahe ikwatijari onhi'iġa Tupana'ga pe hako.

“Ndiroviahavi oreremimombe'ua,” ei ahe Tupana'ga pe.

“Ndepopoakara ndiukwahavi ġa pe nhaporemo,” ei Isaíasva'ea ikwatija hako.

³⁹ Tegwete ġa pe ġajikohava Jesus'ga rehe. A'ereki ġa Isaíasva'ea nhi'ĩpo'ru. A'ereki ahe e'ia'ja ikwatija hako:

⁴⁰ “Tupana'ga omotiruahũ ġa'akaġa,” ei ahe.

“Ga nomombugi ġa'apyha.

A'ereki ġa e'iuhu jipi

tokiyme ti ganhi'iġa nhande py'a pe javo,” ei ahe.

“Tikwahavyme ti nhande a'ea,' ei ġa,” ei ahe.

“Tirojijyyme ti nhandereaporogita
tomomboryme ti ga nhanderekote'varuhua
javo,' ei ġa,” ei ahe hako.

⁴¹ Isaíasva'ea omombe'u reki Jesus'ga a'ea ikwati-jarame hako. A'ereki ahe gwepia nhoġwenonde Jesus'ga ruvihavuhuheteaġwama.

⁴² Gande'yjuhua ojiko reki Jesus'ga rehe judeus'ġa nduvihava'ġa. Nonhimombe'ui reki ġa ojipe'ġa ndovaki. A'ereki ġa okyhyji fariseus'ġa hugwi. Nomombe'ui ġa ojikoga Jesus'ga rehe tianemo'ēhuukaryme ti ġa nhandejatykahava hugwi javo. ⁴³ Tupana'ga omboheterame ġa ndokoi hihū hehe. Koji'i pyry hete ġa pe ojipe'ġa ġa mboheterame.

Jesus'ga nhi'iġa omboukwaha
aherekote'varuhua

⁴⁴ Aerē Jesus'ga eaayahivi ġa pe:

—Kiroki ġa ojiko ji rehe – ji rehe jate rūi ġa jikogi. Ga rehe ġa jikogi no – kiroki ga ji mbuhuruka kokoty, ei Jesus'ga ġa pe. ⁴⁵ Kiroki ġa ji repia ji kwahava ga ko Tupana'ga ra'yramo javo ji ve – ġa okwaha ga no – kiroki ga ji mbuhuruka kokoty, ei ga. ⁴⁶ Ajo ji yvya koty ikwehe tamomytu'ē ti ġa pe javo, ei ga. Kiroki ġa ojiko ji rehe a'ero – ypytunarupive'ġa ja rūi po ġa toko a'ero hamo, a'e ji. Tokwaha hete ti ġa okokatuavo a'ero. A'ereki mytu'ē ġa'akaġi pe, ei Jesus'ga ġa pe.

⁴⁷ Kiroki ġa ġwendu tehe nhinhi'iġa okoe'yma hehe – ji nda'ei te ġa pe oko te'varuhu ġa javo, ei ga. A'ereki a'ea rehe rūi ji ajo javo yvyakotyve'ġa pe. Ajo ji tamombo ti ji pendekote'varuhua pe hugwi javo ġa pe, ei ga. ⁴⁸ Kiroki ġa ndokoi ji rehe

nhinhi'igã rehe okoe'yma – ġandekote'varuhua po ti jukwahavamo nehẽ ġa nhinhi'igãgwera rendukatue'yma ġwaramo nehẽ, ei ga. Nhinhi'igãgwera jitehe po ti ġandekote'varuhua mboukwahahetei ji jivyra'javame nehẽ mbapava koty nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe.

⁴⁹ Ji nanhi'igi nhiremimbotarimo, ei ga. Jiruva'ga nhimbuhurukara'ga ji mbo'e ji monhi'igã, ei ga. ⁵⁰ Jiruva'ga nhi'igã rendukatua ko ġandekoagwama ga pyri. A'ea ji akwaha hete, ei ga. Nhirembi'ea ko a'ea jitehe – kiroki a'ea rehe jiruva'ga ji mbo'ei no, ei Jesus'ga ġa pe.

13

Jesus'ga ohei ġwemimbo'eharava'ea pya

¹ Aerẽ Jesus'ga ei oyvyteri pe: “Kiro po ti ġa japoi toryva Páscoa nehẽ,” ei ga. “Oho kiro a'ero nhimanoa apiavo. A'ero po ti ji hoi yvagi pe jiruva'ga pyri nehẽ,” ei ga oyvyteri pe.

Oarõhetee'yimi ko Jesus'ga ojiheve'ġa. Omanorame ga gwepiuka hete ġa pe ġwemiarõhetea a'ero.

² Kiro Jesus'ga i'ui mbatera ġwemimbo'ehara'ġa pavẽi. Ojikwe Diabo'ga omboheaporoġita te'varuhu Judas Iscariotesva'ea Simão'ga ra'yrava'ea raikwehe. Nurã ahe ei oyvyteri pe:

—Tamondouka ti Jesus'ga guardas'ġa po pe topyhy ti ġa ga javoji, ei ahe.

³ Kiro Jesus'ga i'ui ġwemimbo'ehara'ġa pavẽi. Igwete ga ei oyvyteri pe: “Tupana'ga ji mbopopoakaruka togwereko pa ti ga ġwemimbotarimo javo,” ei Jesus'ga. “Ajo ji

Tupana'ga hugwi ikwehe. Kiro po ti ji hoa'javi ga pyri jitehe nehẽ no,” ei Jesus'ga oyvyteri pe.

⁴ A'ea kwahava Jesus'ga po'ami hekyita opira i'arimova'ea ojihugwi. Igwete ga ipyhygi imomikãhava a'ea pyvõ onhimamana oku'a rupi. ⁵ Igwete ga heka'vogi yhya nhaembeva pype ġwemimbo'ehara'ğa pya iheiheita imomikamikağa tapy'ynhapira pyvõ oku'arupiva'ea pyvõ. ⁶ Igwete ga ruri Simão Pedro'ga pyri tahei ti ndepya kiro javo. A'ero Pedro'ga ei ga pe:

—Jesus, ji ako tehe tuhẽ. Nderehei po ti nde jipya hamo, ei Pedro'ga ga pe.

⁷ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Kiroġwe nde nderekwahavi maraname nde ihejuhui jipya javo, ei ga. Aerẽ gwe po ti nde ikwahavi a'ea nehẽ, ei Jesus'ga ga pe.

⁸ —Nderehei tuhẽ po ti nde jipya nehẽ, ei Pedro'ga ga pe.

—Ji ndepya heje'ymame po ti nde jireheva'ea rũi a'ero nehẽ, ei Jesus'ga ga pe.

⁹ —Jesus, jipya jate rũi ti ehei a'ero. Jipoa ti ehei no nhiakağa reheve, ei Pedro'ga ga pe.

¹⁰ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Kiroki ga ojahu – ndojipyheipava'javi a'ero, ei ga. Opya jate ga ihei a'ero. A'ereki ga ndiky'ai'i'i, ei ga. Na jitehe pe pepyry kiro. A'ereki ji amombo pendekote'varuhua pe hugwi, ei ga Pedro'ga pe. Pe hugwi nhaporemõ rũi reki ji amombo. A'ereki ojipejive'ga hugwi ji namombori garekote'varuhua, ei ga ga pe.

¹¹ Jesus'ga okwahavipe reki ojipeva'ea rekote'varuhua. Oyvyteri pe ga ei a'ero: “Ji

mondouka po ti ga guardas'ğa po pe ji pyhygauka nehẽ,” ei ga oyvyteri pe. Nurã ga ei Pedro'ga pe: “Pe hugwi nhaporemo rũi ji amombo pendekote'varuhua,” ei ga javo ga pe.

¹² Gapyã iheipavirẽ Jesus'ga imongia'javi opira ojivyra'java mesa pyri oina. Igwete ga ei ġwemimbo'ehara'ğa pe:

—Ndapekwahavi pe maranuhũrame ga ihejuhui nhandepya javo, ei ga. Tamombe'u ti kiro pe me a'ero, ei ga. ¹³ Pe'ji pe ji ve nhanembo'ehara'ga. Nhandepojykaharete'ga pe'ji pe ji ve no, ei ga ġa pe. Pyry hete pe ei poa ji ve. A'ereki na tuhẽ ko ji, ei ga. ¹⁴ Ji pepya ihei reki pe pokoga pepojykaharetero pembo'eharamo. Ji javijitehe po pe jopokopokogi hamo, ei ga. ¹⁵ Opopoko ji hepiuka pe me tapepoko ti ojipe'ğa ji javijitehe, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁶ Tamombe'u katu tuhẽ pe me: Okoteheve'ga ko garuvihava'ga hohe rũi. Kiroki ga oho okovo okoteheva'ero – ga ko omondohara'ga hohe rũi, ei Jesus'ga ġa pe. Pepojykaharetero ji pe pokogi nhinhimbohete'e'yma, ei ga. Pe ko ji hohe rũi reki. Nurã ti tapenhimbohetei a'ero ndorojopokogi po ti ore jave'yma, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁷ Pekwaha pe nhinhi'iga kiro. Pe ji nhi'ĩpo'rurame po ti pyryvamo pe me nehẽ, ei ga ġwemimbo'ehara'ğa pe.

¹⁸ —Pe nhaporemo rũi ji opomombe'u pyry po ti pe me javo, ei Jesus'ga. A'ereki ji akwaha pa pendeaporogita pemo'ẽrame ikwehe, ei ga. Akwaha ji okote'varuhuve'ga reaporogita a'ero. Opo'ru ti ga Tupana'ga rembikwatijarukaragwera, ei ga. Nahã ko Tupana'ga okwatijaruka ahe ve nhinhi'igaġwama mombe'gwovo hako:

“Kiroki ga o'u pãõ ji pavēi – oko te'varuhu reki ga ji ve,” ei ahe ikwatija nhinhi'igagwama mombe'gwovo hako, ei Jesus'ga ġa pe.

19 Amombe'u jipe ko ji pe me kiro garekote'varuhua, ei ga. A'ero ga rekote'varuhurame ji ve po ti pe heroviari nhiremimombe'uagwera nehē. A'ero ti pe ei pa ji ve ga ko Tupanamo tuhē javo nehē, ei ga. 20 Tamombe'u katu tuhē pe me: Kiroki ġa oko nhiremimondohara'ga rehe – ġa oko ji rehe no, ei ga. Kiroki ġa oko ji rehe – ġa oko nhimbuhurukara'ga rehe no, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

Jesus'ga omombe'u jipe opyhygukaharava'ea
(Mateus 26.20-25; Marcos 14.17-21; Lucas 22.21-23)

21 Jesus'ga erame ġa pe omyi hete gapy'a. Igwete ga ekatui ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Tamombe'u katu tuhē pe me, ei ga. Pepy-teripeve'ga tuhē po ti ji mondouka ġa pe ji pyhy-gauka nehē, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

22 A'ero garemimbo'ehara'ġa nhimomby'ahetei onhi'igã renduva ojogwepigwepiaga ma'ġa pe Jesus'ga ei javo ojohupe. 23 Jesus'ga remiarõhara'ga oko Jesus'ga ypyvo mesa pyri. 24 Ga pe Simão Pedro'ga pova'eġi javo.

—Ere ti Jesus'ga pe ma'ġa nde eremombe'u javo, ei Pedro'ga ga pe.

25 A'ero ga jitygi Jesus'ga pyri javo ga pe.

—Jesus, ei ga. Ma'ġa nde eremombe'u ore ve ko? ei ga.

²⁶ —Ga pe po ti ji imondoi pão raygwe'ria imondevirẽ tyhya pype, ei Jesus'ga ga pe. Ga pe ko ji ei ko: “Gaha po ti ji pyhyguka ģa pe nehẽ,” ei ga.

A'ero Jesus'ga imondevi pão raygwe'ria tyhya pype imondovo Judasva'ea pe Simão Iscariotes'ga ra'yrava'ea pe. ²⁷ A'ero Judasva'ea ipyhygi ga hugwi. Ipyhygame Satanás'ga ahe pojkai ahe rerekovo. A'ero Jesus'ga ei ahe ve:

—Haite a'ero. Heregwovo ekovo enhimimbota-rimova'ea rupi naerũ, ei ga Judasva'ea pe.

²⁸ Igwete jara'ģa ei – kiroki ģa u mesa pyri ģa pavẽi – igwete ģa ei oyvyteri pe: “Maraname po Jesus'ga ei poro ga pe naerũ?” ei ģa. ²⁹ “Mara'ngu po ga ga mondovo mbatera pyhygauka toryva rupi-aramo?” e'i tehe ģa oyvyteri pe. “Mara'ngu po Jesus'ga ga mondovo imbatere'ÿve'ģa pyri tomondo ti ga itambere'ia ģa pe javo?” e'i tehe ģa oyvyteri pe. A'ereki Judasva'ea gwereko ģa pe ģaitambere'ia jipi. Nurã ģa etehei a'ea oyvyteri pe Jesus'ga ahe mondorame.

³⁰ Ipyhygame pão raygwe'ria Jesus'ga hugwi Judasva'ea hoi ģa hugwi ogwovo. Kiro ppytunimo a'ero.

Jesus'ga omombe'u ipyahuva'ea

³¹ Judasva'ea horẽ Jesus'ga ei jara'ģa pe:

—Kiro po ti ji manoi nehẽ, ei ga. Ji manorame po ti jukwahavamo pe me jiruvihavuhuhetea Tupana'ga apoa'java'ea nehẽ. Amboukwaha po ti ji Tupana'ga ruvihavuhuhetea no, ei Jesus'ga

ga pe. ³² Ji imboukwahavame Tupana'ga ruvi-havuhuhetea po ti ga tuhẽ imboukwahavi jiruvihavuhuhetea nehẽ. Kotihĩ tuhẽ po ti ga imboukwahavi a'ea nehẽ, ei Jesus'ga ga pe.

³³ —Kiro ji ei pe me jira'yra'java'ea pe, ei ga. Kotihĩ po ti ji hoi pe hugwi kiro, ei ga. Ji reka tehe po ti pe a'ero nehẽ novĩa, ei ga. A'e ko ji judeus'ga nduvihava'ga pe ikwehe. Kiro ji ei a'ea pe me no: Tegwete pehohava pevo – perope ji aho kiro, ei Jesus'ga ga pe.

³⁴ —Ipyahuva'ea ji imombe'ui pe me kiro, ei Jesus'ga ga pe. Penhoarõ hete ti, a'e ji pe me a'ero, ei ga. Ji opoarõ hete pe nderekokatuavo. Na jitehe ti penhoarõarõ hete a'ero pejogwerekokatuavo, ei ga ga pe. ³⁵ Penhoarõheterame po ti ojipe'ga epavi Jesus'gareheve'ga javo pe me nehẽ, ei Jesus'ga ga pe.

Jesus'ga omomorandu Pedrova'ea nahã ti ne'mbe javo

(Mateus 26.31-35; Marcos 14.27-31; Lucas 22.31-34)

³⁶ Igwete Simão Pedro'ga ei Jesus'ga pe:

—Jesus, mome po ti nde hoi nehẽ? ei ga ga pe.

—Tegwete ndehohava ji pyri kiro – perope ji aho, ei Jesus'ga ga pe. Aerẽ po ti nde hoi tuhẽ ji pyri nehẽ, ei ga ga pe.

³⁷ —Jesus, maranuhũrame tegwete jihohava nde pyri naerũ? ei Pedro'ga ga pe. Po ti nhimanoa jihoağwamamo nde pyri nehẽ, a'ero po ti ji manoi nderepykavamo nehẽ, e'i tehe ga Jesus'ga pe.

³⁸ —“Amano po ti ji nde repykavamo nehẽ,” ere tehe nde ji ve? ei Jesus'ga ga pe. Tamombe'u katu tuhẽ nde ve: Inamutiğa nhi'iğa renonde po

ti trêš nde ea'jaa'javi ji ve nehê: “Ji ndakwahavi Jesus'ga,” ei ga Pedro'ga pe.

14

Jesus'ga ko Tupana'ga viaramo

¹ Igwete Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Tapemomyi ti pejipy'a, ei ga ġa pe. Pejiko ti Tupana'ga rehe. Ji rehe ti pejiko no, ei Jesus'ga ġa pe. ² He'yjuhu hete aheruhava jiruva'ga ronga pype, ei ga. Aho po ti ji imboavujikwea penduhava a'ero pe nenonde nehê. Po na rûi hamo a'ero po ji namombe'ui nanongara pe me hamo, ei ga ġa pe. ³ Jihorê penduhava imboavujikwea po ti ji jivyra'javi pe nderogwovo pe noġa jijipyri nehê. A'ero po ti ji pyri tuhê pe nduvi nehê, ei Jesus'ga ġa pe. ⁴ Pekwaha pe pevova'ea viara – perope ji aho kiro, ei ga.

⁵ Igwete Tomé'ga ei a'ero:

—Jesus, mome nde hoi? Ndorokwahavi tuhê ore, ei ga. Marã po ore ikwahavi pevova'ea viara rekoa naerû? ei Tomé'ga ga pe.

⁶ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Jihi ko jiruva'ga viaramo. A'ereki ji rupi vvyakotyve'ġa hoi ga pyri, ei ga. Jihi amboukwaha vvyakotyve'ġa pe a'itituhêva'ea jiruva'ga mombe'gwovo. Jihi amboheaporoġita pyahu ġa mongouvouka, ei ga ġa pe. Ojikoty'arame jate ji rehe ġa ndekoi jiruva'ga pavêi, ei ga Tomé'ga pe. ⁷ Po pe ji kwahavi, a'ero po pe jiruva'ga kwahavi no, ei ga ġa pe. Kiro po ti pe jiruva'ga kwahavi tuhê a'ero nehê. Ji repiaga ġwaramo pe ga repiagi nehê, ei ga ġa pe.

8 Igwete Filipe'ga ei ga pe:

—Jesus, ehapiuka na'ē ti ejuva'ga ore ve. A'ero ti toroko jate, ei ga Jesus'ga pe.

9 —Ymya ji rekoi pe pavēi, Filipe, ei ga. Nde ndajikwahavi ve tuhē naerū? ei Jesus'ga ga pe. Kiroki ġa ji repia – ki'ġa gwepia jiruva'ga no, ei ga. Marã nde euhui ji ve naerū: “Ehapiuka ti ejuva'ga ore ve”? ei Jesus'ga ga pe. 10 Ji ko ako Tupana'ga pavēi. Tupana'ga oko ji pavēi no. Ndereroviari nde a'ea naerū? ei ga Filipe'ga pe.

—Nhinhi'igame pe me ji ndakoi nhiremimbotarimova'ea rehe, ei Jesus'ga ġa pe. Tupana'ga reki ji monhi'ĩ. Jipavēiva'ero ga ji mongo ġwemimbotarimo jipi, ei ga ġa pe. 11 Ji ko ako Tupana'ga pavēi, a'e ko ji pe me, ei ga. Tupana'ga oko ji pavēi no, a'e ko ji no, ei ga. Perovia ti a'ea a'ero. Nhinhi'igã reroviare'ymame perovia ti nhirembiapoa repiagame a'ero, ei Jesus'ga ġa pe. 12 Tamombe'u katu tuhē pe me, ei ga. Kiroki ġa ojiko ji rehe – ji javijitehe po ti ġa hepiukari ahemonhimomby'ava'ea nehē no. Koji'i tehe po ti ġa ġa monhimomby'ai hepiuka ġa pe nehē, ei ga. A'ereki ji kiro aho jiruva'ga pyri jitupa, ei Jesus'ga ġa pe. 13 Pe poranduvame ji hugwi pejikovo jireheva'ero, a'ero po ti ji hendukatupavi penhi'igã nehē takwahavuka ti ġa pe jiruva'ga ruvihavuhuhetea javo. A'ero po ti ġa ga mbohetei nehē, a'e ji, ei Jesus'ga. 14 A'ea ja ji pe me: Pe poranduvame ji hugwi pejikovo jireheva'ero, a'ero po ti ji hendukatui penhi'igã nehē, ei ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

Amondouka ji Tupana'ga ra'uva pe pyri, ei Jesus'ga

¹⁵ —Ji arõheterame po ti pe hendukatui nhinhi'iga nehẽ, ei Jesus'ga ga pe. ¹⁶ A'ero po ti ji ei jiruva'ga pe tombuhu ti ga irũa ji'java'ea pe pyri nehẽ. A'ea po ti ga imbuhuri a'ero pepokohara nehẽ topyta hete ti ga pyri avuirama nehẽ javo, ei Jesus'ga ga pe. ¹⁷ A'ea ko Tupana'ga ra'uva – a'ea omboukwaha a'itituhẽva'ea Tupana'ga kwahavuka, ei ga. Tegwete Tupana'ga arõe'ỹve'ga ndehe gara'uva rembipokoga. A'ereki ga ndokwahavi a'ea rekoa. A'ea onhimi ga pe, ei ga. Pe ki a'e te pekwaha Tupana'ga ra'uva, ei ga. A'ereki a'ea ko opyta pe pyri. Igwete po ti a'ea jikoty'ari pe pavẽi nehẽ opohira'jave'yma pe hugwi nehẽ, ei Jesus'ga ga pe.

¹⁸ —Ji horame po ti pe ndapeporia'i nehẽ. A'ereki ji ajivyra'ja pe pyri, ei Jesus'ga ga pe. ¹⁹ Kotihĩ po ti nhiarõe'ỹve'ga ndajirepiaga'javi nehẽ. Pe ki a'e te ji repiaga'ja nehẽ, ei ga ga pe. Akwerava'ja po ti ji jitekovo nehẽ. A'ero po ti pe kweravi pejikovo nehẽ no, ei Jesus'ga. ²⁰ Ji kweravirẽ po ti pe ikwahavi jijikoty'ara jiruva'ga pavẽi, ei ga. Pejikoty'a po ti pe ji pavẽi nehẽ no. Ji po ti ajikoty'a pe pavẽi nehẽ no. Pekwaha po ti pe nhandejikoty'ara onhopavẽi a'ero nehẽ, ei ga ga pe.

²¹ —Kiroki ga oko nhinhi'iga rehe hendukatu-avo – gaha ji arõ hete, ei ga. Kiroki ga ji arõ hete – Tupana'ga oarõ hete ga no. Igwete po ti ji nanongara'ga arõhetei nhinhimboukwahava ga pe nehẽ no, ei Jesus'ga ga pe.

²² Igwete Judas'ga ei – kiroki ga Judas Iscariotesva'earũive'ga – igwete ga ei Jesus'ga pe:

—Jesus, maraname po ti nde nhimboukwa-havi ore ve jate earõe'ÿve'ğa pe enhimboukwa-have'ymame nehẽ naerũ? ei Judas'ga ga pe.

²³ Igwete Jesus'ga ei:

—Kiroki ga ji arõ hete – ga po ti ġwendu katu nhiremimbo'ea nehẽ. Igwete po ti jiruva'ga ga arõhetei nehẽ, ei ga. Igwete po ti ore jog-weruri ga pyri nehẽ jihi jiruva'ga pavẽi nehẽ. Igwete po ti ore ruvi ga pyri oropytavo avuirama nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe. ²⁴ Kiroki ga nanhiarõi – ga nohendukatui nhiremimbo'ea nehẽ, ei ga. Nhiremimbo'ea rũi reki pe pehendu. Ji amombe'u pe me jiruva'ga remimbo'ea nhimbuhurukara'ga remimbo'ea, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁵ —Amombe'u pa ko ji a'ea pe me jitekovo pe pyri, ei Jesus'ga ġa pe. ²⁶ Aerẽ po ti jiruva'ga imbuhurukari gwa'uva pe pyri ji py'rovouka jupe nehẽ, ei ga. Pepokohavamo po ti a'ea pe mbo'epavi nehẽ ikwahava'javuka pe me nhiremi-mombe'uagwera nhaporemo nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁷ —Anoġatu po ti ji pepy'a nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe. Jipy'a u katu jipi. Jipy'a javijitehe ti ji inoġatui pepy'a nehẽ, ei ga ġa pe. Yvyakotyve'ğa ko e'i tehe poa pe me toronoġatu ti ore pepy'a javo tehe pe me, ei ga. Ji ko na rũi. Anoġatu tuhẽ ti ji pepy'a nehẽ, ei ga ġa pe. Tapemomynhyme ti pejipy'a a'ero. Penhimboitakwerimo ti peko, ei ga ġa pe.

²⁸ —Pehendu pe ji erame pejive ra'e. “Kiro po ti ji hoi nehẽ. Ajora'ja ti ji pe pyri nehẽ,” a'e ko ji pe me ko, ei Jesus'ga ġa pe. Ji arõ hete po pe hamo,

a'ero po pe ndoryndoryvamo jioha rehe hamo. A'ereki jiruva'ga pyri ji aho kiro jioheheteve'ga pyri, ei ga. ²⁹ Amombe'u jipe ko ji kiro pe me jihoagwama ji horê ti pe perovia nhinhi'îga nehê javo, ei Jesus'ga ġa pe. ³⁰ Nanhi'îhetei po ti ji pe me nehê. Nhiarõe'ÿve'ġa nduvihavuhu'ga po ti uhu kiro ji pyri nehê Satanás'ga, ei ga. Ndipopoakari reki ga ji rehe. ³¹ Emo ti ji manoi tuhê a'ero nehê vyakotyve'ġa ti tokwaha jireaporogita javo. “Oarõ hete ga uva'ga ganhi'îga rendukatupava,” te'i ti ġa ji ve a'ero nehê. Ji manorame ti ġa te'i ji ve nehê, ei ga.

—Xaho ti a'ero, ei Jesus'ga ġa pe.

15

Jesus'ga ko i'yvetea'jave'ga

¹ —Pekwaha pe uva'yva videira, ei Jesus'ga ġa pe. Nanongara'java'ea ko ji imombe'ui pe me kiro. I'yvetea'java'ea ko ji a'ero videiretea'java'ea, a'e ji pe me, ei ga. Jireheve'ġa ko videira rakã'jave'ġa, ei ga. Jiruva'ga ko videira repiakatuhara'ga'jave'ga a'ero, ei ga. ² Videira repiakatuhara'ga ġwakāvondo imondovo yva hugwi – kiroki hakã ndi'aiva'ea. Na jitehe Tupana'ga omondo hete ġa ji hugwi – kiroki ġa e'i tehe ji ve: “Ore ko Jesus'gareheva'ea,” ei Jesus'ga. Videira rakã i'agwereuhurame videira repiakatuhara'ga gwaygwe'rogwe'ro hakã jahykavipeva'ea ti'a hete ti aerê javo, ei ga ġa pe. Na jitehe jireheve'ġa ndekokatuhihũe'ymame Tupana'ga ġa mbopohirikari ġandekote'varuhua hugwi toko katu hete ti ġa javo. ³ Pe nhinhi'îga

rendukaturu g̃waramo jiruva'ga omomboripe pendekote'varuhua pe hugwi, ei Jesus'ga g̃a pe.

⁴ —Pejikoty'a tuhê ti ji pavêi pejikoga ji rehe. A'ero po ti ji jikoty'ari pe pavêi nehê no, ei ga. Hakã jikoty'arame jate yva pavêi, a'ero jate ko i'aramo. Hakã tehe ndi'ai, ei ga. Na jitehe peteherame ndapekokatui pejikove'ÿ Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe, ei ga. Ji pavêi pe jikoty'arame jate pe ndekokatui a'ero pejikovo Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe, ei Jesus'ga g̃a pe.

⁵ —Ji ko videira'java'ea, a'e ji, ei Jesus'ga. Pe ko videira rakã'java'ea, ei ga. Kiroki ga ojikoty'a ji pavêi, ji ajikoty'a ga pavêi no – gaha po ti oko katu hete okovo Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. A'ereki ji pe pokoge'ymame ndapekokatui'i a'ero pejikove'ÿ Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe, ei ga. ⁶ Hakã i'ae'ymame hepiakatuhara'ga g̃wakāvondo imomboja jugwi. A'ero hakã itiniḡame g̃a imbojatykai imomboja tata pe imbokaita, ei ga. A'ea ja ko g̃a – kiroki g̃a ndojikoty'ari ji pavêi, ei ga. ⁷ Pejikoty'arame ji pavêi hendukatuavo nhinhi'iḡa po ti pe poranduvi penhimimbotarimova'ea rehe nehê. A'ero po ti Tupana'ga rekopavi penhi'iḡa rupi nehê, ei Jesus'ga g̃a pe. ⁸ Pendekokatua po ti hepiukari Tupana'ga ruvihavuhuhetea ojipe'ḡa pe nehê. A'ero po ti g̃a ei pe me nehê: “Ga ko Jesus'ga remimbo'ehara'ḡa,” e po ti g̃a pe mombe'gwovo nehê, ei ga. ⁹ Tupana'ga ji arõ hete, ei Jesus'ga. Na jitehe ji pe arõhetei no, ei ga. Pejikoty'a ti ji pavêi. A'ero po ti ji pe arõhetei, ei ga. ¹⁰ Ji ahendu katu jiruva'ga nhi'iḡa jijikoty'a ga pavêi. Nurã ga ji arõhetei, ei Jesus'ga. Na jitehe po ti pe nehê. Po ti pe hendukatui nhinhi'iḡa

pejikoty'a ji pavēi nehē, a'ero po ti ji pe arōhetei nehē no, ei ga ġa pe.

¹¹ —Amombe'u pa ji poha pe me pendory hete ti pe ji javijitehe nehē javo, ei Jesus'ga ġa pe. ¹² Opoarō hete ji. Na jitehe ti penhoarō hete jipi. Poha ji ehetei pe me, ei ga. ¹³ Nhande manorame nhaneremiarōhara'ġa ndepykavamo a'ero nhande hepiukari nhaneremiarōhetea ġa pe, ei ga ġa pe. ¹⁴ Pe hendukurame nhinhi'ġa nhiremiarōhara ko pe a'ero, ei ga. ¹⁵ Ji nda'ea'javi pe me okoteheva'ea. A'ereki okoteheve'ġa pe ġapoykahara'ga nde'i: “Nahanahā po ti ji japo nehē.” Ji a'e pe me nhiremiarōhara. A'ereki ji amombe'u pa pe me jiruva'ga nhi'ġagwera nhiremienduva, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁶ Pe ndape'ei ji ve: “Ndereheva'ero po ti ore rekoi nehē.” Jihi ypy koi a'e pe me: “Pe po ti jireheva'ero nehē,” ei Jesus'ga ġa pe. Ji opomo'ē tapeho ti ojipe'ġa mbojikoga ji rehe nehē javo. Ojikoge'ymi po ti ġa ji rehe a'ero nehē, a'e ji, ei ga. A'ero pe poranduvame jiruva'ga hugwi po ti ga hendukatupavi penhi'ġa nehē pe jireheva'ero ġwaramo nehē, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁷ Penhoarōarō hete ti a'ero, a'e ji pe me, ei ga ġa pe.

Tupana'ga arōe'ŷve'ġa noarōi Jesus'gareheve'ġa

¹⁸ —Tupana'ga arōe'ŷve'ġa po ti napearōi okote'varuhuavo pe me nehē, ei Jesus'ga ġa pe. Ji ypy nanongara'ġa nanhiarōi okote'varuhuavo ji ve no. Pekwahava'ja ti a'ea ġa pe arōe'ymame a'ero nehē, ei ga ġa pe. ¹⁹ Po pe Tupana'ga arōe'ŷve'ġandeheva'ero hamo, a'ero po ġa pe arō hete hamo ġa ko orereheva'ea javo pe me hamo,

ei Jesus'ga ġa pe. Ji opomo'ẽ reki jijive Tupana'ga arõe'ỹve'ģa hugwi pe ko ġandeheva'ea rõi kiro javo. Nurã Tupana'ga arõe'ỹve'ģa napearõi okote'varuhuavo pe me, ei ga. ²⁰ Pekwahava'ja ti nhinhi'igagwera pejive. A'ereki ji a'e pe me oji'i: Okoteheve'ģa ko huvihava'ga hohe rõi, a'e ko ji pe me oji'i, ei ga. Na jitehe ko pe ji hohe rõi. Ojipe'ģa ombohahy ji ve oji'i. Nurã po ti nanongara'ģa imbohahyi pe me na jitehe nehẽ no, ei Jesus'ga ġa pe. Ojipe'ģa ki a'e te nhinhi'igã rendu katu. Nurã po ti nanongara'ģa penhi'igã rendukatui na jitehe nehẽ no, ei ga. ²¹ Pe jireheva'ero ġwaramo po ti Tupana'ga arõe'ỹve'ģa imbohahyi pe me nehẽ. A'ereki ġa ndokwahavi Tupana'ga nhimbuhurukara'ga, ei ga. ²² Po ji ndajori Tupana'ga nhi'igã mombe'gwovo ġa pe hamo, a'ero po ġanembikwahave'yma ndojari ġa ndehe hamo, ei Jesus'ga ġa pe. Okwaha tuhẽ reki ġa novĩa. A'ereki ji ajo imombe'gwovo ġa pe ikwehe novĩa, ei ga. Nurã po ġa nde'ia'javi hamo: “Ndorokwahavi ore Tupana'ga nhi'igã. Nurã ore ndorokoi hupi.” Nde'ia'javi po ġa hamo, ei Jesus'ga ġa pe.

²³ —Kiroki ġa nanhiarõi – ġa noarõi jiruva'ga no, ei ga. ²⁴ A'apo hete ko ji ġapyteri pe ahemon-himomby'ava'ea ikwehe. Ojipe'ģa nhaporemo ko ndoapoangavi reki nanongara, ei ga. Po ġa ndo-hepiagi nhirembiapoa hamo, a'ero po ġa ei ji ve hamo: “Ndorogweroviari ore Jesus'ga popoakara hepiage'yma garembiapoa,” e po ġa a'ero hamo, ei Jesus'ga ġa pe. Ga ko gwepia reki nhirembiapoa. Emo ġa nanhiarõi jihi jiruva'ga reheve, ei ga. ²⁵ Nahã ġa ndekouhui Tupana'ga rembikwati-

jarukara rupi. A'ereki ymya ġa'apoa aherembik-watijara omombe'u jipe nhinhi'igagwama hako. Igwete i'ei: “Ga nanhiarōi tehe,” e'i jipe aherembik-watijara, ei Jesus'ga. Igwete ġa nanhiarōi kiro ahe nhi'ipo'ruavo, ei ga ġa pe.

²⁶ —Tupana'ga hugwi po ti ji amondouka pe pyri pepokohara nehē Tupana'ga ra'uva. A'ea omboukwaha a'itituhēva'ea Tupana'ga kwahavuka yvyakotyve'ġa pe, ei Jesus'ga ġa pe. Urame Tupana'ga hugwi po ti a'ea ji mombe'ui pe me nehē, ei ga. ²⁷ Pehe po ti ji mombe'u ojipe'ġa pe nehē no. A'ereki ji pavēi pe peko ji ahe mbo'eypyrame kiromo jate pejikovo ji pavēi, ei Jesus'ga ġa pe.

16

¹—A'e ko ji poha pe me tapejikopigyme ti ji rehe, ei Jesus'ga ġa pe. ² Aerē po ti ġa pe mondoukahetei pejatykahava hugwi nehē. Aerē po ti ġa pe jukai nehē no nahã nhande tipoko Tupana'ga javo tehe nehē, ei ga. ³ Nahã po ti ġa ndekote'varuhui pe me nehē. A'ereki ġa ndokwahavi jiruva'ga okoe'yma ga pavēi. Ga ndajikwahavi okoe'yma ji pavēi no, ei Jesus'ga ġa pe. ⁴ A'e ko ji poa pe me kiro tapekwahava'ja ti nhinhi'igā aerē nehē. Ihorame ġandekote'varuhua japiavo po ti pe ei a'ero nehē: “Jesus'ga omombe'u nhoġwenonde a'ea nhande ve,” pe'ji po ti pe nehē, ei ga.

Tupana'ga ra'uva rekoa

Igwete Jesus'ga ei:

—Pe mbo'eypyrame ji nda'ei poa pe me ikwehe, ei Jesus'ga ġa pe. A'ereki a'ea rupi pe pavēi ji rekoi ikwehe, ei ga.

⁵ —Aḡwamo po ti ji hoi ga pyri nehẽ – kiroki ga ji mbuhuruka kokoty, ei Jesus'ga ḡa pe. Emo pe ndape'ei pa ji ve: “Mome tuhẽ po ti nde hoi nehẽ?” ⁶ Jihoa imombe'uro ḡwaramo pe me pekoveveuhu pe a'ero, ei ga. ⁷ A'itituhẽva'ea ji imombe'ui pe me. Jihoa po ti pyry hete tuhẽ pe me nehẽ, ei ga. Ji hoe'ymame nduri po ti pepokohara pe pyri nehẽ Tupana'ga ra'uva. Ji horame po ti ji a'ea mbuhurukari pe pyri nehẽ, ei ga ḡa pe. ⁸⁻¹¹ Urame po ti Tupana'ga ra'uva ikwahavukari nhiarõe'ỹve'ḡa pe ḡandekote'varuhua rehe. A'ereki ojikoge'ymame ji rehe ḡa oko te'varuhu a'ero, ei Jesus'ga. Urame po ti Tupana'ga ra'uva ikwahavukari ḡa pe ḡandeaporoḡitakatue'yma jipyryhetea rehe no. A'ereki jipyryva ḡwaramo jiruva'ga ji mbuhurukari kiro ojipyri. A'ero po ti pe ndajirepiaga'javi nehẽ, ei ga ḡa pe. Tupana'ga ra'uva urame po ti ikwahavukari nhiarõe'ỹve'ḡa pe ḡandeaporoḡitakatue'yma Tupana'ga ea rehe no. A'ereki Tupana'ga e'i jipe ḡanduvihavuhu'ga pe Satanás'ga pe: “Ereko te'varuhu nde. Ereho po ti nde hahyva'ea ruvihava pype ejiheve'ḡa pavẽi nehẽ,” e'i jipe Tupana'ga ga pe, ei ga. A'ea nhaporemo po ti Tupana'ga ra'uva ikwahavukari nhiarõe'ỹve'ḡa pe nehẽ a'ea urame hepiuka nehẽ, ei Jesus'ga ḡa pe.

¹² —Koji'i tehe po ji imombe'ui pe me hamo. Emo aḡwamo ndoki a'ea peakagi pe, ei Jesus'ga ḡa pe. ¹³ Tupana'ga ra'uva urame pe pyri po ti okwahavuka pa a'itituhẽva'ea pe me a'ero Tupana'ga mombe'gwovo nehẽ, ei ga ḡa pe. Gweaporoḡita pyvõ rũi po ti gara'uva nhi'iḡi nehẽ. Gwemienduva ti imombe'ui nehẽ. Aerẽva'ea po

ti a'ea imombe'ui pe me nehē no, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁴ Tupana'ga ra'uva po ti henduvi nhinhi'īga ji imombe'urame jupe jireaporogita Tupanamo nehē, ei ga. A'ero po ti gara'uva imombe'ui a'ea jitehe pe me nehē. Nahã po ti imboukwahavi pe me jiruvihavuhuhetea Tupana'ga ruvi-havuhuhetea nehē, ei ga ġa pe. ¹⁵ Jireaporogita ko jiruva'ga reaporogita javijitehe, ei ga. Nurã ji ei pe me ko: “Tupana'ga ra'uva po ti henduvi nhinhi'īga ji imombe'urame jireaporogita jupe nehē,” a'e ji. “A'ero po ti imombe'ui a'ea jitehe pe me nehē,” a'e ko ji pe me ko, ei Jesus'ga ġa pe.

Aheroryvagwama

¹⁶ —Kotihĩ po ti pe ndajirepiagi jiji. Aerē po ti pe ji repiaga'javi nehē, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

¹⁷ Nurã jararamo Jesus'ga remimbo'ehara'ġa ei ojohupe:

—Marãi ga poro javo nhande ve? ei ġa. A'ereki ga e'i: “Kotihĩ po ti pe ndajirepiagi jiji. Aerē po ti pe ji repiaga'javi nehē,” e ko ga ko, ei ġa. “A'ereki ji aho kiro jiruva'ga pyri,” e ko ga nhande ve ko, ei ġa ojohupe. ¹⁸ Gara pe po ga ei kotihĩ po ti nahã nehē javo? ei ġa. A'ereki nhande ndikwahavi a'ea, ei ġa.

¹⁹ Jesus'ga okwahavipe ġanhi'īga ojohupe. “Toro'e po ga pe,” ei ġa ji ve novĩa, ei ga oyvyteri pe.

Nurã ga ei ġa pe:

—“Marãi ga?” pe'ji pe ojohupe ra'e, ei Jesus'ga ġa pe. A'ereki ji a'e pe me ko: “Kotihĩ po ti pe ndajirepiagi jiji. Aerē po ti pe ji repiaga'javi nehē,” a'e ko ji pe me ko, ei ga. ²⁰ Tamombe'u katu

tuhẽ pe me a'ero, ei ga. Pejehe'o hete po ti pe ji rehe nehẽ pejikoveveuhuro ji manorame nehẽ. Nhiarõe'ỹve'ğa po ti a'ea horyory ji manorame nehẽ, ei ga. Pekoveveuhu jiji po ti pe nehẽ. Emo kotihĩ po ti pendekoveveuhua ipigi pe hugwi nehẽ. A'ero po ti pe ndoryva'javamo nehẽ, ei Jesus'ga ға pe.

²¹ —Tamombe'u ti pe me a'ea javijiteheva'ea, ei ga. Kunhahẽa gwa'yra mbo'ağwerĩrame okoveveuhu jiji a'ero hahya rehe. Aerẽ gwa'yra mbo'arirẽ hẽa roryva'javamo okovo ipita'ngia rehe, ei ga. Omoka'nhy hẽa hahya a'ero. A'ereki hẽa hory hete gwa'yra rehe, ei ga ға pe. ²² Na jitehe po ti pe peko a'ero nehẽ, ei Jesus'ga ға pe. Kiroğwe pe ndekoveveuhui jiji. Emo aerẽ ji pe ndepiaga'javame po ti pe ndoryva'javamo nehẽ. A'ero po ti ға nomombigi tuhẽ pendoryva pe hugwi nehẽ, ei ga ға pe.

²³ —A'ea rupi po ti pe ndape'ea'javi ji ve nehẽ marã nanongara javo nehẽ, ei Jesus'ga ға pe. Tamombe'u katu tuhẽ pe me. Pe poranduvame jiruva'ga hugwi pejikovo jireheva'ero a'ero po ti ga pe nhi'ĩpo'ruĩ nehẽ, ei ga ға pe. ²⁴ Jireheva'ero pe napeporanduvi ve ga hugwi. Peporandurandu ti kiřo. A'ero po ti Tupana'ga pe nhi'ĩpo'ruĩ nehẽ, ei ga. A'ero po ti pe ndoryndoryhetero pejikovo nehẽ, ei Jesus'ga ға pe.

Penhimboitakwerimo ti peko

²⁵ —Opombo'embo'e ji jipi ojo'java'ea pyvõ on-himiva'ea pyvõ, ei Jesus'ga ға pe. Aerẽ po ti ji a'ea pyvõ rũi pe mbo'ei nehẽ. Amombe'u katu po ti ji jiruva'ga pe me nehẽ, ei ga ға pe. ²⁶ A'ea

rupi po ti pe poranduvi jiruva'ga hugwi pejikovo jireheva'ero nehẽ, ei ga. Ji rũi po ti aporandu ga hugwi pe ndepyga nehẽ, a'e ji, ei ga. ²⁷ Pe tuhẽ po ti peporandu pejive ga hugwi nehẽ. A'ero po ti ga pe nhi'ĩpo'rui nehẽ. A'ereki jiruva'ga jitehe pe arõ hete. A'ereki pe ji arõ hete herovia jiruragwera Tupana'ga hugwi, ei ga ģa pe. ²⁸ Ajo tuhẽ ko ji jiruva'ga hugwi ua yvya koty ikwehe. Kiro po ti ji hoa'javi yvya hugwi nhimanorame nehẽ jigwovo jiruva'ga pyri jitehe nehẽ, ei Jesus'ga ģa pe.

²⁹ Igwete Jesus'ga remimbo'ehara'ģa ei ga pe:

—Kiroģwe nonhimimi ore ve nenhi'ĩģa, ei ģa ga pe. Eremombe'u katu nde kiro. ³⁰ Nurã ore ei nde ve: Erekwaha pa nde mbatera. A'ereki nde erekwahavipe orereaporõģita ore epotarame nde ve marã javo, ei ģa. Nurã ore heroviahetei nderuragwera Tupana'ga hugwi, ei ģa Jesus'ga pe.

³¹ —A'iti pe perovia kiro pejikoga ji rehe naerũ? ei Jesus'ga ģa pe. ³² Kiroģwe tuhẽ po ti pe nhiģwahembavi ji reja penhinhana pejigwovo penhonga pe nehẽ. Emo ji tehe rũi ako. Tupana'ga okoe'ymi ji pavẽi jipi, ei ga ģa pe. ³³ Amombe'u ji a'ea pe me tu katu ti pepy'a ji rehe pejikoty'aro ģwaramo, ei ga. Nhiarõ'e'ỹve'ģa po ti okwahavuka hahyva'ea pe me nehẽ, ei ga. Penhimboitakwerimo ti peko, ei ga. A'ereki ji amombi nhiarõ'e'ỹve'ģa nduvihava'ga popoakara, ei Jesus'ga ģa pe.

17

Jesus'ga nhi'ĩģa Tupana'ga pe

¹ Onhi'imlavame ģwemimbo'ehara'ģa pe Jesus'ga jovavuri yvagi pe tanhi'ĩ Tupana'ga pe javo.

—Apĩ, ei Jesus'ga ga pe. Oho kiro japiavo jiruvihavuhuhetea repiukara apiavo, ei ga. Ehepiuka ti kiro ġa pe jiruvihavuhuhetea ji tahepiuka nderuvihavuhuhetea ġa pe nehẽ no, ei Jesus'ga Tupana'ga pe. Ndera'yramo ji ei poro nde ve. ²A'ereki nde ere'e jipe ji ve: “Emongo pa ti vyakotyve'ġa enhimimbotarimova'ea rehe teremboheaporogita pyahu ti ġa – kiroki ġa ji ambojikoguka nde rehe,” ere ko nde ji ve, ei Jesus'ga javo uva'ga pe. ³Nahã ġa ndeaporoġitapyahurame a'ero, ei ga. Ga nde kwaha hete ojikoga nde rehe gaha jate ko Tupanamo javo. Ga ji kwaha hete ojikoga ji rehe no ga ko Jesus Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo javo, ei Jesus'ga. ⁴Ymya nde ei ji ve: “Ji mombe'umbe'u ti eporavykyavo ji ve,” ere ko nde ji ve, ei ga Tupana'ga pe. Kiro ji poravykypavi nde ve a'ero. A'ereki ji oromombe'u pa ġa pe, ei ga. Nahã ji hepiukari nderuvihavuhuhetea ġa pe avo yvya koty, ei ga Tupana'ga pe. ⁵Apĩ, ymya yvya apoa renonde ji herekoi nderuvihavuhuhetea hako, ei Jesus'ga. Erekokara'ja ti ji ve a'ea jitehe ejipyri nehẽ, a'e ji nde ve, ei ga Tupana'ga pe.

⁶A'ero Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa mombe'gwovo Tupana'ga pe:

—Akwahavuka nderuvihavuhuhetea ġa pe – kiroki ġa nde erembojikoguka ji rehe, ei Jesus'ga ga pe. Ga ko ndereheve'ġa. Nde eremo'emo'ẽ ġa ejive vyakotyve'ġa hugwi, ei ga. A'ero nde ġa mbojikogukari ji rehe. Igwete ġa ndekohetei nenhi'igã rupi ji imombe'urame ġa pe, ei ga ga pe. ⁷Kiro ġa ei a'ero: “Tupana'ga reki ombo'e Jesus'ga mbatera rehe nhapremo,” ei ġa, ei ga.

⁸ A'ereki ji amombe'u ġa pe nenhi'iġa. A'ero ġa ndekoi nenhi'iġa rupi, ei ga ga pe. Okwaha hete ġa jiruragwera nde hugwi. Gwerovia hete ġa a'ero ga ko Tupana'ga remimbuhurukara'ga javo, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa mombe'gwovo Tupana'ga pe.

⁹ —Ga ndepyga ji nhi'iġi nde ve teremombyry ti ġa pe javo, ei ga Tupana'ga pe. Ji nanhi'iġi nearōe'ÿve'ġa ndepyga, ei ga. Emo kiroki ġa nde erembojikoguka ji rehe – ġahã ko ji ahepy javo nde ve. A'ereki ġa ndereheva'ero, ei Jesus'ga ga pe.

¹⁰ Kiroki ġa ojiko ji rehe – ġa nhaporemō ko ndereheve'ġa. Ndereheve'ġa jitehe ko jireheva'ero no, ei ga. Igwete po ti ġa hepiukari jiruvihavuhuhetea nehē, ei Jesus'ga ga pe.

¹¹ —Apī, kiro po ti ji hoi nde pyri nehē, ei ga ga pe. Ndajuva'javi ji avo yvya koty a'ero. Jireheve'ġa ki a'e te u ve kokoty, ei Jesus'ga ga pe. Apī, ndepyry hete nde. Ereko katu ti ġa ndepopoakarimo – a'ea nde erembuhu ji ve jipi ejipopoakara, ei ga ga pe. Ereko katu ti ġa toko ti ġa nhande ja a'ero nehē. Ojo'ja nhandereaporogita jipi. Gandeaporogita po ti ojo'ja a'ero nehē no, ei Jesus'ga ga pe. ¹² Jiruvame ġa pyri ji ġa nderekokatui jipi ndepopoakarimo. Ejipopoakara jitehe nde erembuhu ji ve nohō, ei ga ga pe. A'a'ngu ji ġa nderekovo jipi. A'ero po ti ġa nhaporemō ndopo'rui hahyva'ea nehē, ei ga. Gaha jate po ti opo'ru hahyva'ea – kiroki ga garekote'varuhua gahoagwama hahyva'ea ruvihava pype. Opo'ru tuhē ti ga nerembikwatijarukara – kiroki ikwatijara ga mombe'u nhoġwenonde hako, ei Jesus'ga ga pe.

13 —Apĩ, kiro po ti ji hoi nde pyri a'ero nehẽ, ei ga. Poa nhaporemõ ji ei kiro ġandovaki jioha renõnde tohoryory hete ti ġa. Gandoryhetea po ti jiroryhetea javijitehe nehẽ, ei ga ga pe. 14 Amombe'u ji nenhi'iġa ġa pe jipi, ei ga. A'ero nearõe'ỹve'ġa noarõhetei ġa. A'ereki ġandeaporoġita ko nearõe'ỹve'ġa ndeaporoġita ja rũi, ei ga. Ga ko ji javijitehe a'ero. A'ereki jireaporoġita ko nearõe'ỹve'ġa ndeaporoġita ja rũi no, ei Jesus'ga ga pe.

Igwete ga ei Tupana'ga pe ġwemimbo'ehara'ġa mombe'gwovo:

15 —Apĩ, ji nda'ei nde ve: Eroho ti ġa yvya hugwi, ei ga. Nahã ji ei: Ereko katu ti ġa Diabo'ga ti tombo'eyme ġa okote'varuhuva'ea rehe, ei Jesus'ga. 16 Jireaporoġita ko nearõe'ỹve'ġa ndeaporoġita ja rũi. Na jitehe jireheve'ġa ndeaporoġita ko nearõe'ỹve'ġa ndeaporoġita ja rũi no, ei ga ga pe. 17 Emõngo ti ġa enhimimbotarimova'ea rehe enhi'iġa pyvõ a'itituhẽva'ea pyvõ, ei ga. 18 Nde ji mbuhuruka avo yvyakotyve'ġa pyteri pe tomombe'u ti ga nhinhi'iġa ġa pe javo. Na jitehe ji nhiremimbo'ehara'ġa mondoukari ġapyteri pe no tomombe'u ti ga nhinhi'iġa ġa pe javo, ei ga ga pe. 19 Anhimõngo ji neremimbotarimova'ea rehe nhinhikwava'eġa nde ve. Ga ndepyga ji nhimõngoi a'ea rehe nhiremimbo'ehara'ġa ti toko tuhẽ neremimbotarimova'ea rehe nehẽ no, ei Jesus'ga ga pe ġa mombe'gwovo.

20 —Apĩ, nhiremimbo'ehara'ġa jate rũi ji ġa ndepygi nhinhi'iġa nde ve, ei ga. Aerẽ po ti nhiremimbo'ehara'ġa ji mombe'umbe'ui ojipe'ġa pe nehẽ ġa mbojikoguka ji rehe nehẽ no. Ga jitehe

ji ġa ndepyi kiro no, ei ga Tupana'ga pe. ²¹ Anhi'ĩ ji nde ve jireheve'ġa ndepya a'ero ġa nhaporemoti toko ojipejiva'ea'java'ero, ei ga. Nde erejikoty'a ji pavēi. Ji ajikoty'a nde pavēi no, ei ga. Nhande pavēi ti jireheve'ġa tojikoty'a no nearōe'ỹve'ġa ti togwerovia nhimbuhurukara nde hugwi a'ero, ei Jesus'ga ga pe. ²² Apĩ, nde ererekouka ji ve ejuviahavuhetea. Na jitehe ji arekouka a'ea ġa pe no toko ti ġa ojipejiva'ea'java'ero nhande javijitehe nehē no, ei ga Tupana'ga pe. ²³ Ji ajikoty'a ġa pavēi. Nde erejikoty'a ji pavēi no, ei ga. Nahã ti ġa toko hete ojipejiva'ea'java'ero, nearōe'ỹve'ġa ti tokwaha nhimbuhurukara nde hugwi, ei ga. Ga ti toko hete ojipejiva'ea'java'ero nearōe'ỹve'ġa ti tokwaha neremiarōhetea jireheve'ġa ndehe, ei ga. A'ereki nde ji arō hete. Na jitehe nde ġa arō hete no, ei Jesus'ga Tupana'ga pe.

²⁴ —Apĩ, ei Jesus'ga. Nde erembojikoguka ġa ji rehe ikwehe, ei ga ojiheve'ġa mombe'gwovo. Apota hete ji ġanduvaġwama jijipyri – perope ji aho kiro jitupa – tohepia ti ġa jiruvihavuhetea Tupanamo nehē, ei ga. A'ea nde ererekouka ji ve. A'ereki ymya yvya apoa renonde nde ji arō hete, ei ga Tupana'ga pe. ²⁵ Apĩ, ei Jesus'ga. Erekokatue'ymi ko nde. Nearōe'ỹve'ġa nandekwahavi reki, ei ga. Ji ki a'e te orokwaha nde. Igwete jireheve'ġa ikwahavi nhimbuhurukara nde hugwi, ei Jesus'ga ġa mombe'gwovo ga pe. ²⁶ Akwahavuka ji ġa pe ndereaporoġita. Koji'i po ti ji ikwahavukari a'ea ġa pe nehē no toarō hete ti ġa ojipe'ġa javo, ei ga. A'ereki nde ji arō hete. Na jitehe po ti ġa ojipe'ġa arōhetei a'ero nehē. Akwahavuka po ti ji ġa pe ndereaporoġita

tajikoty'a ti ji ġa pavēi nehē no, ei Jesus'ga ga pe.

18

Ahe opyhyguka Jesus'ga

(Mateus 26.47-56; Marcos 14.43-50; Lucas 22.47-53)

¹ Onhi'imbavame Tupana'ga pe Jesus'ga hoi cidade hugwi ġwemimbo'ehara'ġa pavēi. Igwete ġa yahavi yakwa'via aherovai Cedrom aherovai. Matetyhava pype ġa hoi ovahema.

² Kiro Judasva'ea – ahe opyhyguka ġweri Jesus'ga – kiro Judasva'ea soldados'ġa nderuri Jesus'ga pyri. A'ereki ahe okwaha hete pea. A'ereki pevo Jesus'ga onhoġvovati jipi gaha ġwemimbo'ehara'ġa pavēi. ³ A'ero

Judasva'ea soldados'ġa nderuri guardas'ġa ndeheve – kiroki guardas'ġa gwepia katu judeus'ġa jatykahavuhua jipi. A'ereki mbatera kwava'ehara'ġa nduvihava'ġa omondouka ġa Judasva'ea rupi fariseus'ġa pavēi. Gweru ġa itakyhea'javuhuva'ea mbuahava reheve. Yhyga ġa gweru hyapehava reheve onhimongyavo. Nahā Judasva'ea ġa nderuri Jesus'ga pyri a'ero.

⁴⁻⁵ Ojikwe Jesus'ga okwaha opyhygaġwama novia. Igwete ga hoi ġa novatiamo. Ga pyri Judasva'ea rekoi o'ama.

—Mome ahe pe peheka? ei Jesus'ga ġa pe.

—Jesus'ga Nazarépeve'ga, ei ġa ga pe.

—Jihi ko a'ea, ei Jesus'ga ġa pe.

⁶ Ga erame poro ġa hyrygi ojakykwe koty o'a vvyvo upa. ⁷ Igwete Jesus'ga ea'javi ġa pe:

—Mome ahe pe peheka naerū? ei ga.

—Jesus'ga Nazarépeve'ga, ei ġa ga pe.

⁸ —Ji ko a'ea, a'e ko ji pe me ko, ei ga. Jihi pe ji reka. Na ġa hoi a'ero nhiremimbo'ehara'ġa, ei ga ġa pe.

⁹ A'ereki ojikwe ga ei Tupana'ga pe: “Apĩ, kiroki ġa nde erembojikoguka ji rehe – a'a'ngu ji ġa nderekokatuavo,” ei ga. “Nurã po ti ġa nhaporemō ndopo'rui hahyva'ea nehẽ, a'e ji,” e'i jipe ga Tupana'ga pe. Nurã ga ei kiro soldados'ġa pe: “Na ġa hopavi a'ero nhiremimbo'ehara'ġa.”

¹⁰ Kiro Simão Pedro'ga ipyhygi oitakyhea'javuhuva'ea Malco'ga nambi'oga garovai pytera koty. Malco'ga oporavyky jipi ikwava'ẽhara'ġa nduvihavuhu'ga pe gapyriva'ero. Gaha Pedro'ga onambi'o. ¹¹ A'ero Jesus'ga ei Pedro'ga pe:

—Emondeva'ja ti eitakyhea'javuhuva'ea haimbepirohokava pype, ei ga ga pe. Apo'ru tuhẽ ti ji hahyva'ea nehẽ, ei ga. A'ereki a'ea ko jiruva'ga remimbotarimova'ea ji ve, ei ga Pedro'ga pe.

Ahe gweroho Jesus'ga Anásva'ea pyri

¹² A'ero soldados'ġa nduvihavuhu'ga Jesus'ga pyhygi ga rerekovo soldados'ġa pavẽi guardas'ġa pavẽi no. Igwete ġa ga pokwari ga rerogwovo.

¹³ Anás'ga pyri na'ẽ ġa ga rerohoi. Anás'ga ko Caifás'ga rembirekohẽa ruva'ga. Caifás'ga ko ikwava'ẽhara'ġa nduvihavuhu'ga a'ea rupi. ¹⁴ Gaha e'i jipe judeus'ġa nduvihava'ġa pe ġa moġitavo: “Ojipejive'ga po ti omano nhande repykavamo nehẽ hamo,” e'i jipe Caifás'ga ġa pe. Anás'ga pyri na'ẽ ġa Jesus'ga rerohoi a'ero.

Ndakwahavi ji Jesus'ga, ei Pedrova'ea
(Mateus 26.57-58, 69-70; Marcos 14.53-54, 66-68; Lucas 22.54-57)

¹⁵ Igwete Simão Pedro'ga hoi Jesus'ga reviri. Ga rupi ojipe'ga hoi no Jesus'ga remimbo'ehara'ga jitehe. Ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhu'ga okwaha hete reki Pedro'garupive'ga. Nurã ga reki garonga rokari pe Jesus'ga reviri. ¹⁶ Pedro'ga ki a'e te opyta jiji o'ama mytu'ē me hokairungava rovapytymbava pyri. A'ero akoja'ga – ga ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhu'ga okwaha – a'ero ga hoa'javi mytu'ē me javo hovapytymbava rerekoharahēa pe emongiuka ti Pedro'ga javo. Igwete hēa Pedro'ga mongiukari okari pe ga mo'ama. ¹⁷ A'ero hēa ei Pedro'ga pe:

—Nde nderekoi akoja'ga remimbo'eharamo no naerũ? ei hēa ga pe.

—Ji ko a'ea rūi, ei ga o'mbero hēa pe.

¹⁸ Pevo ġa ami tata rembeyvyri ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhu'gareheve'ğa guardas'ğa pavēi. A'ereki iroyxaġahi ypytunimo. Nurã ġa imondygi tatapynha xajipe'e javo. Pevo ġa ami tata pyri a'ero. Igwete Pedro'ga hoi o'ama ojipe'eavo ġa pyri.

Marã? e'ie'i Anásva'ea Jesus'ga pe
(Mateus 26.59-66; Marcos 14.55-64; Lucas 22.66-71)

¹⁹ Kiro ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhu'ga ei Jesus'ga pe:

—Marã neremimbo'ehara'ğa ndekoi naerũ? ei ga. Gara rehe nde ġa mbo'embo'ei jipi? ei ga Jesus'ga pe.

20 —Ojipe'ġa pe nhaporemō ji imombe'umbe'ui ġandovaki ġipi, ei Jesus'ga ga pe. Judeus'ġa jatykahava pype ġi ġa mbo'embo'ei ġipi judeus'ġa jatykahavuhua pype no. Ji namombe'unhimimi reki ġa pe ġipi, ei ga ga pe. 21 Marã nde euhui ji ve naerũ gara rehe nde ġa mbo'ei ġipi javo ji ve? ei Jesus'ga ga pe. Nhirenduhara'ġa koi okwaha nhiremimbo'eagwera. Ga pe ti emombe'uuka nhinhi'ġa a'ero, ei Jesus'ga ga pe.

22 A'ea erame guarda'ga – kiroki ga ga ypyvo o'ã – ga Jesus'ga rova petegi.

—Maranuhũrame nde ei poa javo ikwava'ẽhara'ġa nduvihavuhu'ga pe? ei ga Jesus'ga pe.

23 A'ero Jesus'ga ei:

—Po ġi ete'varuhui, emombe'u ti ġi'ete'varuhuagwera a'ero, ei ga. Ji ekaturame po ga ndajirovapetegi ramo, ei Jesus'ga.

24 Kiro Anás'ga ga rerohoukari Caifás'ga pyri ikwava'ẽhara'ġa nduvihavuhu'ga pyri. Opokwariji ġa Jesus'ga.

*Ndakwahavi ji Jesus'ga, e'ia'ja Pedrova'ea
(Mateus 26.71-75; Marcos 14.69-72; Lucas 22.58-62)*

25 A'ea ja Pedro'ga ġipe'ei tata pyri o'ama. Igwete pevove'ġa ei ga pe a'ero:

—Nde nderekoi garemimbo'eharamo naerũ? ei ġa ga pe.

Igwete Pedro'ga ei:

—A'ea rũi ko ġi, ei ga o'mbero ġa pe.

26 Igwete ojipe'ga ei Pedro'ga pe no – kiroki ga oporavyky ikwava'ẽhara'ġa nduvihavuhu'ga pe

gapyriva'ero. Pedro'ga gare'yja'ga nambi'ogipe itymipyra pyri. Igwete ga ei kiro Pedro'ga pe:

—Orohepia po ji nde Jesus'ga pyri itymipyra pyri raji'i, ei ga ga pe.

²⁷ —Ji rũi tuhẽ koi oji'i, e'ia'ja Pedro'ga ga pe.

Nanime inamutiğa nhi'iği o'ama.

Pilatosva'ea e'i marã Jesus'ga rekoa javo

(Mateus 27.1-2, 11-14; Marcos 15.1-5; Lucas 23.1-5)

²⁸ Ypyhajive judeus'ğa nduvihava'ğa Jesus'ga rerohoi Caifás'ga ronga hugwi. Governador'ga rongaruvihai pe ģa ga rerohoi Pilatos'ga rongaruvihai pe. Igwete ģa Jesus'ga mondoukari ga mo'amauka Pilatos'ga pyri. Judeus'ğa nduvihava'ğa ndoki ipype. A'ereki judeus'ğa ndoki tuhẽ judeus'ğarũive'ğa nonga pype ojihe'are'yma ģa ndehe jipi. “Po ti nhande hoi ipype, a'ero po ti nhande nhimbote'varuhui Tupana'ga pe nehẽ,” ei ģa. “Nhanenhimbote'varuhurame po ti nhande ndi'ua'javi toryva rupiara nehẽ,” ei ģa. Nurã judeus'ğa nduvihava'ğa ndoki Pilatos'ga ronga pype. Igwete ģa Jesus'ga mondoukari Pilatos'ga pyri. ²⁹ A'ero Pilatos'ga ruri mytu'ẽ me javo ģa pe.

—Marã pe'eağwama Jesus'ga pe naerũ? Marã garekote'varuhua naerũ? ei Pilatos'ga ģa pe.

³⁰ Igwete ģa ei ga pe:

—Po ga ndokote'varuhui jipi hamo, a'ero po ore norokwava'eği ga kiro nde ve hamo, e'i tehe ģa Pilatos'ga pe.

³¹ —Pe tuhẽ ti peroho ga a'ero imbohahyavo ga pe nehẽ penamonhava'ea nhi'ĩpo'ruavo nehẽ, ei ga judeus'ğa nduvihava'ğa pe.

Igwete ġa ei:

—Torojuka ti ga novña, ei ġa. Emo romanosramo pe ndapejukaukari ġa ore ve, ei ġa Pilatos'ga pe. Pehe ti pejuka ga a'ero romanosramo, ei ġa ga pe.

Romanos'ġa o'erame oko te'varuhu hete ġa javo, a'ero ġa ġa kutugi yva rehe ġa mbovya ġa jukavo. Igwete judeus'ġa ei Pilatos'ga pe: “Pehe ti pejuka Jesus'ga romanosramo,” ei ġa. ³² E'i ġa a'ea Jesus'ga nhi'ġpo'ruavo. A'ereki Jesus'ga omombe'u jipe omanoaġwama yva rehe nahã ti ġa ji jukai javo.

³³ A'ero Pilatos'ga hoa'javi onga pype Jesus'ga mbuhuruka ojipyri.

—Ndehe ko judeus'ġa nduvihavuhetero naerũ? ei ga Jesus'ga pe.

³⁴ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Ndehe tuhẽ erekwaha nanongara? ei ga. Mara'ngu po nahã ojipe'ġa ji mombe'gwovo nde ve ra'e? ei ga ga pe.

³⁵ —Jihi ko nda'ei a'ea, ei ga. Ji ko judeu rũi! ei Pilatos'ga. Ndere'yja'ġa tuhẽ reki nde pyhy nde rerua ji pyri ikwava'ẽhara'ġa nduvihava'ġa pavẽi, ei ga. Marã nderekote'varuhua naerũ? Nde ġanduvihavuhuro tuhẽ ereko naerũ? ei ga Jesus'ga pe.

³⁶ —Ji ko yvyakotyve'ġa nduvihava'ġa atyvi, ei Jesus'ga ga pe. Po ji ġanduvihava'ġa ja hamo, a'ero po jireheve'ġa ġa avykyi ji repyga hamo tomondoyme ti ġa ga judeus'ġa nduvihava'ġa po pe javo hamo, ei ga. Ji ko avove'ġa nduvihava'ġa atyvi reki, a'e ji nde ve, ei ga Pilatos'ga pe.

³⁷ A'ero Pilatos'ga ei ga pe:

—Nde ko huvihavuhua tuhẽ naerũ? ei ga ga pe.

—Nde ere'e katu ji ve nde ko huvihavuhua javo, ei Jesus'ga ga pe. Ajo ji ji'a yvyakotyva'ero kako tamombe'u ti ġa pe a'itituhēva'ea javo, ei ga. Kiroki ġa oko hete a'itituhēva'ea rehe – ġa ġwendu katu nhinhi'iġa a'ero, ei ga ga pe.

³⁸ —Manongara tuhē po a'itituhēva'ea naerũ? ei Pilatos'ga ga pe a'ero.

Pilatosva'ea ojukauka Jesus'ga

(Mateus 27.15-31; Marcos 15.6-20; Lucas 23.13-25)

A'ero Pilatos'ga hoa'javi mytu'ë me judeus'ġa pyri.

—Ga ndokote'varuhui'i'i, a'e ji pe me, ei ga. ³⁹ Nahã ji ei pe me kiro a'ero. Kwara nanani Páscoa aporame pe ei ji ve ipyhygipyra'ga rehe. A'ero ji ga mohemukari cadeia hugwi, ei Pilatos'ga ġa pe. Ma'ġa ji amohemuka kiro pe me a'ero? Amohemuka po ti ji pe me Jesus'ga penduvi-havuhuhete'ga? ei ga ġa pe.

⁴⁰ —Ga rũi tuhē! ei ġa ohapukaita. Teremo-hemukari tuhē akoja'ga! ei ġa. Barrabás'ga ti emohemuka, ei ġa Pilatos'ga pe.

Barrabás'ga ko governo movahĩve'ga okote'varuhuve'ga.

19

¹ A'ero Pilatos'ga Jesus'ga kupepytera nupanupãukari ipira'javuhuva'ea pyvõ. ² Igwete soldados'ġa Jesus'ga rerekomemuapotari. Nurã ġa ipovãpovani yhypoa hatiuhũva'ea onhatimaġatuva'ea apovo. Igwete ġa inoġi Jesus'ga akaġa rehe nahã huvihava'ġa akanitara javo tehe. Igwete ġa imongiukari

ga pe tapy'ynhapiġwaġahiva'ea nanongara huviha'ğa omongi javo ga pe. ³ Nahã ġa Jesus'ga rerekomemui u'ua ga pyri.

—Ejory ti judeus'ġa nduvihavuhuhetero, e'iuhu ġa onhi'ġa mondovo ga pe.

Igwete ġa garova petepetegi ga rerekovo. ⁴ Aerē Pilatos'ga hoa'javi mytu'ē me judeus'ġa pyri.

—Pehepia ga, ei ga. Kiro ji ga mbuhurukara'javi pe pyri tapekwaha ti ji'ee'yma ga pe. A'ereki ga ndokote'varuhui'i'i reki, ei Pilatos'ga ġa pe.

⁵ A'ero Jesus'ga heruri tapy'ynhapiġwaġahiva'ea rerekovo. Hatiuhūva'ea ga gwereko oakaġa rehe ipovanipyra. Igwete Pilatos'ga ei:

—Kiro ki ga u! Pehepia ga! ei ga ġa pe.

⁶ Kiro ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa ga repiagi guardas'ġa pavēi. A'ero ġa hapukajahivi javo:

—Ejukauka ga! ei ġa. Embovyruka ga yva rehe!

Igwete Pilatos'ga ei ġa pe:

—Pe tuhē ti pembovy ga jukavo yva rehe, ei ga ġa pe. Ji ki a'e te a'e pe me: Ga ndokote'varuhui'i'i, ei ga ġa pe.

⁷ Igwete judeus'ġa ei ga pe:

—Oreramonhava'ea e'i ikwatija hako: “Kiroki ga ombotegwete Tupana'ga – pejuka po pe gaha hamo,” ei ahe hako, ei ġa. Nurã reki ore ga jukaukapotari kiro. A'ereki ga e'i: “Ji ko Tupana'ga ra'yramo ako,” ei ga, ei ġa Pilatos'ga pe.

⁸ A'ea renduvame Pilatos'ga kyhyjihetei mara'ngu po ga Tupana'ga ra'yra'ga tuhē javo.

⁹ Igwete ga hoa'javi ongaruvihava pype javo Jesus'ga pe:

—Mome ahe tuhē nde naerū? ei ga ga pe.

Emo Jesus'ga nonhi'igĩ ga pe. ¹⁰ Igwete Pilatos'ga ei ga pe:

—Nerenhi'igihũ nde ji ve? ei ga. Nderekwahavi tuhẽ nde jipopoakara naerũ? Ganduvihavamo ji erame ġa pe po ti ġa nde mohemi nehẽ, ei ga. Ji erame ġa pe po ti ġa nde kutugi yva rehe nde jukavo nehẽ, ei ga Jesus'ga pe.

¹¹ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Tupana'ga nde mbopopoakaramame jate po nde popoakaramo ji jukavouka ġa pe, a'e ji nde ve, ei Jesus'ga ga pe. Nurã kiroki ga ji mondouka nde ve – nde hohe'i tehe ga rekote'varuhui a'ero, ei ga ga pe.

¹² A'ero Pilatos'ga ei ovyteri pe: “Tamohemuka tuhẽ ti Jesus'ga.” Judeus'ġa okwaha a'ea. Nurã Pilatos'ga horame ġa pyri ġa hapukajahyahivi ga pe:

—Ga mohemukaramame po ti nde nderekokatua'javi nhanderuvihavuhu'ga pe César'ga pe. A'ereki Jesus'ga e'i tehe: “Jihi ko ġanduvihavuhuhetero,” ei ġa. Nanongara'ġa ko omovahĩ César'ga. Jesus'ga mohemukara renduvame po ti César'ga nhimboahihetei nde ve a'ero nehẽ, ei ġa Pilatos'ga pe.

¹³ A'ea renduvame Pilatos'ga Jesus'ga mbuhurukari onga hugwi. Igwete ga apygi juizes'ġa apykava rehe oina – perope ġa omondo itapereuhua yja rehe inoġa. Judeus'ġa nhi'igimo pevova'ea rera ko Gabatá. ¹⁴ Kiro ko sexta-feira. A'ea rupi judeus'ġa omboavujikwe mbatera to-ryva rupiara Páscoa rupiara. Ahaji katu Pilatos'ga apygi a'ero, ta'e ti kiro gareaporogita pe javo judeus'ġa pe.

—Pehepia te pejuvihavuhuhete'ga! ei ga Jesus'ga repiuka ġa pe.

¹⁵ Emo ġa hapukajahyahivuhui javo ga pe:

—Embovyruka ga! ei ġa. Embovyruka ga! Ejukauka ga yva rehe! ei ġa ga pe.

—A'iti re po ti ji ga mbovyrukari ga jukavouka penduvihavuhuhete'ga nehē? ei Pilatos'ga ġa pe javo.

—César'ga jate ko oreruvihavuhu'ga! ei ġa ga pe. Ndorogwerekoi ore ojipe'ga oreruvihavuhuro, ei ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa ga pe javo.

¹⁶ A'ero Pilatos'ga Jesus'ga mondoukari ġapo pe soldados'ġa ti tokutu ga yva rehe ga mbovyava javo.

Okutu ahe Jesus'ga yva rehe ga mbovyava

(Mateus 27.32-44; Marcos 15.21-32; Lucas 23.26-43)

¹⁷ Igwete soldados'ġa Jesus'ga rerohoi a'ero cidade hugwi. Gajati'yva rehe ġa herohoukari ga pe yva gajukahava rupiara. Aerē ġa Jesus'ga rerovahemi vvytyra rehe. Vvytyra rera ko Aheapindava. Judeus'ġa e'i jupe Gólgota.

¹⁸⁻²³ Pevo ġa Jesus'ga rerovahemi hekyita gapira ga hugwi. Igwete ġa ga kutugi a'ero yva rehe ga mbovyava ga mo'ama ga jukavo. Ojikwe Pilatos'ga okwatijarukaripe yva raygwera rehe. Igwete ga imondoukari ikutugauka Jesus'ga arimo. Nahã i'ei ikwatijara: “Agwa'ga ko Jesus'ga Nazarépeve'ga. Ga ko judeus'ġa nduvihavuhuhete'ga,” e'i ikwatijara yva raygwera rehe. Pilatos'ga okwatijaruka a'ea judeus'ġa nhi'igimo. Okwatijaruka ga romanos'ġa nhi'igimo no. Okwatijaruka ga gregos'ġa

nhi'igimo no. Igwete Pilatos'ga imondoukari yva raygwera ikutugauka yva rehe Jesus'ga arimo. A'ero he'yjuhuve'ga nhi'igi jupe judeus'ga. A'ereki ira'agwe Jesus'ga kutuhava cidade hugwi. A'ero ikwava'ēhara'ga nduvihava'ga ei Pilatos'ga pe novia:

—Terekwatijarukari: “Ga ko judeus'ga nduvihavuhuhete'ga,” ei ga ga pe. Nahã ekwatijaruka: “Agwa'ga e'i ojive: ‘Ji ko judeus'ga nduvihavuhuhetero’.” A'ea ekwatijaruka ino'ga hehe, ei ga Pilatos'ga pe novia.

Emo Pilatos'ga e'i ga pe:

—Na tu ve te nhirembikwatijarukaragwera, ei ga.

Igwete soldados'ga Jesus'ga kutugi yva rehe ga mbovya ga mo'ama ga jukavo. Igwete ga mokonhava'ea mbojogwovai Jesus'ga rehe ahe mo'ama ojipea rehe yva rehe. Jesus'ga ahepyteri pe o'ã.

Aerẽ soldados'ga ipyhygi gapira ima'eamo ojohupe. Quatrove'ga onhinanhinani ipyhygi ojipeji gapira ojive. Aerẽ ga ojipea ipyhygi nimbojahaviva'ea kirojateva'ea. ²⁴Igwete ga ei ojohupe:

—Kia ti timbotaragyme, ei ga ojohupe. Manamo po ti nhande herekoi gapira nehẽ? ei ga. Timombo'ri ti ita'java'ea herekohavamo, ei ga ojohupe.

Nurã ga imombo'ri gapira rehe. Nahã soldados'ga ndekoi tapy'ynhapira rehe a'ero. Oma'ema'ẽ ga Jesus'ga pira ga nhi'ipo'ruavo a'ero. A'ereki Tupana'ga rembikwatijarukara omombe'u nhogwenonde Cristo'ga nhi'iga'gwama hako. Nahã Cristo'ga ei:

“Oma'ẽ ga jipira ojohupe,” ei ga.

“Ojipea rehe ġa imombori ita'java'ea,” ei ga.

Ikwatijara omombe'u ganhi'igagwama hako. Na tuhē reki soldados'ġa ndekoi gapira rehe a'ero ipojykavo ojive ikwehe.

²⁵ Kiro Jesus'ga o'yembora repiagi. Pevo ahe ami Jesus'ga kutuhava pyri. Jesus'ga yembora irūhēa pevo o'ā ahe pyri no Mariahēa no – kiroki hēa Clopas'ga rembirekohēa. Maria Madalenahēa pevo o'ā ġa pyri no. ²⁶ Kiro Jesus'ga o'yembora repiagi a'ero ġwemimbo'ehara'ga reheve ġwemiarōhara'ga reheve. A'ero ga ei o'yembora pe:

—Ha'i, ei ga. Gaha po ti oko ndera'yra ja nehē ji py'rovo nehē, ei ga ahe ve.

²⁷ Ġwemimbo'ehara'ga pe ga ei a'ero:

—Hēa po ti oko ndehya ja nehē, ei ga. Ereko katu ti hēa a'ero eyhēaramo, ei Jesus'ga ga pe.

A'ero garemimbo'ehara'ga ahe rerohoi ġwonga pe. Igwete ga ahe repiakatui jipi.

Jesus'ga omano

(*Mateus 27.45-56; Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49*)

²⁸ Aerē Jesus'ga ei oyvyteri pe: “Anhi'īpo'ru pa ji Tupana'ga kiro,” ei ga. Kirē ga ei:

—Jiygwei ji.

A'ea erame ga onhi'īpo'ru ahe. A'ereki Tupana'ga okwatijaruka ahe ve Cristo'ga ygwe-jaḡwama mombe'gwovo hako.

²⁹ Ġwereco pevo vinho tajahiva'ea ya'ia pype. A'ero ġa ipyhygi jyruhuva'ea imondeva vinho

pype ipimombyga yvyra rehe hissopo rehe. Igwete ġa imbovyri imondovouka Jesus'ga juru pe topyte ti ga javo. ³⁰ Ipyterame Jesus'ga ei a'ero:

—Anhi'ĩpo'ru pa ji, ei ga.

A'ero ga nhova'apyni omanomo.

Oykikutu ahe Jesus'ga

³¹ Aerẽ judeus'ġa nduvihava'ġa hoi javo Pilatos'ga pe:

—Emopenuka ti yvareheve'ġa netymakaġa tomanoġatu ti ġa, ei ġa ga pe. A'ero po ti ġa ahera'oa mbojyvi herogwovo nehẽ, ei ġa ga pe.

E'i ġa a'ea Pilatos'ga pe. A'ereki a'ea ko sexta-feira mbatera mboavujikwehava ġa pe. Ndopotari ġa ahera'oa mo'amipyra yva rehe sábedo rupi oporavykye'yma rupi. A'ereki a'ea ko huvihahetea ġa pe sábedo Páscoa rekoro ġwaramo. Nurã ġa hoi javo Pilatos'ga pe tomopenuka ti ga ġanetymakaġa ġa jukavouka javo. ³² A'ero Pilatos'ga soldados'ġa mondoukari yvareheve'ġa pyri. Igwete ġa hoi Jesus'ga aherovaive'ġa retymakaġa nupamo imopena. Kirẽ ġa hoi ojipe'ga pyri Jesus'ga rovai garetymakaġa nupamo imopena. ³³ Urame Jesus'ga pyri ġa ei reki:

—Omano jipe po ahe ra'e, ei ġa.

Nurã ġa nomopeni Jesus'ga retymakaġa. ³⁴⁻³⁷ Emo soldado'ga Jesus'ga ykikutugi ta'akwara pyvõ. Kiro gara'oa hugwi turi garekoa yhya pavẽi. Imopene'ymame Jesus'ga kaġa soldados'ġa onhi'ĩpo'ru ahe. A'ereki nahã Tupana'ga okwatijaruka ahe ve imombe'uuka hako.

“Nomopeni'i'i po ti ġa gakaġa nehẽ,” e'i ikwatijara hako.

Ojipea Tupana'ga rembikwatijarukara e'i no:

“Gwepigwepia po ti ġa ġwembikutuhara'ga nehẽ,” e'i ikwatijara hako.

Kiroki ga omombe'u kiro pe me – gaha gwepia tuhẽ Jesus'ga manoagwera ikwehe. Omombe'u ga kiro pe me taperovia ti javo. Omombe'u katu ga. Okwaha hete ga a'ea a'itituhẽva'ea ji amombe'u javo.

Ono ahe Jesus'ga ra'oa ita kwaruhua pype

(Mateus 27.57-61; Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56)

³⁸⁻³⁹ Aerẽ José'ga hoi javo Pilatos'ga pe. Cidade de Arimatéia pe José'ga ruvi. Ojiko nhimi ga Jesus'ga rehe. A'ereki ga okyhyji judeus'ġa nduvi-hava'ġa hugwi. Igwete ga hoi javo Pilatos'ga pe.

—Tarohe ti Jesusva'ea ra'oa, ei José'ga ga pe.

—Kwa, ei Pilatos'ga. Eroho ti a'ero, ei ga ga pe.

A'ero ga hoi Jesus'ga ra'oa pyri Nicodemos'ga pavẽi – gaha ymya oho Jesus'ga pyri ga repiaga ypytunimo raikwehe. Nicodemos'ġa gweroho perfume apopyra ojupi. Japopyra ko mirra mohaġa'java'ea aloés pavẽi yvahugwiva'ea memei. He'yiva'ea ġa gweroho trinta e cinco quilos. Ipohyi hete japopyra. A'ero ġa hoi ipyhyga Jesus'ga ra'oa. ⁴⁰ Igwete ġa a'ea imamani tapy'ynhapipyryva pyvõ imondovo perfume apopyra tapy'ynhapira pype inoġa. A'ereki nahã judeus'ġa omboavujikwe ahera'oa jipi ahetyma renonde. ⁴¹ Ira'agwe tuvi itymipyra Jesus'ga jukahava hugwi. Gwereco pevo itaruvihavuhua kwaruhua ahetyhavamo. Ndogwerecoangavi

ve ahera'oa ipype. ⁴² Ira'agwe ġwaramo José'ġa Jesus'ga ra'oa rerohoi pevo imondovo inoġa ipype. A'ereki ġaporavykye'yma sábadu u ġwerĩ.

20

Jesus'ga okwera omanoa hugwi

(Mateus 28.1-8; Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12)

¹ Domingo rupi ypyhajive Maria Madalenahēa hoi itaruvihavuhua kwaruhu pe hepiaga – perope ġa ono Jesus'ga ra'oa. Nako'eġatui ve hēa horame. Igwete hēa hepiagi itauhua ikwaruhua rovapytymbava.

—Ope'auhu ġa itauhua jurukwara hugwi! ei hēa.

² Igwete hēa jivyri onhana ua tamombe'u ti Jesus'ga remimbo'ehara'ġa pe javo. A'ero hēa ruri Simão Pedro'ga pyri ojipe'ga pyri no Jesus'ga remiarōhara'ga. Igwete hēa imombe'ui ġa pe.

—Gwenohē po ġa nhandepojoykahareteva'ea ra'oa ikwaruhua hugwi raji'i, ei hēa. Ore ndorokwahavi kiro ahenoġagwera, ei hēa ġa pe.

³ Nurã Pedro'ga hoi ojipe'ga pavēi ogwovo itakwaruhu pe hepiaga. ⁴ Onha memei ġa ojogwerogwovo. Ojipe'ga koji'i tehe onha Pedro'ga hohe ogwovo. Igwete ga vahemypyri ikwaruhu pe. ⁵ A'ero ga apyni tapy'ynhapipyryva repiaga ipype. Emo ga ndoki ipype. ⁶ Kiro Simão Pedro'ga vahemi ga reviri okiavo ipype. Igwete ga hepiagi tapy'ynhapipyryva no. ⁷ Pevo tuvi Jesus'ga akaġa mamanipyra no. A'ea ko irupe'i tuvi tapy'ynhapipyryva hugwi onhimamana oina.

⁸ Kiro ojipe'ga reki ipype a'ero hepiaga – kiroki

ga uryppy ikwaruhu pe novĩa. Igwete ga hepiagi herovia Jesus'ga kwerava. ⁹ A'ea rupi onhimi ve ġa pe ikwatijara remimombe'ua. Tupana'ga rembikwatijarukara e'i jipe: “Okwerava'ja tuhẽ po ti ga omanoa hugwi nehẽ,” e'i ikwatijara hako. Emo a'ea onhimi ve ġa pe. ¹⁰ Igwete ġa jogwero-jivyra'javi onga pe a'ero ojogwerokuva.

*Jesus'ga ojipiuka Maria Madalenava'ea pe
(Mateus 28.9-10; Marcos 16.9-11)*

¹¹ Aerẽ Maria Madalenahẽa hoa'javi ojehe'gwovo o'ama mytu'ẽ me ikwaruhua pyri. Ojehe'orame hẽa nhova'apyni hepiaga ikwaruhua pype. ¹² Igwete hẽa mokonha'ġa ndepiagi pevo Tupana'gapyrive'ġa. Tiġahivuhu ġapira. Oapy ġa oina Jesus'ga noġagweri pe. Ojipe'ga oapy Jesus'ga akaġagweri pe. Ojipe'ga Jesus'ga pyagweri pe oapy oina. ¹³ Igwete Mariahẽa ġa ndepiagi. A'ero ġa ei hẽa pe:

—Kui'i, maraname nde jehe'oi?

—Gwenohẽ ġa jipojykahareteva'ea ra'oa, ei hẽa. Ji ndakwahavi ahenoġagwera a'ero, ei hẽa ġa pe.

¹⁴ Onhi'igirẽ hẽa jirovagi Jesus'ga repiaga novĩa ga mombaragwahave'yma. ¹⁵ Igwete ga ei hẽa pe o'ama:

—Kui'i, gara rehe nde jehe'oi e'ama? Ma'ġa nde ereheka naerũ? ei ga hẽa pe.

Igwete hẽa etehei ovyteri pe: “Ga ko itymipyra repiakatuhara'ga.” Nurã hẽa ei ga pe:

—Po nde ahera'oa rerohoi raji'i emombe'u ti ji ve ahenoġagwera taroho ti a'ero, ei hẽa ġa pe.

¹⁶ —Maria, ei Jesus'ga hẽa pe.

Kiro hẽa jirovapavi ga koty ga repiakatuavo.

—Raboni, ei hêa ga pe. (A'ea judeus'ğa e'i ombo'ehara'ğa pe.)

¹⁷ —Tajipyhygi, ei Jesus'ga hêa pe. A'ereki ji ndajipiri ve jiruva'ga pyri, ei ga. Eho ti nhirũ'ğa pyri nhiremimbo'ehara'ğa pyri. Emombe'u ti nhinhi'ığa ға pe tokwaha ti ға javo, ei ga. Kiro po ti ji jupiri jiruva'ga pyri ғандувete'ga pyri. Gaha ji ambohete Tupana'ga. Gaha ға ombohete no, ei ga. Emombe'u ti ға pe tokwaha ti ға jihoağwama ga pyri, ei Jesus'ga hêa pe.

¹⁸ Igwete Maria Madalenahêa hoi Jesus'ga remimbo'ehara'ğa pyri javo.

—Ahepia ko ji nhandepojoykaharete'ga ko! ei hêa ға pe.

Igwete hêa imombe'upavi Jesus'ga nhi'ığa ojive.

Jesus'ga ojipiuka onzeva'ea pe

(*Mateus 28.16-20; Marcos 16.14-18; Lucas 24.36-49*)

¹⁹ A'ea rupi jitehe domingo rupi Jesus'ga remimbo'ehara'ğa ndekoi onhimono'oğa onga pype ypytunimo. Hovapytymba katu ға. A'ereki ға okyhyji hete judeus'ğa nduvihava'ğa hugwi. Emo Jesus'ga uhu o'ama ojipiuka ғapyteri pe.

—Tu katu ti pepy'a, ei ga ға pe.

²⁰ Onhi'ıgame ға pe ga hepiukari opokutugagwera oykikutugagwera reheve. Ga repiagame ға ndoryndoryvamo a'ero. ²¹ Kiro Jesus'ga ea'javi ға pe:

—Tu katu ti pepy'a, ei ga. Jiruva'ga ji mbuhuruka avo ikwehe tomombe'u ti ga nhinhi'ığa javo ji ve ikwehe. Na jitehe po ti ji pe mondoukari nehê no tapemombe'u ti nhinhi'ığa ojipe'ğa pe nehê no, ei ga ға pe.

22 A'ero ga ipyi ġa ndehe.

—Kiro ji imondoï Tupana'ga ra'uva pe me. Peko ti a'ea rehe a'ero, ei ga ġa pe. 23 Po ti pe ei ojipe'ġa pe Tupana'ga omombo pendekote'varuhua pe hugwi javo, a'ero ga imombori tuhē ġa hugwi, ei ga. Po ti pe ei ġa pe Tupana'ga nomombori pendekote'varuhua pe hugwi javo, a'ero ga nomombori tuhē, ei Jesus'ga ga pe.

Jesus'ga ojipiuka Toméva'ea pe

24 Ojipe'ga Jesus'ga remimbo'ehara'ga nduvi pevo jara'ġa pyri Jesus'ga jipiukarame ġa pe. O Gêmeo ei ġa ga pe Tomé'ga pe. 25 Igwete jara'ġa ei ga pe:

—Orohepia ore Jesus'ga oji'i, ei ġa imombe'gwovo ga pe novīa.

E'ia'jaa'ja ġa ga pe novīa. Emo ga ndogweroviar-ihu ġanemimombe'ua ojive. Igwete ga ei ġa pe:

—Ji tahepia na'ē ti itaju'ia rembikutugagwera gapo pe, ei ga. Tamondo na'ē ti nhipūa itaju'ia rembikutugagwera rehe. Tapo'ē na'ē ti gaykikutugagwera pype, ei ga. Nhipo'ēe'ymame po ti ji ndaroviari tuhē gakwerava'java nehē, ei Tomé'ga ġa pe.

26 Irūa domingo rupi Jesus'ga remimbo'ehara'ga nhimono'oġa'javi onga pype. A'ea rupi Tomé'ga rekoï ġa pyri a'ero. Gwovapytymbava'ja ġa onga novīa. Emo Jesus'ga uhu o'ama ġa pyri ojip-iukara'java ġa pe.

—Tu katu ti pepy'a, ei ga ġa pe.

27 Igwete ga ei:

—Tomé, embuhu ti epũa jipokutugagwera repi-aga, ei ga. Epo'ẽ ti jiykikutugagwera pype. Erovia tuhẽ ti jikweravagwera a'ero, ei Jesus'ga ga pe.

²⁸ A'ero Tomé'ga ei ga pe:

—Nde ko jipojykaharetero tuhẽ! Tupanamo tuhẽ ko nde! ei ga. Orombohete ji nde, ei ga.

²⁹ —Ji repiaga ġwaramo nde heroviari a'ero, ei Jesus'ga ga pe. Emo pyry hete jirepiage'yve'ġa pe ġa heroviarame ojikoga ji rehe, ei ga.

Okwatija ahe toko ti ġa Tupana'ga pyri javo

³⁰ Jesus'ga oapoapo hete ahemonhi-momby'ava'ea ġwemimbo'ehara'ġa pyteri pe jipi. Ji namombe'upavi ikwatijarame agwa.

³¹ Kia ki a'e te ji akwatija taperovia hete ti Jesus'ga recohava javoji. A'ero po ti pe ei: “Ga ko Cristoramoko Tupana'ga remimbuhurukaramo. Ga ko Tupana'ga ra'yramo tuhẽ,” pe'e po ti pe ga pe. Akwatija ji pe me tapendeaporoġita pyahu ti no pejikogame Jesus'ga rehe. A'ero po ti pe ndekoi avuirama yvagi pe Tupana'ga pyri nehẽ.

21

Jesus'ga ojipiuka seteva'ea pe

¹ Aerẽ Jesus'ga jipiukara'javi ġwemimbo'ehara'ġa pe a'ero okweravirẽ omanoa hugwi. Ypiahu pe Tiberíades pe ga jipiukara'javi ġa pe. Nahã a'ero. ² Jesus'ga remimbo'ehara'ġa ojogwereko ojogwerojuva: Simão Pedro'ga, Zebedeu'ga ra'yra'ġa, Tomé'ga no – ga pe ġa ei o Gêmeo. Natanael'ga oko ġa pyri no – gaha u cidade de Caná pe Galiléiapeve'ġa gwyri pe. Mokonha'ġa

ojogwereco ġa pyri no. ³ Igwete Simão Pedro'ga ei ġa pe:

—Koro ji hoi imomboa pira mboahava, ei ga.

—Toroho ti nde rupi, ei jara'ġa ga pe.

Igwete ġa jogwerohoi onhinhaġa yharuhua pype ojogwerogwovo. Nombo'ari'i'i reki ġa imoġo'eamo. ⁴ Kwara po'rirame Jesus'ga jipiukari o'ama yembe'yi pe. Emo garemimbo'ehara'ġa nonhimombaragwahavi ve ga rehe. ⁵ Igwete ga ei ġa pe:

—Napembo'ari pe mo? ei ga.

—Norombo'ari ore, ei ġa.

⁶—Pemombo ti pejovai pytera koty, ei ga. A'ero po ti pe imbo'ari nehē, ei ga ġa pe.

A'ero ġa imombori ojovai pytera koty. Kiro ġa nombo'ava'javi pira mboahava yharuhua pype a'ero. Tegwete ġa pe. A'ereki ipohyi hete ġa pe pirare'yjuhua rerekovo ġwaramo. ⁷⁻⁸ A'ero Jesus'ga remimbo'ehara'ga garemiarōhara'ga ei Pedro'ga pe:

—Nhandepojykaharete'ga ko kiro oko, ei ga.

A'ea renduvame Simão Pedro'ga imongi opira i'arimova'ea nhapytiammo ojihe. A'ereki ġa imbo'aramme gwekyi opira. Igwete ga pori y pe ua. A'ereki ġa ira'agwe u yembe'yva hugwi cem metros. Igwete jara'ġa nduri yharuhua pype imoatamo pira mboahava herua pirahetehua reheve. ⁹ Jesus'ga omoka'ē pira tatapynha pyvō o'ama yembe'yi pe. Pão ga gwereco no. Igwete ġa nduri o'eamo yhara hugwi hepiaga. ¹⁰ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Peru ti mo penhimimbo'aripyra, ei ga ġa pe.

¹¹ Kiro Simão Pedro'ga henohemi herohyryryga imboahava herua yembe'yi pe. Tynahẽ hete imboahava pirahetehua rerekovo. A'ereki he'yjuhu pira cento e cinquenta e três. Huvihaviha hete pira. Emo pira mboahava ndotorogi reki.

¹² Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—He pejijo i'gwovo mo, ei ga.

Garemimbo'ehara'ġa opojihu javo ga pe manamo nde javo. A'ereki ġa okwahavipe ga ko nhandepojykaharete'ga javo. ¹³ Igwete Jesus'ga hoi ipyhyga pão pira moka'embyra reheve ima'eamo ġa pe.

¹⁴ Três kiro Jesus'ga jipiukara'javi ġwemimbo'ehara'ġa pe a'ero okweravirẽ omanoa hugwi.

Jesus'ga onhi'ĩ Pedrova'ea pe

¹⁵ Ga i'upavirẽ Jesus'ga ei Simão Pedro'ga pe João'ga ra'yra'ga pe:

—Simão, ei Jesus'ga. Enhimombe'u ti kiro ji ve. Jara'ġa hohe'i tehe nde ji arõhetei? ei ga ga pe.

—Na tuhẽ. Ji ko oroarõ hete nde, ei ga. Nde erekwaha nhiremiarõhetea, ei ga Jesus'ga pe.

Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Nahã ti a'ero. Ovelhas repiakatuhara'ġa ġwepia katu ovelhas jipi. Na jitehe ti ehopia katu jireheve'ġa mbojikoheteavo ji rehe, ei ga Simão Pedro'ga pe.

¹⁶ Kirẽ Jesus'ga ea'javi ga pe:

—Simão, ji arõ hete nde? ei Jesus'ga ga pe.

—Oroarõ hete ko ji ndehe. Nde erekwaha nhiremiarõhetea, ei Simão Pedro'ga.

Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Hepiakatuhara'ğa gwereko katu ovelhas jipi. Na jitehe ti ereko katu jireheve'ğa mbo'eavo nhinhi'iga rehe, ei ga Simão Pedro'ga pe.

17 Kirẽ Jesus'ga ea'javi ga pe:

—Simão, ji arõ hete nde?

A'ero Simão Pedro'ga rekoveveuhuro a'ea ero ġwaramo ojive. A'ereki trêz vezes Jesus'ga ea'jaa'javi ga pe: “Ji arõ hete nde?” Nurã ga ei Jesus'ga pe:

—Jesus, erekwaha pa nde mbatera. Nde erekwaha nhiremiarõhetea! ei ga Jesus'ga pe.

Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Hepiakatuhara'ğa gwepia katu ovelhas jipi. Na jitehe ti ehépia katu jireheve'ğa mbojikoheteavo ji rehe, ei ga Simão Pedro'ga pe.

18 Amombe'u katu tuhẽ ji nde ve: Evoja'irame nde eremongi epira egwovo enhimimbotarimova'ea rupi ekovo raikwehe, ei Jesus'ga ga pe. Aerẽ exava'erame po ti nde epoa pyhoi nehẽ. A'ero po ti ojipe'ga nde kwari nde rerogwovo nehẽ – perope nde nderehopotari, ei ga Simão Pedro'ga pe.

19 Ga manoagwama pe Jesus'ga ei. Omombe'u ga ga pe nahã po ti nde manoi nehẽ jawo.

—Nde manorame po ti ojipe'ğa ei nehẽ: “Simão Pedrova'ea ndopohiri Tupana'ga hugwi omanorame pyry hete Tupana'ga ji ve jawo,” e po ti ġa nde mombe'gwovo nehẽ, ei ga. Nahã po ti nde hepiukari Tupana'ga ruvihavuhuhetea ġa pe emanorame nehẽ, ei Jesus'ga imombe'gwovo ga pe.

Kirẽ Jesus'ga ei ga pe:

—Eko tuhẽ ti nhiremimbotarimova'ea rupi nehẽ, ei ga Pedro'ga pe.

Pedrova'ea e'i Jesus'ga pe: Marã po ti ga rekoinei nehẽ?

²⁰ A'ero Simão Pedro'ga jirovagi ojipe'ga repiaga. A'ereki ġa ndeviri ga ruri Jesus'ga remiarõhara'ga – gaha ojity Jesus'ga pyri ġa i'urame ojogwerojuva Jesus'ga manoa renonde ikwehe. A'ea rupi ga ei Jesus'ga pe ikwehe: “Jesus, ma'ġa pe nde ei: ‘Kiro po ti ga ji mondoukari ġapo pe topyhy ġa ga javo?’” ei ga Jesus'ga pe ikwehe. ²¹ Kiro Pedro'ga jirovagi akoja'ga repiaga ga rurame ojiviri. A'ero Pedro'ga ei Jesus'ga pe:

—Oro ga, marã po ti ga rekoinei aerẽ nehẽ naerũ? ei ga.

²² Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Ji ipotarama po ti ga rekoinei jirura'java repiaga nehẽ, ei ga. Maranuhũ nde rekoinei a'ea rehe naerũ? Ndehe ti eko nhiremimbotarimova'ea rupi, a'e ko ji nde ve, ei Jesus'ga Pedro'ga pe.

²³ Aerẽ Jesus'gareheve'ġa imonhimoanhani javo tehe ojipe'ġa pe.

—Akoja'ga po ti nomanoi nehẽ Jesus'ga remimbo'ehara'ga, e'ie'i tehe ġa.

Emo Jesus'ga nde'i reki: “Nomanoi po ti ga nehẽ.” Nahã ga e'i: “Ji ipotarama po ti ga rekoinei jirura'java repiaga nehẽ. Maranuhũ nde rekoinei a'ea rehe naerũ?” A'ea Jesus'ga ei ga mombe'gwovo Pedro'ga pe.

²⁴ Akoja'ga – ga pe ġa e'i tehe nomanoi po ti ga javo – gaha omombe'umbe'u pa Jesus'ga reaporõgita. A'ea jitehe ga okwatijatija inoġa.

Orokwaha tuhẽ ore a'iti tuhẽ garemimombe'ua javo, a'e ji.

²⁵ Gwereco hete ojipea Jesus'ga rembiapoagwera onhimongyavo. Po ti ahe ikwatijapavi garembiapoagwera a'ero po ti yvya koty ndohypavi aherembikwatijara rehe nehẽ ovuhu, a'e ji.

Tupana'ga nhi'iga
New Testament in Tenharim (BR:pah:Tenharim)

copyright © 1996 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tenharim

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tenharim [pah], Brazil

Copyright Information

© 1996, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tenharim

© 1996, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

3eb8a851-f633-5209-8712-862a9511e134